

ΑΚΤΙΝΕΣ

ΕΠΙΣΤΗΜΗ-ΦΙΛΟΣΟΦΙΑ-ΚΟΙΝΩΝΙΚΑ ΖΗΤΗΜΑΤΑ-ΓΡΑΜΜΑΤΑ-ΤΕΧΝΗ

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

- Η ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ ΕΛΛΗΝΙΚΗ (Βασ. Κ. Σταθάκη) 225
- ΑΠΟ ΤΟ ΗΜΕΡΟΛΟΓΙΟ ΤΟΥ ΦΙΛΙΠΠΟΥ ΔΡΑΓΟΥΜΗ (1912-13) 233
- ΑΔΥΝΑΜΟ ΔΙΚΑΙΟ (Δημ. Βαλληνδρά) 235
- Ο ΚΟΙΝΟΒΟΥΛΕΥΤΙΣΜΟΣ ΠΑΣΧΕΙ ΑΠΟ ΚΡΙΣΗ ΣΤΗΝ
ΕΦΑΡΜΟΓΗ ΤΟΥ (Δ. Α. Χριστοφίδη) 242
- ΣΧΟΛΙΑ (Τομέα Τύπου τῆς Χ.Ε.Ε.) 251

ΕΤΟΣ 55ον

ΟΚΤΩΒΡΙΟΣ 1992

ΑΡΙΘ. 534

ΔΡΧ. 80

ΨΥΧΟΛΟΓΙΑ ΚΑΙ ΖΩΗ

ΜΕΛΕΤΑΙ ΤΟΥ ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟΥ ΨΥΧΟΛΟΓΙΑΣ ΚΑΙ ΨΥΧΙΚΗΣ ΥΓΙΕΙΝΗΣ

ΕΚΔΟΣΕΙΣ «ΑΚΤΙΝΩΝ»

ΚΥΚΛΟΦΟΡΗΣΕ

Ο ΠΡΩΤΟΣ ΤΟΜΟΣ

ΑΠΟ ΤΑ ΨΥΧΟΛΟΓΙΚΑ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ ΤΟΥ ΠΑΙΔΙΟΥ

Υ Π Ο

ΑΡ. Α. ΑΣΠΙΩΤΗ

ΨΥΧΙΑΤΡΟΥ

Περιλαμβάνει σὲ 6' ἔκδοση τὶς μελέτες:

- 1) ΤΟ ΠΑΙΔΙ ΚΑΙ Η ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑ
- 2) ΤΟ ΠΑΙΔΙ ΚΑΙ Η ΠΕΙΘΑΡΧΙΑ
- 3) ΤΟ ΠΑΙΔΙ ΚΑΙ ΤΟ ΠΑΙΧΝΙΔΙ

Πωλείται στὰ Βιβλιοπωλεία τοῦ Κέντρου καὶ τῶν Ἐπαρχιῶν.
Κεντρικὴ διάθεση τῶν τόμων καὶ παραγγελίες. Γραφεῖα Περιοδικοῦ
«Ἀκτίνες», Καρύτση 14 — 105 61 Ἀθήνα, — Τηλ. 32 35 023

ΑΚΤΙΝΕΣ

ΟΡΓΑΝΟΝ ΤΗΣ «ΧΡΙΣΤΙΑΝΙΚΗΣ ΕΝΩΣΕΩΣ ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΩΝ»

Ἔτος 55ον

ΟΚΤΩΒΡΙΟΣ 1992

Ἀριθ. 534

ΠΡΙΝ ΟΓΔΟΝΤΑ ΧΡΟΝΙΑ

Η ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ ΕΛΛΗΝΙΚΗ (26 ΟΚΤΩΒΡΙΟΥ 1912)

Α'

Κάθε Ὀκτώβριο ἡ ἐθνικὴ μνήμη τῆς τελευταίας δεκαετίας ἐπικεντρώνεται – καὶ δικαίως – στὸ μεγάλο ἔπος τοῦ νεώτερου ἑλληνισμοῦ, στὴν δόξα τῆς πάμφωτης αὐγῆς τῆς 28ης Ὀκτωβρίου τοῦ 1940.

Ἐφέτος ἡ συγκυρία τῆς ἐπετείου τῶν ὀγδόντα χρόνων ἀπὸ τὴν ἀπελευθέρωση τῆς Θεσσαλονίκης καὶ ἐν γένει τῶν βορείων ἐπαρχιῶν τῆς χώρας μας, μὲ τὴν ἀναζωπύρωση τοῦ ἐθνικοῦ ἐνδιαφέροντος γύρω ἀπὸ τὸ Μακεδονικὸ ζήτημα, κάνει ἐπίκαιρη τὴν ἀνάμνηση τῶν συνθηκῶν, ὑπὸ τὶς ὁποῖες ὁ ἑλληνικὸς στρατὸς τὸ 1912 εἰσήλθε ἐλευθερωτῆς στὴν πόλη τοῦ Ἁγίου Δημητρίου κατὰ τὴν ἡμέρα τῆς εορτῆς του.

Ἡ ἀλληλουχία τῶν γεγονότων ποὺ συνδέονται μὲ τὴν ἐπιχείρηση τῆς ἀπελευθέρωσης τῆς μακεδονικῆς πρωτεύουσας, ἀποτελεῖ ἓνα ἐπεισόδιο, σημαντικὸ βέβαια, στὴν ἐξέλιξη τοῦ μακεδονικοῦ ζητήματος καὶ στὰ ὁποῖα γεγονότα θὰ ἀφερωθοῦν οἱ γραμμὲς ποὺ ἀκολουθοῦν.

Β'

Τὸ μακεδονικὸ ζήτημα, ὅπως τὸ γνωρίζουμε καὶ στὶς ἡμέρες μας, σὰν ἀνταγωνισμὸ τῶν Σλαύων, Βουλγάρων

καὶ Ἑλλήνων γιὰ τὴν ἐδαφικὴ τους ἐπέκταση καὶ ἐνσωμάτωση τοῦ γεωγραφικοῦ διαμερίσματος τῆς Μακεδονίας στὰ ἀντίστοιχα ἐθνικὰ κράτη γεννήθηκε τὴν δεκαετία τοῦ 1870* ὅταν μὲ τὴν συνδρομὴ τῆς Ρωσίας οἱ βουλγαρικὲς φιλοδοξίες γιὰ τὴν δημιουργία τῆς μεγάλης Βουλγαρίας ἀπειλήσαν τὴν μεγάλη Ἰδέα τοῦ γένους τῶν Ἑλλήνων γιὰ τὴν ἐθνικὴ ἀποκατάσταση τῶν ἀλυτρωτῶν ἀδελφῶν τους τῆς Βορ. Ἑλλάδος.

Μὲ τὴν εἴσοδο τοῦ εικοστοῦ αἰῶνα ὁ ἀνταγωνισμὸς αὐτός, ὡς γνωστόν, παίρνει τὴν μορφή ἀκήρυκτου θερμοῦ πολέμου μέσα στὴν τουρκοκρατούμενη Μακεδονία, ποὺ πῆρε τὸ ὄνομα «μακεδονικὸς ἀγώνας» καὶ κράτησε ἀπὸ τὸ 1904 μέχρι τὸ 1908 καὶ ἦταν κρίσιμος γιὰ τὴν ὑπαρξὴ τοῦ Ἑλληνισμοῦ τῆς Μακεδονίας.

Ὁ μακεδονικὸς ἀγώνας σὰν ἀκήρυκτος πόλεμος δὲν ἔχει βέβαια ἐπίσημη ἀρχὴ καὶ τέλος. Τὸ γεγονὸς ὅμως εἶναι ὅτι μετὰ τὸ 1908 ὁ πόλεμος αὐτὸς ἀτονεῖ καὶ μία νέα κατάσταση διαμορφώνεται στὸν βαλκανικὸ χῶρο.

Στὶς 10 Ἰουλίου τοῦ 1908 οἱ λαοὶ

* Βλ. τὸ ἐμπεριστατωμένο ἄρθρο τοῦ κ. Ἰωάννη Μαζαράκη - Αἰνιάν στὸ τεύχος Ἰουλίου ἐ.ἔ. τῶν «Ἀκτίνων».

της Ὄθωμανικῆς αὐτοκρατορίας πληροφορήθηκαν ἐκπληκτοὶ τὴν κατάργηση τῆς ἀπολυταρχίας καὶ τὴν ἀνακήρυξη τοῦ Συντάγματος ὕστερα ἀπὸ στρατιωτικὸ κίνημα στὴν Μακεδονία. Οἱ ἐθνότῃτες καὶ πρώτη ἡ ἑλληνικὴ χαιρέτισαν μὲ ἀνυπόκριτη χαρὰ τὴν ἐπερχόμενη μεταβολὴ καὶ στήριξαν σὲ αὐτὴ μεγάλες ἐλπίδες· λίγοι μῆνες ὁμως ἐφθάναν γιὰ νὰ ἀντιληφθοῦν πόσο εἶχαν ἀπατηθεῖ.

Ἡ ἐλπίδα ὅτι τὸ αὐταρχικὸ καθεστῶς τοῦ Σουλτάνου θὰ κατελύετο καὶ ἡ Ὄθωμανικὴ αὐτοκρατορία θὰ μετετρέπετο σὲ ἓνα οἰκουμενικὸ κράτος, ὅπου οἱ διάφορες ἐθνότητες θὰ ἀπελάμβαναν ἰσότητα, ἐλευθερία καὶ δικαιώματα καὶ ἓνα πνεῦμα ἐκσυγχρονισμοῦ θὰ κυριαρχοῦσε στὴν παρηκμασμένη κρατικὴ διοίκηση, διαψεύσθηκε ἀπὸ τὶς σωβινιστικὲς προθέσεις τῶν Τούρκων στρατιωτικῶν ποὺ ἠγοῦντο τοῦ κινήματος. Ἀξιοσημεῖωτο εἶναι ὅτι τὸ κλίμα εὐφορίας, ποὺ δημιουργήθηκε στὸν ἑλληνισμὸ τὸ καλοκαίρι τοῦ 1908 ἀπὸ τὶς ὑποσχέσεις τῶν νεοτούρκων, ἄφησε ἀνεπηρέαστο τὸν Οἰκουμενικὸ Πατριάρχῃ Ἰωακείμ Γ', ὁ ὁποῖος δέχτηκε μὲ σκεπτικισμὸ τὴν πολιτικὴ μεταβολή, ὅχι ἀπὸ συντηρητικὴ νοοτροπία, ὅπως τὸν κατηγοροῦσαν πολλοί, ἀλλὰ ἀπὸ βαθειὰ γνώση τῶν πραγμάτων καὶ μεγάλη διορατικότητα.

Οἱ πραγματικὲς προθέσεις τῶν νεοτούρκων ἦταν ἀκριβῶς ὅ,τι τὸ ἀντίθετον μὲ τὶς ἀρχικὲς τοὺς διακηρύξεις. Κατ' αὐτοὺς ἡ Τουρκία ἦταν κατὰ βάση μουσουλμανικὴ χώρα καὶ δὲν ἔπρεπε νὰ ἀφεθεῖ νὰ κυριαρχήσει τὸ χριστιανικὸ στοιχεῖο, τὸ ὁποῖο, ὡς ἰσχυρίζοντο, ἀνέκαθεν ἐργαζόταν καὶ προσδοκοῦσε τὴν κατάρρευση τῆς Ὄθωμανικῆς αὐτοκρατορίας. Γιὰ τοὺς λόγους αὐτοὺς τέθηκε σὲ ἐφαρμογὴ πρόγραμμα μὲ ἥπια ἢ καὶ βίαια μέσα γιὰ τὸν ἐκτουρκι-

σμὸ ὄλων τῶν ὀθωμανῶν ὑπηκόων.

Ἐκτὸς ἀπὸ τὶς διάφορες πολιτικὲς δολοπλοκίες καὶ μεθοδεύσεις γιὰ τὴν ἐξουδετέρωση τοῦ χριστιανικοῦ στοιχείου, τὴν ἐλαχιστοποίηση τῆς ἐκπροσωπήσεώς του στὸ κοινοβούλιο καὶ τὴν μονοπώληση τῆς ἐξουσίας ἀπὸ τοὺς μουσουλμάνους, ἄρχισε καὶ ἡ ἐφαρμογὴ μέτρων βίας κατὰ τῶν χριστιανικῶν πληθυσμῶν μὲ τὸ πρόσχημα τοῦ ἀφοπλισμοῦ των.

Ἐμπνευστὴς καὶ ὀργανωτὴς τῶν τρομοκρατικῶν μεθόδων ἦταν ὁ Ὑπουργὸς τῶν Στρατιωτικῶν Μαχμουτ Σεφτέκ. Ὁ Πατριάρχῃς Ἰωακείμ ὁ Γ' τὸν ἐπισκέφθηκε προκειμένου νὰ διαμαρτυρηθεῖ γιὰ τὶς διώξεις τοῦ ποιμνίου του. Αὐτὸς τοῦ ἐφέρθη μὲ σκαιὸ τρόπο καὶ μὲ ἀπειλές. «Ἐγὼ κρεμῶ», εἶπε στὸν Πατριάρχῃ. Ἀλλὰ ὁ μέγας ἐκεῖνος ἱεράρχῃς μὲ τὴν γαλήνη ποὺ τὸν χαρακτήριζε ἀπάντησε: «Οἱ Οἰκουμενικοὶ Πατριάρχῃς γνωρίζουν ὅτι κάποτε τοὺς περιμένει τὸ σχοινί».

Ὅλη αὐτὴ ἡ κατάσταση καὶ κυρίως ἡ ἐντεινόμενη ἀπὸ τοὺς Τούρκους τρομοκρατία κατὰ τῶν Χριστιανῶν εἶχε σὰν συνέπεια τὴν προσωρινὴ τουλάχιστον ἐκτόνωση τοῦ ἀνταγωνισμοῦ μεταξὺ Ἑλλήνων καὶ Βουλγάρων γιὰ τὴν ἐπικράτησή των στὴν Μακεδονία καὶ ὡς ἐκ τούτου τὴν βαθμιαία προσέγγισή των, ποὺ κατέληξε σὲ συμμαχία στὶς 22 Σεπτεμβρίου 1912. Ἡ προσέγγιση αὐτὴ βέβαια δὲν ἦταν προῖον τῆς καλῆς θελήσεως τῶν Βουλγάρων. Εἶχαν μεσολαβήσει ἄλλα στάδια διπλωματικῶν χειρισμῶν μὲ στόχο τὴν ἀπομόνωση τῆς Ἑλλάδας.

Εἶχαν προηγηθεῖ: ἓνα χρόνο ἐνωρίτερα, τὸ 1911, διαπραγματεύσεις μεταξὺ τῶν πρωθυπουργῶν τῆς Σερβίας Μιλοβάνοβιτς καὶ Βουλγαρίας Γκέσωφ, ποὺ κατέληξαν σὲ ὑπογραφὴ συμμαχίας μεταξὺ τῶν δύο χωρῶν στὶς 24 Φεβρουαρίου 1912. Ἡ συμμαχία αὐτὴ, ἐνῶ ἐνε-

φανίζετο επίσημα ότι είχε άμυντικό χαρακτήρα, περιείχε μυστικούς όρους, σύμφωνα με τους οποίους θα έγίνετο ή διανομή των έδαφών της Μακεδονίας μεταξύ των δύο μελών αυτής, όταν από κοινή δράση αυτών θα τὰ άποσπούσαν από την Όθωμανική αυτοκρατορία. Σε άλλα άρθρα της συνθήκης όρίζετο ως διαιτητής σε περίπτωση διαφωνίας των ενδιαφερομένων κατά την εφαρμογή των όρων της συνθήκης ο Τσάρος της Ρωσίας. "Όπως είναι φανερό σκοπός αυτής ήταν ο όριστικός άποκλεισμός της Ελλάδας από την ιδέα της άπελευθερώσεως των ελληνικών πληθυσμών των περιοχών αυτών από τον τουρκικό ζυγό. Με άλλα λόγια με την συμμαχία αυτήν έπεδιώκετο ή έναλλαγή τυράννων για τους Έλληνες της Μακεδονίας και της Θράκης.

Η ελληνική κυβέρνηση πληροφορήθηκε με έμπιστευτικό τρόπο και από το Πατριαρχείο της Πόλης και από πρεσβείες ξένων δυνάμεων την ύπαρξη των μυστικών όρων της συμφωνίας, γεγονός το όποιο την άνησύχησε ιδιαίτερα. Για τον λόγο αυτόν κινητοποιήθηκε ή ελληνική διπλωματία πάραυτα προκειμένου να βολιδοσκοπήσει τις άλλες βαλκανικές κυβερνήσεις για το ένδεχόμενο της συμμετοχής και της χώρας μας στην συμμαχία. Τις πρώτες έπαφές με την βουλγαρική κυβέρνηση για το ζήτημα αυτό είχε από τον Άπρίλιο του 1912 ο πρεσβευτής μας στην Σόφια Δημήτριος Πανάς.

Οί Βούλγαροι θεωρούντες τους Έλληνες ως άνταγωνιστές στον Μακεδονικό χώρο δέν ήθελαν να δεσμευθούν για ό,τιδήποτε για την περιοχή αυτήν. Έτσι ύπογράφηκε τον Μάιο του 1912 μιá άμυντική συμφωνία τριετούς ισχύος, στην όποία άνελαμβάνοντο ύποχρεώσεις για άμοιβαία βοήθεια σε περίπτωση τουρκικής επιθέσεως. Έξαίρεση της ύποχρεώσεως αυτής για την Βουλγαρία

ήτο ή περίπτωση πολεμικής έμπλοκής της Ελλάδας έξαιτίας του Κρητικού ζητήματος. Η συμφωνία αυτή ήταν μέν ένα βήμα προσεγγίσεως των άντιζήλων περι την Μακεδονία χωρών, αλλά δέν έξασφάλιζε τίποτε το ούσιαστικό.

Με την πάροδο του χρόνου ώρίμασε στους μέν Βουλγάρους ή ιδέα, ότι ή Ελλάδα είναι συμφέρων έταίρος στην συμμαχία, γιατί διαθέτει αξιόμαχο ναυτική δύναμη στο Αίγαίο, ίκανή να παρεμποδίσει την δράση του τουρκικού ναυτικού και την μεταφορά θαλασσίως ένισχύσεων στο μακεδονικό μέτωπο, ένω ο κατά ξηράν στρατός της έθεωρείτο κατ' αυτούς δευτέρας κλάσεως μη δυνάμενος να άποτελέσει επικίνδυνον άνταγωνιστή στις χερσαίες έπιχειρήσεις, στους δέ Έλληνες ότι προς το παρόν είναι ματαιοπονία ή επιδίωξη προσυμφωνίας με τους Βουλγάρους για το μέλλον των διεκδικουμένων περιοχών Μακεδονίας και Θράκης. Άποτέλεσμα αυτών των διαβουλεύσεων ήταν ή ύπογραφή την 22α Σεπτεμβρίου 1912 μυστικής στρατιωτικής συμφωνίας μεταξύ Ελλάδας και Βουλγαρίας, βάσει της όποίας σε επικείμενο κατά της Τουρκίας πόλεμο ή Ελλάδα εκτός της ύποχρεώσεώς της να παρεμποδίσει με τον στόλο της τις συγκοινωνίες διά θαλάσσης μεταξύ της Μικράς Άσίας και της Εύρωπαϊκής Τουρκίας, θα παρετάσσει δύναμη 120.000 άνδρων ένω ή Βουλγαρία 300.000. Στην εύódωση αυτών των διαπραγματεύσεων θετικόν ρόλο έπαιξε το γεγονός ότι την περίοδο εκείνη πρωθυπουργός της Βουλγαρίας ήταν ο μετριοπαθής πολιτικός Ίβάν Γκέσωφ (1849 - 1924), ο όποίος είχε ελληνίδα μητέρα και είχε σπουδάσει στην Μεγάλη του Γένους Σχολή στην Πόλη.

Έτσι με μόνη επίσημη συμφωνία την έλληνοβουλγαρική στρατιωτική συμμαχία και χωρίς άλλες έγγραφες δεσμεύσεις με τους άλλους συμμάχους

Σέρβους και Μαυροβουνίους ή 'Ελλάδα όδεύει σε σύρραξη με την 'Οθωμανική Αυτοκρατορία με φιλοδοξία την άπελευθέρωση των ύποδούλων έλληνικών πληθυσμών της Μακεδονίας, Θράκης και της 'Ηπείρου. 'Η Τουρκία την ύστάτη στιγμή προσπάθησε να δελεάσει την 'Ελλάδα ύποσχομένη την παραχώρηση της Κρήτης και άλλα άνταλλάγματα. 'Η χώρα μας βέβαια άπέρριψε τις τουρκικές προτάσεις σταθερά προσανατολισμένη πλέον στους στόχους της ένδοβαλκανικής συνεννοήσεως.

"Υστερα από μιá αυστηρή πρός την 'Υψηλή Πύλη διακοίνωση πού φέρει ήμερομηνία 30 Σεπτεμβρίου 1912, σύμφωνα με την όποία οί σύμμαχοι χώρες ζητούσαν να εφαρμοσθούν στις έπαρχίες της Εύρωπαϊκής Τουρκίας μεταρρυθμίσεις για την έξασφάλιση των άτομικών δικαιωμάτων και των πολιτικών έλευθεριών στους χριστιανούς ύπηκόους του Σουλτάνου, τó έπόμενο βήμα ήταν ó πόλεμος. 'Επειδή δέν δόθηκε από την Πύλη άπάντηση στην προηγούμενη διακοίνωση, στις 4 'Οκτωβρίου 1912 τά τρία σύμμαχα κράτη 'Ελλάδα, Σερβία και Βουλγαρία (τό Μαυροβούνιο είχε κηρύξει μόνο του τόν πόλεμο κατά της Τουρκίας ένα δεκαήμερο ένωρίτερα) άπέστειλαν νέα διακοίνωση με την όποία εκήρυτταν τόν πόλεμον. 'Η λακωνική αυτή διακοίνωση έλεγε: «*Τής 'Υψηλής Πύλης μη δούσης άπάντησιν εις την ταυτόσημον διακοίνωσιν, την όποιαν αί Κυβερνήσεις Βουλγαρίας, 'Ελλάδος και Σερβίας άπηύθυναν πρός αυτήν την 30ην Σεπτεμβρίου, άναγκάζονται αί Κυβερνήσεις αύται πρός μεγίστην των λύπην να προστρέξωσιν εις την δύναμιν των όπλων, έπιρρίπτουσαι την έπι τούτω εθύνην εις την 'Οθωμανικήν Κυβέρνησιν*».

Τά πνεύματα και από τις δύο πλευρές είχάν ώριμάσει στην ιδέα της πολεμικής άναμετρήσεως και είχάν έτσι προηγηθεί όλες οί σχετικές στρατιωτι-

κές προπαρασκευές (έπιστρατεύσεις, μετακινήσεις στρατιωτικών μονάδων έν είδει γυμνασιών πρός τó μελλοντικό μέτωπο των συγκρούσεων κ.λ.π.). "Ετσι λοιπόν την αύγή της 5 'Οκτωβρίου 1912 ή έλληνική στρατιά της Θεσσαλίας άρχίζει την μεγάλη έξόρμηση.

Γ'

"Όπως εξελίχθησαν οί πολεμικές έπιχειρήσεις από τις πρώτες έβδομάδες της συρράξεως, οί στρατοί του Σουλτάνου δέν άντεξαν στην όρμη των συμμάχων και άρχισαν να ύποχωρούν σε όλους τους τομείς του μετώπου. Τουτό είχε σαν συνέπεια να έπακολουθήσει άγώνας ταχύτητας των έπι μέρος συμμαχικών στρατών με έπιδίωξη την έξασφάλιση όσον τó δυνατόν μεγαλυτέρων έδαφικών πλεονεκτημάτων για την κάθε χώρα.

'Η κυρία δύναμη του έλληνικού στρατού συγκεντρώθηκε στην Θεσσαλία ύπό την διοίκηση του διαδόχου Κωνσταντίνου, ένω μία μεραρχία διατέθηκε στο μέτωπο της 'Ηπείρου. 'Αέναντι των έλληνικών δυνάμεων οί Τουρκοί είχάν παρατάξει άσθενέστερα άριθμητικώς τμήματα, αλλά είχάν τó πλεονέκτημα ότι κατείχαν έξαιρετικά όχυρωμένες θέσεις στα στενά του Σαρανταπόρου. 'Εκει ó έλληνικός στρατός άντιμετώπισε στις 9 και 10 'Οκτωβρίου ισχυρή τουρκική άντίσταση, την όποία έκαμψε, άφου προηγουμένως είχε την πρώτη νικηφόρο σύγκρουση πρός της 'Ελασσόνας. "Ετσι οί Τουρκοί άναγκάστηκαν να ύποχωρήσουν πρός τόν 'Αλιάκμονα, έγκαταλείποντας ίκανό άριθμό αίχμαλώτων και λαφύρων.

'Η άμεση και έν πολλοίς άπροσδόκητη αυτή νίκη είχε σαν συνέπεια άφ' ένός την τόνωση του ήθικου του στρατού μας, άφ' έτέρου την ταχεία προέλασή του στο έσωτερικό της Μακεδονικής γής και εκ τρίτου την άναθεώρηση των άπόψεων έχθρών και φίλων για τó

ἀξιόμαχο αὐτοῦ.

Παρόμοιες νίκες ἐπέτυχαν καὶ οἱ ἄλλοι σύμμαχοι στρατοὶ στὰ διάφορα μέτωπα τῶν πολεμικῶν συγκρούσεων, μὲ συνέπεια τὴν ταχεία κατάρρευση τοῦ τουρκικοῦ στρατοῦ καὶ τὴν στροφή τοῦ ἐνδιαφέροντος πλέον τῶν «*συμμάχων*» γιὰ μεγαλύτερες ἐδαφικὲς κατακτήσεις.

Σὲ αὐτὴν τὴν φάση τοῦ πολέμου ἐντάσσεται καὶ ἡ πορεία τοῦ ἑλληνικοῦ στρατοῦ γιὰ τὴν ἀπελευθέρωση τῆς Θεσσαλονίκης. Μετὰ τὴν νίκη στὸ Σαραντάπορο ὁ στρατὸς ἐντὸς ὀλίγων ἡμερῶν ἀπελευθερώνει τὰ Σέρβια καὶ τὴν Κοζάνη ἀκολουθώντας τοὺς ὑποχωροῦντας Τούρκους. Στὴν θέση αὐτὴ πλέον γεννιέται τὸ δίλημμα: θὰ ἀκολουθήσει τὸ νικηφόρο ἑλληνικὸ στράτευμα τὸν κύριο ὄγκο τῶν τουρκικῶν δυνάμεων ποὺ ὑποχωροῦν πρὸς Φλώρινα – Μοναστήρι ἢ θὰ στραφεῖ πρὸς Βέρροια – Θεσσαλονίκη; Στρατιωτικοὶ λόγοι ἐπιβάλλουν τὴν πρώτη ἐπιλογή, δηλ. τὴν ἐπιδίωξη τῆς συντριβῆς τοῦ κυρίου ὄγκου τοῦ ἐχθροῦ· ἄλλοι ὁμως λόγοι, ὅπως ἡ ἀπόκτηση τοῦ λιμένα τῆς Θεσσαλονίκης γιὰ τὴν δυνατότητα ἀνεωτέρου διὰ θαλάσσης ἐφοδιασμοῦ τοῦ στρατοῦ τῆς Μακεδονίας καὶ κυρίως ἡ προτεραιότητα στὴν ἀπελευθέρωση τῆς Μακεδονικῆς πρωτεύουσας ἀπὸ τὸν ἑλληνικὸ στρατὸ γιὰ τὴν κατοχύρωση τοῦ δικαίωματος τῆς ὀριστικῆς κατακυρώσεώς της στὴν Ἑλλάδα, καθιστοῦν τὴν δευτέρη ἐπιλογή ἀναπότρεπτη.

Ἔτσι λοιπὸν τὸ ἑλληνικὸ στρατηγεῖο καὶ μὲ τὴν παρότρυνση καὶ πίεση τῆς πολιτικῆς ἡγεσίας (σχετικὰ τηλεγραφήματα τοῦ ὑπουργοῦ ἐξωτερικῶν Λάμπρου Κορομηλά καὶ τοῦ πρωθυπουργοῦ Ἐλευθ. Βενιζέλου πρὸς τὸν διάδοχον Κωνσταντῖνον) ἀποφασίζει τὴν 13ῃ Ὀκτωβρίου χωρὶς ἀναβολὴ τὴν ἐπιχείρηση γιὰ τὴν ἀπελευθέρωση τῆς Θεσσαλονίκης.

Ἡ κρίσιμη μάχη, ποὺ ἔκρινε τὸ ἀ-

ποτελεσμα τῆς ὅλης αὐτῆς ἐπιχειρήσεως ἦταν ἡ μάχη τῆς λίμνης τῶν Γιαννιτσῶν (τοῦ θρυλικοῦ «*Βάλτου*» ἀπὸ τὸν Μακεδονικὸ ἀγῶνα 1904–1908), ποὺ κράτησε ἀπὸ τὴν 19ῃ μέρχιν τὴν αὐγὴ τῆς 21ῆς Ὀκτωβρίου. Μετὰ τὴν ἐπικράτηση τοῦ ἑλληνικοῦ στρατοῦ στὴν μάχη αὐτὴ ὁ δρόμος πρὸς τὴν Θεσσαλονίκη ἦταν ἀνοικτός. Μετὰ τρεῖς ἡμέρες ἀφοῦ τὸ μηχανικὸ ἀνακατασκεύασε τὶς γέφυρες τοῦ Ἄξειου, ποὺ εἶχαν ἀνατιναχθεῖ ἀπὸ τοὺς ὑποχωροῦντας Τούρκους ὁ κύριος ὄγκος τοῦ στρατοῦ ἔφθασε στὰ περίχωρα τῆς πόλεως ὁπότε τὴν παραμονὴ τῆς ἑορτῆς τοῦ Ἁγίου Δημητρίου ὁ ἀρχηγὸς τοῦ τουρκικοῦ στρατοῦ Χασὰν Ταξίν Πασᾶς ἐπείσθη ἀπὸ τοὺς ἐκεῖ Προξένους τῶν Μεγάλων Δυνάμεων νὰ διαπραγματευθεῖ μὲ τὴν ἡγεσία τοῦ ἑλληνικοῦ στρατοῦ γιὰ τὴν παράδοση τῆς πόλεως, προκειμένου νὰ ἀποφευχθεῖ διεξαγωγὴ μάχης πρὸ αὐτῆς. Μετὰ ἀπὸ ἀνταλλαγὴ προτάσεων καὶ ἀντιπροτάσεων ἀπὸ τὰ δύο ἐνδιαφερόμενα μέρη ὁ Τούρκος στρατηγὸς ἀποδέχτηκε τοὺς ἑλληνικοὺς ὅρους καὶ τὴν ἐπομένη 26 Ὀκτωβρίου τὶς ἑσπερινὲς ὥρες ἡ ἑλληνικὴ ἀντιπροσωπεία μὲ τοὺς Βίκτωρα Δούσμανη ὑπαρχηγὸν τοῦ Ἐπιτελείου, τὸν λοχαγὸ Ἰωάννη Μεταξᾶ καὶ τὸν πολιτικὸ σύμβουλο τοῦ στρατηγοῦ Ἰῶνα Δραγοῦμη ἄρχισαν τὶς τελικὲς διαπραγματεύσεις. Ἔτσι λίγον πρὸ τοῦ μεσονυκτίου ὑπογράφηκε τὸ πρωτόκολλο παραδόσεως, τὸ ὁποῖον συνέταξε ἰδιοχείρως ὁ Ἰῶν Δραγοῦμης καὶ στὴ συνέχεια ὕψωσε τὴν ἑλληνικὴ σημαίαν στὸ Μητροπολιτικὸ μέγαρον. Τὴν ἐπομένη τὰ τμήματα τοῦ ἑλληνικοῦ στρατοῦ εἰσῆλθαν διαδοχικὰ στὴν πόλη καὶ μέρχιν τὸ βράδον ὀλόκληρος ἡ στρατιὰ εἶχε στρατοπεδεύσει ἐντὸς καὶ στὰ περίχωρα αὐτῆς. Στὶς 28 Ὀκτωβρίου ὁ διάδοχος Κωνσταντῖνος μὲ τὸ ἐπιτελεῖο του ἀφίχθησαν σιδηροδρομικῶς στὴν Θεσσαλονίκη καὶ κατευθύν-

θηκε στον ναό του Ἁγίου Μηνᾶ, ὅπου ἐψάλει δοξολογία γιὰ τὸν νικηφόρο τερματισμὸ τῆς ὅλης ἐπιχειρήσεως.

Δ΄

Δὲν εἶχε ἀκόμη συνειδητοποιηθεῖ ἡ χαρὰ τῶν Θεσσαλονικέων καὶ τῶν πολεμιστῶν μας γιὰ τὸ μεγάλο γεγονός τῆς ἀπελευθερώσεώς των, ὅταν ἐντὸς ὀλίγου χρόνου ἓνα αἶσθημα ἀνησυχίας ἄρχισε νὰ πλανᾶται στὴν πόλη. Καὶ ἡ αἰτία ἦταν ἡ αἰφνίδια βουλγαρικὴ παρουσία σὲ αὐτήν.

Τὸ γεγονός αὐτὸ βέβαια δὲν ἦταν καὶ τόσο παράδοξο, δεδομένης τῆς βουλγαρικῆς κατακτητικῆς διαθέσεως. Στὴν προκειμένη ὁμως περίπτωση οἱ Βούλγαροι βρῆκαν καὶ ἀπροσδόκητους συμμάχους, πού ὄλοι – ὁ καθένας τους γιὰ ἴδιους σκοπούς – συναντῶντο σὲ κοινὲς ἐνέργειες. Συγκεκριμένα οἱ Αὐστριακοὶ μετὰ τὴν προσάρτηση τῆς Βοσνίας Ἐρζεγοβίνης, τὴν ὁποία παρεχώρησε σὲ αὐτοὺς τὸ καθεστῶς τῶν νεοτούρκων τὸ 1904 ἀποσκοποῦσαν στὴν διεΐσδυσή τους πρὸς νότον μὲ ἀπώτερον σκοπὸ τὴν ἀπόκτηση τοῦ λιμένος τῆς Θεσσαλονίκης. Ἔτσι λοιπὸν δὲν εἶδαν μὲ καλὸ μάτι τὴν βαλκανικὴν συμμαχία καὶ ζητοῦσαν ἀφορμὴ νὰ τὴν διασπάσουν ἐκ τῶν ὑστέρων, προκειμένου νὰ ὠφεληθοῦν οἱ ἴδιοι ἀπὸ τὸ ναυάγιο αὐτῆς. Ἡ εὐκαιρία ἐδίδετο τώρα ἀπὸ τὸν ἀνταγωνισμὸ Ἑλλήνων καὶ Βουλγάρων γιὰ τὴν κατοχὴ τῆς Θεσσαλονίκης. Ἐξ ἄλλου ἡ πολυάριθμη παροικία τῶν Ἑβραίων τῆς πόλης φοβούμενη τὴν ἐπιχειρηματικὴν ἱκανότητα τῶν Ἑλλήνων, τοὺς ὁποίους ἐβλεπαν ὡς ἀνταγωνιστὲς προτιμοῦσε νὰ γίνῃ ἡ Θεσσαλονικὴ βουλγαρικὴ παρὰ ἑλληνικὴ. Μὲ τὴν παρακίνηση τοῦ αὐστριακοῦ προξένου οἱ Ἰσραηλίτες δωροδόκησαν ἀξίωματικούς τοῦ ἐπιτελείου τοῦ Ταξίν Πασᾶ γιὰ νὰ ἐπιδιώξουν νὰ παραδώσουν τὴν πόλη στοὺς Βουλγάρους, οἱ ὁποῖοι μὲ δύναμη μιᾶς μεραρχίας ὑπὸ τὸν στρατηγὸ

Θεοδώρωφ ἔσπευδαν πρὸς αὐτήν. Σκοπὸς τοῦ αὐστριακοῦ προξένου ἦταν νὰ εἰσέλθουν τὰ στρατεύματα καὶ τῶν δύο «συμμάχων» στὴν Θεσσαλονίκη, νὰ προκληθοῦν μεταξύ των προστριβὲς καὶ νὰ ἐπέμβουν ἐν τῷ μεταξύ οἱ ξένες Δυνάμεις ὡς διαιτητὲς – ναυλοχοῦσε ἐκεῖνες τὶς ἡμέρες στὸ λιμάνι ἔτοιμο νὰ ἐπιληφθεῖ τῆς εὐκαιρίας τὸ αὐστριακὸ πολεμικὸ «*Μαρία – Θηρεσία*» – καὶ νὰ ἐγκαταστήσουν προσωρινὴ δικοίκηση, ἡ ὁποία σὺν τῷ χρόνῳ μὲ τὴν ἀνοχὴ τῶν ἄλλων δυνάμεων θὰ μετετρέπετο σὲ ἀμιγῶς αὐστριακὴ. Βέβαια ἡ πορεία τῶν πραγμάτων ἔφερε τοὺς Ἕλληνες ταχύτερα στὴν Θεσσαλονίκη καὶ ἡ παράδοση τῆς πόλεως ἀπὸ τοὺς Τούρκους ἔγινε, ὅπως προαναφέρθηκε, σὲ αὐτοὺς καὶ ἔτσι οἱ ραδιουργίαι Αὐστριακῶν καὶ Ἑβραίων ἔπεσαν στὸ κενό. Ἡ βουλγαρικὴ μεραρχία ὁμως δὲν ἀνέκοψε τὴν πορεία της πρὸς τὴν πόλη, ἐκ τοῦ γεγονότος τῆς παραδόσεώς της στὸν ἑλληνικὸ στρατὸ καὶ μὲ καθυστέρηση λιγώτερο ἀπὸ ἓνα εἰκοσιτετράωρο φθάνουν στὶς παρυφές της, μὲ τὴν πρόθεση νὰ εἰσέλθουν καὶ αὐτοὶ ὡς σύμμαχοι εἰς αὐτήν, ὑπογράφοντες σχετικὸ μὲ τὸ προηγηθὲν ἑλληνοτουρκικὸ πρωτόκολλο παραδόσεως. Ἀφοῦ μία τέτοια περίπτωση ἀποκλείετο ἐκ τῶν πραγμάτων, οἱ Βούλγαροι παρεκάλεσαν νὰ δοθεῖ ἄδεια φιλοξενίας γιὰ δύο τάγματα ἐντὸς τῆς πόλεως, τὰ ὁποῖα τάχα εἶχαν ταλαιπωρηθεῖ περισσότερο, μὲ τὸ πρόσχημα τῆς ἀναπαύσεως. Ἡ ἄδεια δίδεται προφορικὰ ἀπὸ τὸ ἑλληνικὸ Στρατηγεῖο καὶ ὁ στρατηγὸς Θεοδώρωφ μὲ δόλο εἰσάγει ὀλόκληρην τὴν ἐκ 15.000 ἀνδρῶν δύναμὴν του στὴν Θεσσαλονίκη.

Τὴν Δευτέρα 29 Ὀκτωβρίου κάνει τὴν ἐπίσημην καὶ θριαμβευτικὴν εἴσοδον στὴν Πόλη ὁ Βασιλεὺς τῶν Ἑλλήνων Γεώργιος ὁ Α΄, ἐνῶ τὴν ἴδια ὥρα ἀπὸ ἄλλη κατεύθυνση εἰσέρχονται καὶ οἱ Βούλγαροι πρίγκηπες Βόρις καὶ Κύριλ-

λος, γιοι του βασιλιά της Βουλγαρίας Φερδινάνδου. Όταν μετά την παρέλαση ενώπιον των επισήμων των ελληνικών τμημάτων άκολουθούν και τα βουλγαρικά, οι Έλληνες προς μεγάλην των έκπληξη βλέπουν να παρελαύνει όλόκληρη βουλγαρική μεραρχία έναντι των δύο ταγμάτων, που προέβλεπε ή συμφωνία. Έν τώ μεταξύ οι Ισραηλίτες συνεπείς στα φιλοβουλγαρικά τους αισθήματα είχαν παραχωρήσει δημόσια και ιδιωτικά κτίρια, τα όποια άνήκαν στην κοινότητά τους για τον στρατιωτισμό των Βουλγάρων στρατιωτών.

Η άτυπη αυτή συγκατοχή της Θεσσαλονίκης που διήρκεσε μέχρι την 17-6-1913, παραμονές της έναρξεως του β' βαλκανικού πολέμου με άντιμετώπους άφ' ενός τους Βουλγάρους και άφ' έτέρου τους τρεις άλλους εταίρους της βαλκανικής συνεννόησεως, δημιούργησε αιτίες προστριβών μεταξύ των ελληνικών άρχων και των «φιλοξενουμένων» Βουλγάρων. Η συμπεριφορά των τελευταίων άπέναντι του ελληνικού στοιχείου ήταν ύπεροπτική και άπέναντι των μουσουλμάνων καταπιεστική και βάρβαρος.

Περίεργη όμως ήταν και ή στάση των εκπροσώπων (προξένων) των περισσότερων άπό τις Μεγάλες Δυνάμεις, οι όποιοι έφεραν ποικίλες δυσκολίες προσποιούμενοι κατά κάποιον τρόπον, ότι δεν θεωρούσαν τους Έλληνες όριστικούς κατόχους της Θεσσαλονίκης. Το γεγονός ότι δεν παρέστησαν στις δοξολογίες για την άπελευθέρωση της πόλεως και τα ναυλοχούντα στον λιμένα πλοία τους δεν χαιρέτισαν την ελληνική σημαία, που ύψώθηκε στον Λευκό Πύργο, παρ' ότι τουτο έζητήθηκε άπό τον διάδοχο, έπιβεβαιώνει την διαφορούμενη στάση των.

Ε'

Η συνθήκη του Λονδίνου, που ύπογράφηκε στις 17 Μαΐου 1913 και έθε-

τε τέρμα στις έχθροπραξίες μεταξύ Όθωμανικής αυτοκρατορίας και των κρατών της άρχικής Βαλκανικής συνεννόησεως, άφηνε άνοικτο το μεγάλο και δυσχερές θέμα της διανομής μεταξύ των των έδαφών της τέως ευρωπαϊκής Τουρκίας, γεγονός που όδήγησε στην ελληνοσερβική προσέγγιση και την σύγκρουση των χωρών αυτών με τους Βουλγάρους. Ο βασιλιάς της Βουλγαρίας Φερδινάνδος και οι περι αυτών σωβινιστικοί κύκλοι, άφου άνάγκασαν σε παραίτηση τον μετριοπαθή πρωθυπουργό Ιβάν Γκέσωφ, άπήτησαν την μερίδα του λέοντος άπό τα νεοαποκτηθέντα έδάφη, άποβλέποντες στην δημιουργία της μεγάλης Βουλγαρίας, όπως αυτή είχε περίπου προβλεφθεί άπό την συνθήκη του Αγίου Στεφάνου (1878).

Με αυτή την βάση οι Βούλγαροι διεκδικούσαν έκτος άπό την Θεσσαλονίκη, την Έδεσσα, τα Γιαννιτσά και την Φλώρινα. Παρόμοιες άπαιτήσεις είχαν και άπό τους Σέρβους και ή ύπό του Τσάρου της Ρωσίας γενόμενη μεσολαβητική προσπάθεια για ειρηνική διευθέτηση του ζητήματος έναύγησε έξ αιτίας της βουλγαρικής άδιαλλαξίας. Ειδικώς για το θέμα της Θεσσαλονίκης ή στάση της Ελλάδας ήταν κατηγορηματική, έκφρασθείσα με την δήλωση του πρωθυπουργού Έλευθ. Βενιζέλου σύμφωνα με την όποία «οί Έλληνες θα άποσυρθούν άπό την Θεσσαλονίκη μόνον κατόπιν δυσμενούς πολέμου».

Κάτω άπό αυτές τις συνθήκες άρχισε στις 19 Ιουνίου 1913 ο δεύτερος βαλκανικός πόλεμος, ή διάρκεια του όποιου ήταν βραχεία. Η όρμη του ελληνικού στρατού, που παρά τις μεγάλες του άπώλειες εισέδωσε βαθειά στο βουλγαρικό έδαφος, ή άπασχόληση σημαντικού μέρους του βουλγαρικού στρατού στο σερβικό μέτωπο και ή παράλληλη έπίθεση των Τούρκων στον τομέα της Θράκης σε συνδυασμό με την στρατιω-

τική επέμβαση τῶν Ρουμάνων ἀπὸ τὸν Βορρᾶ, ἀνάγκασαν τὴν Βουλγαρία, ἡ ὁποία ἀπειλεῖτο μὲ διαμελισμό, νὰ ζητήσῃ ἀνακωχή. Ἀκολούθησε ἡ συνθήκη τοῦ Βουκουρεστίου (28 Ἰουλίου 1913), μὲ τὴν ὁποία ἐρρυθμίσθησαν τὰ ζητήματα, ποὺ ἀφοροῦσαν τὶς πρώην σύμμαχες τῆς Βαλκανικῆς χῶρες κατὰ τὸν πρῶτον ἐναντίον τῆς Τουρκίας βαλκανικὸ πόλεμο. Ἔτσι ὀρίσθησαν τὰ σύνορα μεταξὺ Ἑλλάδας καὶ Σερβίας (ὅπως ἔχουν στίς ἡμέρες μας), τὰ δὲ ἑλληνοβουλγαρικὰ ἐπὶ τῆς κορυφογραμμῆς τοῦ ὄρους Μπέλες καὶ τῆς γραμμῆς τῶν ἐκβολῶν τοῦ Νέστου, ἀφήνοντας ἐκτὸς τὶς ἑλληνικὲς πόλεις τῆς Στρώμιτσας καὶ τοῦ Μελενίκου. Ἡ Δυτικὴ Θράκη, παρ' ὄλο ὅτι ὁ ἑλληνικὸς στρατὸς εἶχε φθάσει μέχρι τὴν Ἀλεξανδρούπολη, παρέμεινε ὑπὸ τὴν βουλγαρικὴ κατοχή, γιὰ νὰ ἀποδοθεῖ στὴν Ἑλλάδα μετὰ τὸν πρῶτο παγκόσμιο πόλεμο, μὲ τὴν ὑπογραφῆ τῆς συνθήκης τοῦ Neuilly (27 – 11 – 1919). Ἔτσι μὲ μεγάλες θυσίαι σὲ αἶμα καὶ ὕστερα ἀπὸ σκληροῦς διπλωματικοὺς ἀγῶνες ἡ Θεσσαλονικὴ κατακυρώθηκε στὴν Ἑλλάδα, γιὰ νὰ καταστεῖ ἔτσι τὸ κέντρο τοῦ ἑλληνικοῦ βορρᾶ. Σχολιάζοντας τὰ γεγονότα, ποὺ συνδέονται μὲ τὴν ἀπελευθέρωση τῆς μακεδονικῆς πρωτεύουσας, τὶς ἀμφισβητήσεις ποὺ ἐγέρθησαν καὶ τοὺς κινδύνους ποὺ διέτρεξε ἡ πόλη, ὁ ἀρχηγὸς τοῦ Ἐπιτελείου κατὰ τὸν ἑλληνοβουλγαρικὸ πόλεμο στρατηγὸς Βίκτωρ Δούσμανης ἔγραφε: «Ἡ Θεσσαλονικὴ δὲν κατεκτήθη ὑφ' ἡμῶν κατὰ τὸν ἐναντίον τῆς Τουρκίας πόλεμον τὸ 1912. Ἡ Θεσσαλονικὴ ἐπεκυρώθη ὑπὲρ ἡμῶν εἰς τὸ Κιλκίς, εἰς τὴν Κρέσσαν καὶ τὴν Τζουμαγιάν, ὅπου κατεστήσαμεν τοὺς Βουλγάρους ἀνικάνους νὰ ἀμφισβητήσουν τὴν κατοχὴν τῆς ἑλληνικωτάτης ταύτης ἱστορικῆς πόλεως τῆς Μακεδονίας».

ΣΤ'

Μὲ τοὺς νικηφόρους βαλκανικοὺς

πολέμους, ἐκτὸς ἀπὸ τὸ γεγονὸς ὅτι ἓνα σημαντικὸ τμῆμα τοῦ ὑποδούλου ἑλληνισμοῦ ἀπέκτησε τὴν ἐθνικὴ του ἐλευθερία καὶ ἔγινε ἓνα μεγάλο βῆμα γιὰ τὴν πραγματοποίησιν τῆς Μεγάλης Ἰδέας, ὁ νέος ἑλληνισμὸς ἀπέκτησε μίαν αὐτοπεποιθὴν γιὰ τὸν ἱστορικὸ του ρόλο στὴν νεώτερη ἐποχὴ, ποὺ εἶχε ἰδιαίτερα κλονισθεῖ μετὰ τὸν ἀτυχή πόλεμο τοῦ 1897.

Μὲ τὴν ἐνδοξὴ αὐτὴ πορεία τοῦ ἑλληνικοῦ στρατοῦ τὸ 1912–13 στὴν Μακεδονία καὶ τὴν Ἠπειρο καὶ τὶς νίκες τοῦ ναυτικοῦ στὸ Αἰγαῖο ἐπαληθεύθηκε ὁ λόγος τοῦ Ἰωάννου Δραγοῦμη, ὅταν τὸ 1907 σὲ περίοδο ἐντάσεως τοῦ Μακεδονικοῦ ἀγῶνα ἔγραφε στὸν πρόλογο τοῦ βιβλίου του «*Μαρτύρων καὶ ἡρώων αἷμα*»: «*Νὰ ξέρετε πὼς ἂν τρέξουμε νὰ σώσουμε τὴν Μακεδονία, ἢ Μακεδονία θὰ μᾶς σώσει. Θὰ μᾶς σώσει ἀπὸ τὴν βρῶμα ὅπου κυλιόμαστε, θὰ μᾶς σώσει ἀπὸ τὴν μετριότητα καὶ τὴν φατρισύνη, θὰ μᾶς λυτρώσει ἀπὸ τὸν αἰσχρὸ ὕπνο, θὰ μᾶς ἐλευθερώσει. Ἄν τρέξουμε νὰ σώσουμε τὴν Μακεδονία, ἐμεῖς θὰ σωθοῦμε!*»

Τὸ ἐρώτημα εἶναι ἐν ὄψει τῶν ἐξωτερικῶν κινδύνων ποὺ διατρέχει στίς ἡμέρες μας ἡ χώρα καὶ ἔχοντας συνείδησιν τῶν συμπτωμάτων τῆς παρακμῆς τοῦ σημερινοῦ Ἑλληνισμοῦ, μήπως τὸ μήνυμα τοῦ Ἰ. Δραγοῦμη εἶναι ἀάλιν κατ' ἐξοχὴν ἐπίκαιρο;

ΒΑΣΙΛ. Κ. ΣΤΑΘΑΚΗΣ

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ:

– Φιλίππου Δραγοῦμη: «Ἡμερολόγιο – Βαλκανικοὶ πόλεμοι 1912–13» ἔκδοσις Δωδώνη 1988.

– Παύλου Καρολίδη: «Ἱστορία τοῦ ἑλληνικοῦ ἔθνους» (προσθήκη εἰς τὸ ἔργο Κ. Παπαρηγοπούλου) τόμος Ζ, ἔκδοσις Ἐλευθερουδάκη.

– Ἰωάννη Μαζαράκη–Αἰνιάν: «Ἀπὸ τὸ νεοτουρκικὸ ζήτημα στοὺς βαλκανικοὺς πολέμους 1908–12».

– Σπυρ. Μαρκεζίνη: «Πολιτικὴ Ἱστορία τῆς νεωτέρας Ἑλλάδος» τόμος Γ'.

– Χρ. Γκιών – Στ. Θηραίου: «Ἡ Ἑλλάς εἰς τοὺς βαλκανικοὺς πολέμους 1912–13» ἔκδοσις Κέκρωψ.

ΑΠΟ ΤΟ ΗΜΕΡΟΛΟΓΙΟ ΤΟΥ ΦΙΛΙΠΠΟΥ ΔΡΑΓΟΥΜΗ (1912 – 13)

28 του Ὀχτώβρη 1912

Ποτέ δὲ στενοχωρέθηκα περισσότερο ἀπὸ σήμερα. Ἡ Νάτα* καὶ ἡ Ἄνδρομάχη ἤθελαν νὰ ἴδουν τὸ πῶς θὰ ῾μπεῖ ὁ Διάδοχος στὴ Θεσσαλονίκη· ἀταξία μεγάλη στὰ σοκάκια μὲ τὰ γλιστερά καλντερίμια, καιρὸς ὑγρὸς, βαρὺς, Ἑβραῖοι, Ρωμιοί, Τοῦρκοι, λαὸς ἀνάμικτος μὲ διαφορετικὲς φορεσιῆς καὶ γλώσσες, στρατιῶτες κι ἀξιωματικοὶ δικοὶ μας, Τοῦρκοι χωροφύλακες, καὶ ἀξιωματικοὶ καὶ στρατιῶτες, φωνές, ζητωκραυγές, πυροβολισμοί, ἀληθινὴ χάβρα.

Πήραμε ἀμάξι καὶ τραβήξαμε πρὸς τὸ σταθμὸ· ἐγὼ γρίνιαζα καὶ ἤμουν πολὺ δυσάρεστος, γιατί εἶχα τὸ νοῦ μου στοὺς Βουλγάρους πού εἶναι ἀπ' ἔξω ἀπὸ τὴ Θεσσαλονίκη. Ἦθελα νὰ βρῶ τὸν Ἴωνα νὰ μάθω τί γίνεται, ἀλλὰ δὲν εἶχε γυρίσει ὡς τὸ πρῶτὸ στὸ ξενοδοχεῖο· ὅλη νύχτα, φαίνεται, δούλεψε μὲ τὸν Ἀργυρόπουλο. Μὲ στενοχωροῦσε πάνω ἀπ' ὅλα πού δὲν ἤμουν στὸ λόχο. Αἰσθάνομαι καὶ κούραση μεγάλη. Βοῦίζουν τ' αὐτιά, πονεῖ ἡ πληγὴ μου, ἔχω ψεῖρες. Τόση κακομοιριά δὲν εἶχα αἰσθανθεῖ ποτέ. Ἐξωτερικὰ ἀντικείμενα καὶ ἐσωτερικὰ αἰσθήματα, ὅλα ἀνακατωμένα, μὲ κάνουν σχεδὸν νὰ κλαίω ἀπὸ θυμὸ καὶ ἀδυναμία.

Καθὼς ἔτρεχε τ' ἀμάξι ἔξαφνα ἀκούσαμε μακρύτερα μέσα στὴ βοή, μουσικὴ στρατιωτικὴ καὶ τὶς ζητωκραυγές τῆς πολιτείας.

Γυρίσαμε μὲ καλπασμὸ πρὸς τὸ κέντρο τῆς Θεσσαλονίκης, στοῦ Ἁγίου Μηνῶ τὴν πηλιὰ ἐκκλησία, πού χρησιμεύει γιὰ μητροπολιτικὸς ναός. Σ' αὐτὴν εἶχε μπεῖ ὁ Διάδοχος μὲ τοὺς πρίγκηπες καὶ τὸ ἐπιτελεῖο καὶ ἦταν ζωσμένη ἀπ' τὸ ἔξαλλο πλῆθος. Μπήκε ἡ Νάτα στὴν ἐκκλησία ἐνῶ ἐγὼ περίμενα στὴν εἴσοδο καὶ βοήθησα τοὺς Προσκόπους τοῦ Κ. Μα-

ζαράκη νὰ συγκρατοῦν τὸ ἀκράτητο ρεῦμα τοῦ πλῆθους. Μετὰ τὴ σύντομη δοξολογία ξαναβγήκε ὁ Διάδοχος καὶ καβαλίκεψε μ' ὅλη τὴν ἀκολουθία του. Τὸν εἶδα καλὰ καθὼς περνοῦσε. Δὲν ἄκουγα τοὺς ἀλαλαγμοὺς οὔτε τὶς ζητωκραυγές τοῦ πλῆθους, οὔτε πρόσεχα τὰ δάκρυα τῶν ἀνθρώπων. Χαιρετώντας ἀκίνητος τὸ Διάδοχο, τὸν ἐκοίταζα στυλωτά, σὰ νὰ τὸν προέτρεπα: «Καὶ τώρα πρόσεχε!»

Ἐκτὸς ἀπὸ τὸ Καραμπουρνὸ ἐρχονται κατὰ χιλιάδες Τοῦρκοι αἰχμάλωτοι μὲ τὰ ὄπλα των καὶ τὰ παραδίδουνε στοὺς δικούς μας, μπρὸς στοὺς στρατῶνες τοῦ πεζικοῦ. Κατόπιν, ἄοπλοι γυρνοῦν στὸ Καραμπουρνὸ, κρατώντας μόνο τοὺς γυλιούς καὶ τὰ σακιδιά τους. Τοὺς ὀδηγοῦν, περιστοιχίζοντάς τους, ἀραιότατοι δικοὶ μας στρατιῶτες μὲ τὶς ξιφολόγχες στὰ τουφέκια. Οἱ Τοῦρκοι δὲ φαίνονται καθόλου στενοχωρημένοι ἢ ντροπιασμένοι. Πολλοὶ γελοῦν καὶ λένε ἀστεῖα. Οἱ ἀξιωματικοὶ τους ἔχουν περισσότερη ἐλευθερία καὶ μένουν μέσα στὴ Θεσσαλονίκη. Ὅλοι οἱ κατάκοποι δικοὶ μας ἀξιωματικοὶ καὶ στρατιῶτες τοὺς φέρνονται πολὺ εὐγενικά. Κάνει περιέργη ἐντύπωση ἡ συνύπαρξη στὸν ἴδιο τόπο δύο στρατῶν, πού ἴσαμε χτὲς ἀλληλοσκοτώνονταν. Ὅσο γιὰ τὸ ἠθικὸ δὲν μπορεῖ νὰ γίνῃ σύγκριση. Τῶν δικῶν μας τὸ ἠθικὸ ἔχει ἀπίστευτα κρατηθεῖ ψηλά.

Βρέχει καὶ μοῦ φαίνεται πῶς ὅλη ἡ πολυποικίλη Θεσσαλονικὴ ἰσορροπεῖται σὲ κορυφὴ βελόνας. Δὲν ἔχω αἰσθημα ἀσφάλειας. Ὅλοένα συλλογίζομαι πῶς οἱ Βούλγαροι πλησιάζουν καὶ ἀπέχουν μόλις ἐλάχιστες ὥρες ἀπ' τὴν πρωτεύουσα τῆς Μακεδονίας καὶ δὲν κατορθώνω νὰ ἡσυχάσω.

* Ἡ χήρα σύζυγος τοῦ Παύλου Μελά.

Νὰ καὶ μιὰ χαρά! Νὰ κι ὁ Ἀλέξαν-

δρος, * καταβρεγμένος. Μπήκε τὸ πυροβολικό τῆς VII Μεραρχίας καὶ παρατάχτηκε στὶς ἄκρες τῆς Θεσσαλονίκης γιὰ νὰ προλάβει κάθε λαθραία ἀπόπειρα τῶν Βουλγάρων νὰ ἔμπουν χωρὶς ἄδεια. Δυστυχῶς μόνο μιὰ στιγμή τὸν ἐχαρήκαμε, γιατί ἀναγκάστηκε γρήγορα νὰ γυρίσει στὴ θέση του.

Καὶ γύρω καὶ μέσα μου βασιλεύει ἀμφιβολία καὶ κούραση.

29 τοῦ Ὀχτώβρη 1912

Σήμερα μπήκε ὁ βασιλιάς Γεώργιος.

Ἀπὸ τὸ 1430 πρόσμενε ἡ Θεσσαλονίκη τὸ βασιλιά τῆς ἀπὸ τότε ποὺ μὲ προσία ἔπεσε στοῦ Μουράτ τὰ χέρια.

Ἡμῶνα μὲ τὴ Νάτα στὰ πλούσια ἐμπορικά τοῦ δρόμου Σαμπρῆ – πασὰ κι ἡ γόραζα ἐσώρουχα, ὅταν ἔξαφνα ἀκούσαμε ταραχή, στρατιωτικὲς μουσικὲς, ζητωκραυγές, σοῦσουρο. Πεταχτήκαμε ἔξω καὶ τί νὰ ἰδοῦμε; Πολὺ βουλγάρικο στρατό, ποὺ ἔμπαινε βαδίζοντας δίπλα δίπλα μὲ τὸν Ἑλληνικό· δεξιά οἱ δικοὶ μας ἀριστερὰ οἱ Βούλγαροι μὲ ξεδιπλωμένες σημαῖες καὶ ὕφος καταχτητῶδων. Μοῦ ἔκανε ἐντύπωση ἡ κουτοπόνηρη ἔκφραση τῶν ματιῶν τους, τῶν μικρῶν καὶ μαύρων. Βιάζονταν καὶ κείνοι κι οἱ δικοὶ μας ποιοὺς νὰ πρωτοπεράσει· μοιάζαν σὰ νὰ διαγωνίζονταν ἀγῶνα βάρδη. Οἱ Βούλγαροι πατούσανε βαριά τὰ χοντρά τους πόδια, τυλιγμένα σ' ἀτέλειωτα πανιά. Ἀπ' τὸν κόσμο ποὺ κοίταζε κατάπληκτος δὲ ζητωκραύγαζε κανένας, ἐχτός ἀπὸ ἀραιοὺς Ἑβραίους. Λοιπὸν ἀφοῦ κανένας δὲν τοὺς ἐζητωκραύγαζε, ζητωκραύγαζαν οἱ ἴδιοι τὸν ἑαυτὸ τους· σὰν κουρδισμένοι λέγαν τότε τότε μὲ τίς χοντρές βαριές φωνές τους «ζίβια!». Περνοῦσαν, περνοῦσαν, περνοῦσαν καὶ δὲν εἶχαν τελειωμό. Θὰ ἔτανε πάνω ἀπὸ εἴκοσι χιλιάδες. Μάθαμε ἔπειτα πῶς μπήκαν μὲ τὸ ἔτσι θέλω, ἐνῶ

εἶχανε μείνει σύμφωνοι νὰ μποῦνε μόνο δύο τάγματα, χωρὶς σημαῖες καὶ μουσικὲς ὡς φιλοξενούμενοί μας, γιὰ νὰ ξεκουραστοῦν λίγες μέρες.

Καλὰ τὴν πάθαμε! Ἀφοῦ εἴμαστε τόσο βλάκες καὶ τόσο ρωμαντικοί, ὥστε νὰ ἐμπιστευόμαστε στὸ λόγο ξένων καὶ μάλιστα Βουλγάρων! Καλὰ τὸ ἔλεγε ὁ Ἴων, πῶς θὰ μᾶς γελάσουν εὐθύς.

Μὰ πῶς θὰ τοὺς ξεφορτωθοῦμε τώρα; Ὑποσχέθηκαν βέβαια προφορικά πῶς θὰ φύγουνε σὲ δέκα ὥρες, ἀφοῦ τοὺς παρακαλέσουμε νὰ τὸ κάνουν, μὰ ἀναμφίβολα δὲ θὰ ἐκτελέσουν τὴν ὑπόσχεσή τους. Καλὰ τὴν ἔχουμε!

Τουλάχιστο θὰ ἔπρεπε νὰ στείλουμε καὶ μεῖς στρατὸ σ' ὅσα μέρη καταλάβουν αὐτοὶ πρῶτοι, ὥστε νὰ μπορούμε κατόπι νὰ συζητοῦμε μὲ ἴσους ὄρους. Ἐλπίζω νὰ τὸ κατάλαβε πιά αὐτὸ κι ὁ Διάδοχος, γιατί ἔμαθα πῶς ἡ Ταξιαρχία τοῦ ἵππικοῦ διατάχτηκε νὰ προχωρήσει στὶς Σέρρες.

Ἔτσι μᾶς πῆραν πιά τὸ Γευγελὶ οἱ Σέρβοι ποὺ τὸ πρόφτασαν ἀδειανό, ἐνῶ ἂν εἶχε στείλει ὁ Διάδοχος τρεῖς μονάχα στρατιῶτες, ὅταν εἶχαν ἔρθει στὰ Γενιτσὰ οἱ Γευγελιώτες, ἐπίτηδες γιὰ νὰ ζητήσουν νὰ στείλουμε ἀπόσπασμα καὶ νὰ προφτάσουμε πρὶν ἀπὸ τοὺς Σέρβους, τώρα θὰ τὸ εἶχαμε ἀσφαλισμένο. Γιατί οὐδὲ στοὺς Σέρβους μπορούμε νὰ ἔχουμε καμιὰν ἐμπιστοσύνη. Τί ζητοῦσε στὸ Γευγελὶ τὸ ἵππικό τους, ἀφοῦ ὁ τουρκικὸς στρατός, ὁ ἀπέναντι στὸ δικό τους, βρίσκεται πρὸς τὸ Μοναστήρι; Κατεβαίνανε κι αὐτοὶ γιὰ τὴ Θεσσαλονίκη. Ἀκριβῶς ὅ,τι ἔκανε καὶ ἡ βουλγαρική μεραρχία, ποὺ βρέθηκε ἐδῶ, ἐνῶ ἡ στρατιωτικὴ τῆς ἀποστολῆς ἦταν στὴ Θράκη. Καὶ οἱ Βούλγαροι καὶ οἱ Σέρβοι θέλουν ν' ἀρπάξουν ὅσα μπορούν περισσότερα, καὶ τὴ Θεσσαλονίκη καὶ τὰ παράλια τοῦ Αἰγαίου. Θέλουν νὰ μᾶς φᾶν. Ἀνάγκη νὰ τὸ νιώσουμε καλὰ. Εἴμαστε ἄραγε στὸ ὕψος τῆς εὐθύνης ποὺ ἀναλάβαμε;

* Νεώτερος ἀδελφός τοῦ Φίλιππου Δραγούμη.

ΑΔΥΝΑΜΟ ΔΙΚΑΙΟ

Κάθε ανθρώπινη Κοινωνία, για να υπάρξει, να συντηρηθεί και να προοδεύσει, έχει ανάγκη από κανόνες δικαίου, δηλ. κανόνες που ρυθμίζουν δεσμευτικά την ειρηνική συμβίωση και συνεργασία ανάμεσα στους ανθρώπους για την ικανοποίηση των βιοτικών τους αναγκών. Η ρύθμιση αυτή γίνεται «ἐξ αντικειμένου», ἀπὸ βούληση «ἰσταμένη ὑπὲρ τὰ καθ' ἕκαστον ἄτομα», ὅπως ἀναφέρεται στὴν κλασσικὴ περὶ Δικαίου θεωρία.

Κατὰ πρῶτον λόγο, οἱ κανόνες δικαίου καθορίζουν πῶς πρέπει νὰ συμπεριφέρονται οἱ κοινωνοὶ μεταξύ τους, τί πρέπει νὰ πράττουν (ἐπιτακτικοὶ κανόνες) καὶ τί νὰ μὴ πράττουν (ἀπαγορευτικοὶ κανόνες). Τοὺς κανόνες αὐτοὺς ποὺ ἀποτελοῦν τὸν πυρῆνα τῆς ὅλης ἐννόμου τάξεως, τὴν «εἰρηνικὴ τάξη» τοῦ κοινωνικοῦ ἀνθρώπου, τοὺς ὀνομάζομε **βασικούς**.

Ὅμως τὰ ἀνθρώπινα πάθη καὶ οἱ ἀδυναμίες, οἱ ἀντίξοες περιστάσεις τοῦ βίου, καθὼς καὶ ἡ ἔμφυτη ἢ ἐπίκτητη διαστροφή τοῦ χαρακτήρα, πολλὰς φορὲς ὀδηγοῦν τοὺς ἀνθρώπους σὲ συμπεριφορὰ ἀντίθετη πρὸς αὐτὴ τὴν εἰρηνικὴ τάξη ποὺ διαγράφει τὸ Δίκαιο, σὲ παράβαση δηλ. τῶν ρυθμιστικῶν κανόνων, ἐπιτακτικῶν καὶ ἀπαγορευτικῶν. Γι' αὐτὸν τὸν λόγο ἡ ἐννομη τάξη βρίσκεται στὴν ἀναπόδραστη ἀνάγκη νὰ καθορίσῃ τὴν **ἐννομὴ ἀντίδραση**, ποὺ πρέπει νὰ ἀντιταχθῇ κατὰ τοῦ παραβάτη τῶν βασικῶν κανόνων καὶ νὰ καθορίσῃ τίς ἐπιβαλλόμενες κυρώσεις κατ' αὐτοῦ. Αὐτοὺς τοὺς κανόνες, ποὺ ρυθμίζουν τὴν ἀντίδραση τῆς Κοινωνίας κατὰ τῶν παραβατῶν τῶν βασικῶν κανόνων, τοὺς ὀνομάζομε **κυρωτικούς**.

Μεταξὺ τῶν κυρωτικῶν κανόνων ἐξέχουσα θέση ἐπειδὴ ἐπισημαίνουν καὶ κολάζουν τίς «ἐγκληματικὲς παραβάσεις» (προσβολὴ κατὰ τῆς ζωῆς, τῆς σωματικῆς ἀκεραιότητος, τῆς τιμῆς καὶ τῆς περιουσίας), κατέχουν οἱ κανόνες τοῦ Ποινικοῦ Δικαίου. Ἀκριβῶς δὲ λόγῳ αὐτῆς τῆς μεγάλης κοινωνικῆς τους σπουδαιότητος, ἡ ἐφαρμογὴ τους γίνεται μὲ δύο βασικὲς δημόσιες ἐγγυήσεις: Ἐξ ἑνὸς τὴν ὅλην διαδικασίαν ἐφαρμογῆς τους (βεβαιώσεως τοῦ ποινικοῦ ἀδικήματος, ἀσκήσεως τῆς ποινικῆς διώξεως κατὰ τοῦ ὑπαίτιου καὶ παραπομπῆς του στὴν Ποινικὴ Δικαιοσύνη) ἀσκεῖ ἐπίσημος ἐκπρόσωπος τῆς Πολιτείας, ὁ Εἰσαγγελεὺς. Ἐξ ἑτέρου, ἡ διαδικασία, στὸ κυριώτερον στάδιόν της, ἐνώπιον τοῦ Ποινικοῦ Δικαστηρίου ὑποχρεωτικὰ γίνεται «δημόσια», μὲ ἐλεύθερη παρακολούθησιν ἀπὸ τὸ λαϊκὸ στοιχεῖο (Ἀκροατήριον).

ΘΕΩΡΙΑ ΚΑΙ ΠΡΑΞΗ

Μὲ βάση τίς παραπάνω θεωρητικὲς Ἀρχές, θὰ ἔπρεπε στὴν Πράξιν νὰ ἰσχύουν ὡς αὐτονόητες συνέπειες τὰ ἀκόλουθα:

1. **Τὸ κύρος τῶν νομικῶν διατάξεων**, ποὺ καθορίζουν τὸ «τί δέον γενέσθαι» σὲ κάθε συγκεκριμένη περίπτωσιν καὶ κυρίως ἐκείνων ποὺ ἐπισημαίνουν τίς παραβάσεις καὶ τὸν κολασμὸν τους, νὰ εἶναι καθολικὰ ἀναγνωρισμένο, ἔτσι ὥστε οἱ μὲν τηρητὲς τῆς ἐννόμου τάξεως νὰ θεωρῆται αὐτονόητο ὅτι πειθαρχοῦν στὸν Νόμον, οἱ δὲ παραβάτες τους (ποὺ θὰ ἔπρεπε νὰ ἀποτελοῦν ἐξαίρεση) νὰ ἀντιμετωπίζονται «δεόντως» ἀπὸ τὴν Δικαστικὴ Ἐξουσία.

2. **Τὸ περιεχόμενο τῶν βασικῶν κανόνων νὰ εἶναι πάντοτε σύμφωνον μὲ τὴν**

έννοια τοῦ Δικαίου, αὐτὴν ποὺ συμπορεύεται μὲ ὅ,τι σεβάσθησαν οἱ Αἰῶνες ὡς «Δίκαιον» καὶ ἀνταποκρίνεται στοὺς μύχιους πόθους τῆς ἀνθρώπινης ψυχῆς τὴν οὐσιαστικὴ Δικαιοσύνη.

3. Τὰ ἀρμόδια Πολιτειακὰ Ὑφάσματα, νὰ βεβαιώνουν πάντοτε τὶς παραβάσεις καὶ νὰ ἐφαρμόζουν ἰσότητα τὸν Νόμο γιὰ ὅλους τοὺς πολῖτες.

Ἀσφαλῶς καὶ μόνη ἡ διατύπωση τῶν παραπάνω τριῶν προτάσεων, ποὺ θὰ ἔπρεπε νὰ ἰσχύουν αὐτονόητα στὴν κοινωνικὴ μας ζωὴ, δημιουργεῖ θυμηδία στὸν ἀναγνώστη τοῦ παρόντος, ὅταν ἡ σύγχρονη κοινωνικὴ πραγματικότητα περὶ τὴν εἰκόνα μίας πλήρους ἀποδυναμώσεως τοῦ κύρους τοῦ «τεθειμένου δικαίου» καὶ καθολικῆς παραβιάσεως τῶν κανόνων του.

Καὶ διερωτᾶται κανεὶς, ποὺ ὀφείλεται αὐτὴ ἡ ἀποδυναμώση τοῦ δικαίου; Γιατί σήμερα ἡ Κοινωνία μας παρουσιάζει αὐτὴ τὴν εἰκόνα, νὰ μὴ σέβεται ὁ πολίτης πολλὰ σαφῶς ἀπαγορευτικὰ διατάξεις Νόμων, ποὺ προστατεύουν βασικὰ κοινωνικὰ ἀγαθὰ, νὰ μὴ ἐφαρμόζεται ὁ Νόμος ἰσότητα γιὰ ὅλους τοὺς πολῖτες, νὰ μὴ βεβαιώνονται ὅλες ἢ οἱ περισσότερες παραβάσεις ἀπὸ τὰ ἀρμόδια Ὑφάσματα καὶ νὰ μὴ κολάζονται ἀκριβοδίκα πάντοτε οἱ αὐτὲς παραβάσεις ἀπὸ τὰ Ποινικὰ Δικαστήρια, ποὺ ἄλλοτε δείχνουν ὑπερβολικὴ ἐπιείκεια καὶ ἄλλοτε ὑπέρμετρη αὐστηρότητα, χωρὶς ἐπαρκῆ αἰτιολογία.

Γιατί τὸ Δίκαιο σήμερα εἶναι τόσο ἀδύναμο;

Ἡ ἀπάντηση στὸ καίριο αὐτὸ ὄσο καὶ ἀνησυχητικὸ ἐρώτημα δὲν εἶναι οὔτε ἀπλῆ οὔτε μονοσήμαντη. Ἀπαιτεῖ ἀνάλυση τοῦ κοινωνικοῦ αὐτοῦ φαινομένου ποὺ χαρακτηρίζει κυρίως τὴν ἐποχὴ μας καὶ ἀποτελεῖ κραυγαλέα ἀντίθεση γιὰ τὸν σύγχρονο κοινῶν, ὁ ὁποῖος, σὲ μίαν ἐποχὴ ποὺ καυχᾶται γιὰ τὶς προόδους καὶ τὰ ἐπιτεύγματά της στὸν τε-

χνολογικὸ κυρίως τομέα, ποὺ τοῦ ἐξασφαλίζουν ἀπίθανες ἀνέσεις καὶ ἄρα λιγότερες ἀφορμὲς γιὰ νὰ παρωθῆται στὴν ἀναζήτηση παράνομης κτήσεως ἀγαθῶν, θὰ ἔπρεπε νὰ εἶναι περισσότερο πειθαρχικὸς στὶς ἐπιταγὰς τοῦ Δικαίου, ἔτσι ὥστε ἡ ζωὴ νὰ κυλᾷ ὁμαλῶτερα γιὰ ὅλους.

Αἰτία γιὰ τὴν ἀποδυναμώση τοῦ Δικαίου εἶναι, κατὰ τὴν γνώμη τῶν ἐπαίωντων, Φιλοσόφων, Κοινωνιολόγων καὶ Νομικῶν, ἡ ὑποβάθμιση τῶν κυρίων παραγόντων, ποὺ θεμελιώνουν τὸ κύρος τῶν Κανόνων τοῦ «τεθειμένου δικαίου», καὶ συγκεκριμένα:

α) Ἡ ἀποδυναμώση τῆς ἐννοίας τῆς «Νομιμότητος», ποὺ δυστυχῶς στὴν ἐποχὴ μας δὲν ταυτίζεται πάντοτε μὲ τὴν ἐννοια τοῦ «Δικαίου», ἀφοῦ εἶναι νοητὴ ἡ ὑπαρξὴ «νομίμου ἀδίκου». Κλασσικὸ παράδειγμα «νομίμου ἀδίκου» εἶναι, ἀσφαλῶς, οἱ πρόσφατες τροποποιήσεις τῶν ἄρθρων 357 καὶ 304 τοῦ Ποινικοῦ μας Κώδικα, μὲ τὶς ὁποῖες «ἀποποινικοποιῦνται» σοβαρώτατα ἠθικὰ καὶ κοινωνικὰ παραπτώματα, μέχρι τοῦδε κολαζόμενα, ποὺ εἴτε κλωνίζουν τὸ κύρος τοῦ θεσμοῦ τοῦ Γάμου (ἢ Μοιχεία), εἴτε ἐξοντώνουν βιολογικὰ ἄρτια ἀνθρώπινα ὄντα, τὰ ὁποῖα ἀδυνατοῦν νὰ αὐτοπροστατευθοῦν (ἢ Ἀμβλωση, γιὰ λόγους «κοινωνικοῦς»). Ἐπίσης χαρακτηριστικὸ παράδειγμα «νομίμου ἀδίκου», κατὰ γενικὴ παραδοχὴ, εἶναι οἱ γνωστὲς σὲ ὅλους μας «νομιμοποιήσεις ἀθαιρέτων κτισμάτων», ποὺ γίνονται, ἀπὸ ὅλες τὶς Κυβερνήσεις, μὲ νομότυπες διαδικασίες.

Ἡ ἐπίσημη αἰτιολογία τοῦ ἀποχαρακτηρισμοῦ οὐσιαστικὰ ἀντικοινωνικῶν δραστηριοτήτων, εἶναι ὅτι μὲ αὐτὸν τὸν τρόπο ἀντιμετωπίζονται μὲ «ρεαλισμὸ» ὑπαρκτὰ κοινωνικὰ προβλήματα. Στὴν οὐσία ὁμοῦ μὲ τὸν τρόπο αὐτόν, ἐνῶ τὰ προβλήματα δὲν λύνονται, ὅπως ἀποδεικνύουν οἱ στατιστικὲς, ἀν-

τίθεται οί παραβάτες ένθαρρύνονται.

β) 'Η ύποβάθμιση του «Κράτους Δικαίου» και ιδιαίτερα ή άποδιοργάνωση ή ή μη όμαλή όργάνωση και ή δυσλειτουργία του Κρατικού Μηχανισμού και κυρίως των 'Υπηρεσιών, πού είναι έντεταλμένες για την βεβαίωση και την δίωξη των παραβάσεων πού διαταράσσουν την όμαλή συμβίωση των ατόμων.

γ) 'Η ύποβάθμιση του σεβασμού πού όφείλει ό πολίτης πρός τους Νόμους της Πολιτείας. Αύτή ή ύποβάθμιση, πού άποτελεί στις ήμέρες μας καθολικό και γι' αύτό πολύ άνησυχητικό φαινόμενο, είναι άποτέλεσμα πολλών άρνητικών στοιχείων, πού χαρακτηρίζουν την έποχή μας, κυρίως όμως της έγκληματικής άποδυναμώσεως της Παιδείας άπό τά στοιχεία εκείνα, πού οίκοδομούν τον σεβασμό του ατόμου πρός τον Νόμο άλλα και τον αύτοσεβασμό, και του άποπροσανατολισμού της Νέας Γενεάς με την ύπερέξαρση των δικαιωμάτων και των «έλευθεριών» σέ βάρος των ύποχρεώσεων και της πειθαρχίας πρός την νόμιμη 'Εξουσία.

ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑΤΑ ΑΔΥΝΑΜΟΥ ΔΙΚΑΙΟΥ

Μετά την θεωρητική έρμηνεία του φαινομένου της άποδυναμώσεως του «τεθειμένου Δικαίου», θά ήταν ίσως χρήσιμο και σκόπιμο νά άναφερθοϋν έδω ένδεικτικώς μερικά παραδείγματα συγχρόνων νομοθετημάτων, πού, ένω για τις παραβάσεις των διατάξεών τους προβλέπονται σοβαρώτατες κυρώσεις, γίνονται άντικείμενο **ί τ α μ ή ς π ε ρ ι φ ρ ο ν ή σ ε ω ς τ ο υ κ ύ ρ ο υ ς τ ω ν ά π ό τ ο υ ς π ε ρ ι σ σ ό τ ε ρ ο υ ς π ο λ ί τ ε ς**, στους όποιους δέν άποκλείεται νά περιλαμβανόμαστε και έμεις πού τόσο δυσανασχετοϋμε «γι' αύτην την κατάσταση»!

'Η έπιλογή των νομοθετημάτων, στά όποια θά άναφερθώ, δέν είναι τυ-

χαία, και βέβαια δέν άφορά διατάξεις οί παραβάσεις των όποιών άποτελούν τά γνωστά «έγκλήματα του Κοινού Ποινικού Δικαίου», τά όποια προϋποθέτουν και κάποια ιδιαίτερη «έγκληματική ροπή». Πρόκειται για νομοθετήματα, τά όποια θέτουν κανόνες καθημερινής, θά έλέγαμε, κοινωνικής συμπεριφοράς, και έχουν ώρισμένα κοινά χαρακτηριστικά:

α) 'Αφορούν την προστασία αγαθών, για τά όποια ύποτίθεται ότι όλοι μας ένδιαφερόμαστε, όπως άποδεικνύει ή συχνή άναφορά μας σ' αύτά και ή εκ μέρους όλων μας άναγνώριση ότι ή προσβολή των προδιαγράφει ζοφερό τó μέλλον. "Όλοι μιλάμε π.χ. για την άνάγκη βελτιώσεως της «ποιότητας ζωής» και για την άνάγκη προστασίας του περιβάλλοντος άπό τους γνωστούς «ρύπους» πού μάς φιλοδωρεί με άφθονία ή σύγχρονη τεχνολογική εξέλιξη και ή «άγρια» έκμετάλλευση των φυσικών πόρων κατά τρόπο πού καταστρέφει συστηματικά τó φυσικό περιβάλλον. "Όλοι γνωρίζουμε τις άπαγορευτικές διατάξεις της σχετικής Νομοθεσίας.

β) "Όλοι τελούμε έν γνώσει του ότι ή παραβίαση των διατάξεών τους συνεπάγεται την έπιβολή σοβαρών κυρώσεων, ιδίως οικονομικών.

γ) 'Η έντόπιση όμως των παραβάσεων τους, άρα και ό κολασμός, λόγω της συχνότητάς των, είναι σχεδόν **άδύνατος**. 'Επομένως ή τήρηση των διατάξεων των νομοθετημάτων αυτών έξαρτάται όχι τόσο άπό την άπειλή των κυρώσεων όσο άπό τον ένσυνείδητο σεβασμό μας πρός αυτές, πού αύτός και μόνο ή τουλάχιστον κατά κύριο λόγο έγυάται την τήρησή τους.

Τά νομοθετήματα στά όποια θά άναφερθώ, είναι:

1. 'Ο Κώδικας 'Οδικής Κυκλοφορίας (Κ.Ο.Κ.),
2. 'Ο Γενικός Οίκοδομικός Κανονισμός (Γ.Ο.Κ.),

3. Οί Νόμοι Προστασίας του Περιβάλλοντος (κατά τῶν θορύβων, κατά τῆς ρυπάνσεως).

4. Οί διατάξεις πού ἀπαγορεύουν τὸ κάπνισμα σὲ κλειστοὺς χώρους.

Ἄς δοῦμε τίς βασικότερες διατάξεις αὐτῶν τῶν νομοθετημάτων, ὄχι γιὰ νὰ τίς γνωρίσουμε, ἀφοῦ εἶναι βέβαιο ὅτι δὲν τίς ἀγνοοῦμε, ἀλλὰ κυρίως γιὰ νὰ συνειδητοποιήσουμε, ἴσως γιὰ πρώτη φορά, τὴν συμμετοχὴ μας στὶς παραβάσεις των καὶ ἄρα τὴν ἀτομικὴ εὐθύνη τοῦ καθενός μας.

1. Κώδικας Ὀδικῆς Κυκλοφορίας.

Ἄπο τότε πού ἡ «ρόδα» ἔγινε καὶ στὸν τόπο μας εἶδος πρώτης ἀνάγκης καὶ ὁ ἀριθμὸς τῶν ἰδιωτικῶν τροχοφόρων συναγωνίζεται σὲ μέγεθος τὸν ἀριθμὸ τοῦ «ἀνενεργοῦ πληθυσμοῦ» τῆς χώρας, μὲ ἐπακόλουθο (ὄχι κατ' ἀνάγκη ἀναπόδραστο, ἀλλὰ δυστυχῶς πραγματικό) τὴν τρομακτικὴ αὔξηση τῶν τροχαίων ἀτυχημάτων, τῶν ὁποίων τὰ θύματα ὑπερβαίνουν σὲ ἀριθμὸ τίς ἀνθρώπινες ἀπώλειες σὲ σύγχρονες πολεμικὲς ἐπιχειρήσεις, ἦταν ἐπόμενο οἱ διατάξεις τοῦ γνωστοῦ σὲ ὄλους Κ.Ο.Κ. (Ν. 614/1977) νὰ βρίσκωνται στὴν ἐπικαιρότητα.

Ὁ νόμος αὐτός, ὁ ὁποῖος τόσο ἀπὸ ἀποψη πληρότητας θεμάτων πού ρυθμίζει ὅσο καὶ ἀπὸ ἀποψη νομοτεχνικὴ εἶναι ἀξιόλογος καὶ ἰσάξιος τῶν ἀντιστοιχῶν νομοθετημάτων ἄλλων ἀνεπτυγμένων χωρῶν, ἔχει ἓνα «προνόμιο», θὰ ἔλεγα μία παγκόσμια πρωτοτυπία, ὅτι παραβιάζεται συστηματικὰ ἀπὸ τοὺς Ἕλληνας ὀδηγούς, σὲ ὅλες σχεδὸν τίς διατάξεις του μὲ ἐκπληκτικὴ ἐπιπολαιότητα.

Ἡ παραβίαση τῶν διατάξεων πού ἀφοροῦν τὴν συντήρηση τοῦ ὀχήματος, τὴν χρῆση τῶν φώτων καὶ τῶν ἠχητι-

κῶν μέσων, τὸν σεβασμὸ τῶν φωτεινῶν σημάτων, καὶ τῆς σημάσεως τῶν δρόμων, τὸ ὄριο ταχύτητας, τὴν προτεραιότητα, τὰ προσπεράσματα, τὴν ὀδήγηση ὑπὸ τὴν ἐπήρεια οἰνοπνεύματος (γιὰ νὰ ἀναφέρουμε τίς κυριώτερες καὶ συχνότερες παραβάσεις) γίνεται μὲ τόση ἀσυνδοσία, ὥστε νὰ ἀποτελῆ περίπου ἐξαίρεση ἢ τήρησή τους.

2. Γενικὸς Οἰκοδομικὸς Κανονισμός.

Ὁ Γ.Ο.Κ. (Ν. 1577/1985) εἶναι ἐπίσης ἓνα ἄρτιο νομοθέτημα, προῖον πολλῆς μελέτης ἀπὸ εἰδικούς πολεοδόμους, οἱ ὁποῖοι χρησιμοποίησαν ἀσφαλῶς καὶ τὴν ἐμπειρία συναδέλφων τους ἀπὸ ἄλλες εὐρωπαϊκὲς χώρες. Ἔχει προβλέψει μὲ κάθε λεπτομέρεια «τοὺς ὄρους, τοὺς περιορισμοὺς καὶ τίς προϋποθέσεις γιὰ τὴν ἐκτέλεση ὁποιασδήποτε κατασκευῆς ἐντὸς ἢ ἐκτὸς τῶν ἐγκεκριμένων σχεδίων πόλεων καὶ οἰκισμῶν, ὥστε νὰ προστατεῦεται τὸ φυσικό, οἰκιστικό καὶ πολιτιστικό περιβάλλον, καθὼς καὶ νὰ ἐξυπηρετῆται τὸ ἐθνικὸ συμφέρον» ὅπως ἀναφέρεται στὸ ἄρθρο 1 τοῦ Γ.Ο.Κ. Καί, ὅπως εἶναι φυσικό, ἔχει προβλέψει καὶ γιὰ τὸν ἔλεγχο τῆς ἐφαρμογῆς τῶν διατάξεων του καθὼς καὶ γιὰ τίς κυρώσεις πού ἐπιβάλλονται στοὺς παραβάτες τῶν πολεοδομικῶν διατάξεων.

Καὶ στὴν περίπτωσι ὅμως τοῦ Γ.Ο.Κ. (ὅπως καὶ στὴν περίπτωσι τοῦ Κ.Ο.Κ.) οἱ «ἐξυπνοὶ» πολῖτες τῶν Ἑλληνίδων πόλεων τὰ κατάφεραν νὰ τοῦ ἀπονεύμουν τὸ «προνόμιο» τῆς καθολικῆς παραβάσεως τῶν διατάξεων του, μὲ ἀσύλληπτες μεθοδεύσεις καὶ μὲ τὰ σχετικὰ «λαδῶματα» τῶν ἐπιφορτισμένων τὸν ἔλεγχο τῆς τηρήσεως τῶν πολεοδομικῶν διατάξεων.

Ἄρκεϊ νὰ μνημονεύσωμε ἐδῶ ἐνδεικτικὰ τίς παραβάσεις πού ἀναφέρον-

ται στην κατά κανόνα μετατροπή τῶν ὑπογείων ἀποθηκευτικῶν χώρων στίς ἀστικές πολυκατοικίες εἴτε σέ κατοικίες, εἴτε σέ καταστήματα, πού δὲν πληροῦν τοὺς ἀπαραίτητους ὄρους ὑγιεινῆς διαμονῆς ἢ σωστῆς καὶ ἀνετηγῆς χρήσεως. Παρόμοια «ὀμαδική» παράβαση στίς ἀστικές καὶ ἰδίως στίς παραθαλάσσιες πολυκατοικίες εἶναι ἡ πασίγνωστη μετατροπή τῆς «πιλοτῆς» σέ καταστήματα, ἔτσι ὥστε νὰ ἐκλείψῃ κάθε δυνατότητα χώρων σταθμεύσεως γιὰ τὰ ὀχήματα τῶν ἐνοίκων.

Σ' αὐτὲς τίς παραβάσεις, ἂν προσθέσουμε τὴν αὐθαίρετη οἰκοδόμηση σέ ἐκτὸς σχεδίου περιοχές, τὴν ἀσύδοτη διάνοιξη τῶν δρόμων, χωρὶς καμμία μέριμνα γιὰ τὴν ἀποκατάσταση τῆς «τομῆς», τὴν παράνομη ἀπόθεση ὑλικῶν στοὺς δρόμους καὶ τὰ πεζοδρόμια, (πού προβλέπονται καὶ τιμωροῦνται ἀπὸ τὸ ἄρθρο 47 τοῦ Κ.Ο.Κ.), τίς ἀνεξέλεγκτες ὑπερβάσεις στὸ ἐπιτρεπόμενο ὕψος τῶν οἰκοδομῶν καὶ τὴν μὴ τήρηση (λόγω ἐλλείψεως ἐλέγχου κατὰ τὴν οἰκοδόμηση) τῶν στατικῶν μελετῶν γιὰ λόγους «οἰκονομίας ὑλικῶν» (ἔστω καὶ ἂν ἡ οἰκοδομὴ αὐτὴ σέ περίπτωσι σεισμοῦ εἶναι βέβαιο ὅτι θὰ καταρρεῦσῃ ὡς χάρτινος πύργος, ὅπως ἄλλωστε ἐπανειλημμένως ἔχει συμβῆ), ἔχομε μίαν πλήρη εἰκόνα τῆς οἰκοδομικῆς ἀναρχίας πού ἰσχύει στὸν τόπο μας, καὶ τῆς πλήρους ἀποδυναμώσεως τοῦ κύρους τῶν διατάξεων τοῦ Γ.Ο.Κ.

3. Προστασία τοῦ περιβάλλοντος.

Πολὺς θόρυβος σέ παγκόσμια κλίμακα, πολλὲς συζητήσεις, ἐκπομπές, ἐκδόσεις καὶ βεβαίως καὶ εἰδικὰ νομοθετικά μέτρα γιὰ τὴν προστασία τοῦ περιβάλλοντος, πού κατὰ κοινὴ ὁμολογία συστηματικὰ καταστρέφεται ἀπὸ τὸν «πολιτισμό» μας. Καί, ὅπως εἶναι φυσικό, καὶ ἐδῶ στὴν Ἑλλάδα δὲν ὑστερήσαμε οὔτε στὴν «φιλολογία» γύρω ἀπὸ τὰ θέματα προστασίας τοῦ περιβάλλον-

τος, οὔτε στὴν λήψη νομοθετικῶν μέτρων, γιὰ τὰ ὁποῖα, ἄλλωστε, λόγω ἀποδοχῆς ἐκ μέρους καὶ τῆς χώρας μας τῶν σχετικῶν Διεθνῶν Συμφωνιῶν, ἐθεσπίσαμε τοὺς γνωστοὺς νόμους 1515/1985, 1561/1985 καὶ 1650/1986. Ἄρτια καὶ αὐτὰ (ὅπως καὶ ὁ Κ.Ο.Κ. καὶ ὁ Γ.Ο.Κ.) καὶ νομοτεχνικὰ ἄψογα νομοθετήματα, στὰ ὁποῖα ὁμως ἐμεῖς οἱ Ἕλληνες καὶ πάλι πρωτοτυποῦμε, μὲ τὸ νὰ τὰ γράφωμε «κάτω ἀπὸ τὰ παλαιότερα τῶν ὑποδημάτων μας»!

Ποιὸς ἐσεβάσθηκε τίς διατάξεις γιὰ τὴν καταπολέμησι τῶν θορυβῶν; Ποιὸς ἐσεβάσθηκε τίς ἀπαγορευτικὰς διατάξεις γιὰ τὴν ρύπανσι εἴτε τῆς ἀτμοσφαιρῆς ἀπὸ ἀνθυγιεινῆς «ἐκπομπῆς», εἴτε τῶν τοίχων, ἐξωτερικῶν καὶ ἐσωτερικῶν, τῶν σπιτιῶν, τῶν Δημοσίων Καταστημάτων, ἀκόμη καὶ τῶν Οἰκῶν τοῦ Θεοῦ; Παλαιότερα ἀρκοῦσε ἡ τοποθέτησι μίας πινακίδας στὸν τοῖχο ἐνὸς Δημόσιου Καταστήματος μὲ τὴν γνωστὴ φράσι: «Ἄπαγορεύεται ἡ τοιχοκόλλησις Νόμος 2147» (τοῦ 1920!) γιὰ νὰ παραμείνουν καθαροὶ οἱ τοῖχοι τους. Σήμερα, παρὰ τοὺς καινούργιους Νόμους πού ρυθμίζουν τὰ τῶν «ἀφισοκολλησεων», ἡ εἰκόνα πού δίνουν οἱ τοῖχοι τῆς Ἀθῆνας «μιλάει» μόνη της.

4. Κάπνισμα σέ κλειστοὺς χώρους.

Οἱ παλαιότεροι ἀπὸ μᾶς θὰ θυμοῦνται τίς μικρὲς λευκὲς, μὲ μαῦρα γράμματα, πινακίδες στὰ μέσα μαζικῆς μεταφορᾶς καὶ στὰ Δημόσια Καταστήματα (Δικαστήρια, Δημόσιες Ὑπηρεσίαι, Νοσοκομεῖα, Τράπεζαι κ.λ.π.) μὲ τὴν ἀρχαιοπρεπῆ φράσι «ΑΠΑΓΟΡΕΥΕΤΑΙ ΤΟ ΚΑΠΝΙΖΕΙΝ». Τότε ὄλοι ὄσοι κυκλοφοροῦσαμε στὰ Τράμ καὶ τὰ Λεωφορεῖα ἢ σέ Δημόσιους χώρους σεβόμαστε αὐτὲς τίς πινακίδαι, καὶ κανεὶς δὲν κάπνιζε σέ κλειστοὺς χώρους. Τί εἰρωνεῖα! Σήμερα οἱ καπνιστὲς ἀναζητοῦν τοὺς... κλειστοὺς χώρους γιὰ νὰ κάπνισουν! "Ἄς εἶναι αὐτοὶ οἱ χῶροι εἰ-

τε διάδρομοι Δημοσίων Κτιρίων, είτε αίθουσες διδασκαλίας Ἀνωτάτων καὶ Ἀνωτέρων Ἐκπαιδευτικῶν Ἰδρυμάτων, είτε αίθουσες ἀναμονῆς ἰατρῶν, ἀκόμη καὶ Νοσοκομείων, ἀρκεῖ νά... «ἀπαγορεύεται τὸ κάπνισμα»!

Οἱ ἀπαγορευτικές, βέβαια, πινακίδες, σὲ ἐφαρμογὴ τῶν σχετικῶν ἀπαγορευτικῶν διατάξεων, ὑπάρχουν. Σήμερα μάλιστα, μετὰ τὴν Ὑγειον. Διατάξεις πού εἰσήγαγε ὁ ἀείμνηστος Δοξιάδης ὑπ' ἀρ. Α. 2γ 3051/1980 καὶ 505680/1981, «οἱ παραβάτες παραπέμπονται στὸ Αὐτόφωρο Μονομελὲς Πλημ/κεῖο». Εἰς πείσμα αὐτῶν τῶν διατάξεων, στοὺς κλειστοὺς ἰδίως χώρους γινόμαστε ὅλοι «ἀκούσιοι καπνιστές», ἀφοῦ οἱ «θεριακλήδες» τοῦ καπνίσματος δὲν ἐννοοῦν νὰ σεβασθοῦν τὸν Νόμο.

Στὶς ἄλλες χώρες τῆς Εὐρώπης καὶ τῆς Ἀμερικῆς οἱ πινακίδες NO SMOKING εἶναι ἀρκετὲς γιὰ νὰ ὑποδείξουν στοὺς καπνιστὲς τὸ καθῆκον τους νὰ σεβασθοῦν τοὺς μὴ καπνιστὲς καὶ νὰ καπνίζουν ὅταν εἶναι μόνοι τους ἢ ὅπου ἐπιτρέπεται. Σήμερα μάλιστα οἱ πινακίδες NO SMOKING ἔχουν καταργηθῆ καὶ ὑπάρχουν πινακίδες SMOKING AREA (περιοχὴ καπνίσματος), πρᾶγμα πού σημαίνει ὅτι μόνο ἐκεῖ ἐπιτρέπεται τὸ κάπνισμα. Ὅπουδήποτε ἄλλοῦ, σὲ Δημόσιους Χώρους, ἀπαγορεύεται!

ΕΠΙΜΕΤΡΟ

Δὲν χρειάζονται, νομίζω, περισσότερα παραδείγματα γιὰ νὰ φανῆ, σὲ ὅλο του τὸ μεγαλεῖο, τὸ πρόβλημα τῆς «ἀποδυναμώσεως» τῶσων βασικῶν διατάξεων τοῦ «τεθειμένου δίκαιου», πού ἐντελῶς ἐδεικτικὰ ἀναφέρθηκαν καὶ τῶν ὁποίων ἡ τήρηση εἶναι βέβαιο ὅτι θὰ μᾶς ἐξασφάλιζε ὁμαλότερη κοινωνικὴ ζωὴ καὶ πιὸ ἀνθρώπινες συνθηκὲς διαβιώσεως. Καὶ τὸ ἐρώτημα πού τίθεται εἶναι: Γιατί τόση ἀσυδοσία, τόση ἐπιπολαιό-

τητα, τόση περιφρόνηση πρὸς τὸν Νόμο καὶ τὴν «ἐννομη τάξη»;

Ἡ ἀπάντηση στὸ αὐθόρμητο αὐτὸ ἐρώτημα δίνεται συνήθως πρόχειρα ἀπὸ ὅλους μας: «Δὲν ἔχομε Κράτος γιὰ νὰ ἐπιβάλλῃ τὸν Νόμο», «πρέπει νὰ αὐξηθῆ ἡ ἀστυνόμευση» ... «πρέπει νὰ τιμωροῦνται αὐστηρότερα οἱ παραβάτες» (πόσο αὐστηρότερα, ἀλήθεια, μπορεῖ νὰ τιμωρηθῆ κανεὶς, ἀπὸ τὸ νὰ ἀφήσῃ τὴν τελευταία του πνοὴ στὴν ἀσφαλτο, γιατί περιφρόνησε στοιχειώδεις διατάξεις τοῦ Κ.Ο.Κ.;) ... «πρέπει νὰ γίνεταὶ αὐστηρότερος ἔλεγχος», «πρέπει νὰ δίνονται οἱ ἀδειες ὁδήγησῆς ἢ οἱ ἀδειες οἰκοδομῆς μὲ αὐστηρότερα κριτήρια» ... Πρέπει... Πρέπει... Πρέπει... Ἀσφαλῶς, ὅλα αὐτὰ πρέπει νὰ γίνουν. Ἀλλά, καὶ ἂν γίνουν, ἀρκοῦν;

Βεβαίως χρειάζεται ἡ σωστὴ ὑποδομὴ στὸ ὁδικὸ δίκτυο καὶ ὁ σχεδιασμὸς στὴν οἰκοδόμησιν τῶν πόλεων. Βεβαίως ἡ σηματοδότηση τῶν δρόμων πρέπει νὰ εἶναι ὀρθολογικὴ καὶ οἱ «σηματοδότες» νὰ συντηροῦνται, ὥστε νὰ λειτουργοῦν κανονικά. Βεβαίως ὁ ἔλεγχος τῶν Κέντρων Τεχνικοῦ Ἐλέγχου Ὀχημάτων (Κ.Τ.Ε.Ο.) πρέπει νὰ εἶναι ἐξονυχιστικὸς καὶ τακτικὸς καὶ προπάντων χωρὶς τὴν «συνδρομὴ» τῶν «εἰδικῶν συνεργειῶν» πού... προετοιμάζουν τὰ αὐτοκίνητα 2-3 μέρες πρὶν γιὰ τὸν ἔλεγχο, πολλὰς φορὲς καὶ μὲ ἀνταλλακτικὰ πού ἀμέσως μετὰ τὸν ἔλεγχο ἀφαιροῦνται καὶ ἐπιστρέφονται στοὺς ἐπιχειρηματίες τοῦ εἶδους. Ἐξίσου οὐσιαστικὰ πρέπει νὰ λειτουργοῦν καὶ οἱ Ἐπιτροπὲς Πολεοδομικοῦ καὶ Ἀρχιτεκτονικοῦ Ἐλέγχου (Ε.Π.Α.Ε.) καὶ νὰ ἐπισημαίνουν ἐγκαίρως τὶς πολεοδομικὲς παραβάσεις, ἐφαρμόζοντας καὶ τὶς ἀναγκαῖες κυρώσεις γιὰ τοὺς παραβάτες. Βεβαίως οἱ ποινὲς γιὰ τοὺς παραβάτες πρέπει νὰ γίνουν αὐστηρότερες καὶ κυρίως νὰ ἐφαρμόζονται ἰσότιμα γιὰ ὅλους. Ἄρκοῦν ὁμως αὐτὰ γιὰ νὰ ἐξα-

λειφθούν ἢ ἔστω νὰ μειωθούν οἱ παραβάσεις;

Πόσοι ἀπὸ μᾶς, «πιάνοντας τὸ τιμόνι», ἐπιστρατεύουμε τὴν προσοχή μας ὥστε ἡ ὁδήγησή μας νὰ εἶναι «σύννομη» καὶ ἄρα ἀσφαλῆς καὶ γιὰ μᾶς καὶ γιὰ τοὺς ἄλλους; Πόσοι ἀπὸ τοὺς καπνιστές, ὅταν αἰσθανθοῦν τὴν ἀνάγκη νὰ καπνίσουν, διερωτῶνται μήπως βρίσκονται σὲ χῶρο πού ἀπαγορεύεται τὸ κάπνισμα, ὥστε νὰ μὴ ἐνοχλήσουν τοὺς συμπολίτες τους καὶ μάλιστα αὐτοὺς πού δὲν καπνίζουν; Πόσοι, ἀνοίγοντας τὸ ραδιόφωνο, ἢ τὴν τηλεόραση, σκέπτονται μήπως ἐνοχλήσουν τὸν γείτονα; Πόσοι ὁδηγοὶ «μαρσάροντας» μέσα στὴν νύκτα σκέπτονται ἐκείνους πού κοιμούνται; Μήπως δηλ. θὰ ἔπρεπε νὰ διερωτηθοῦμε ὅλοι μας: Ποιά εἶναι ἡ ἀτομική μας εὐθύνη στὴν δημιουργία αὐτοῦ τοῦ ἀνησυχητικοῦ φαινομένου τῆς καθολικῆς περιφρονήσεως βασικωτάτων νομικῶν διατάξεων πού ἔχουν θεσπισθῆ ὄχι μόνο γιὰ τὴν κοινωνικὴ εὐταξία, ἀλλὰ κυρίως γιὰ τὴν δική μας προστασία;

Ἄσφαλῶς τὸ κύρος τοῦ Νόμου ἀντλεῖται ἀπὸ τὴν αὐθεντία τοῦ Νομοθέτη, καὶ ἡ ὑποταγὴ στὸ κύρος του θὰ ἔπρεπε νὰ εἶναι αὐτονόητη. Καὶ σὲ παλαιότερες ἐποχὲς ἦταν· σὲ περιόδους, κατὰ τις ὁποῖες ὁ μὲν φιλότιμος πολίτης ἔβλεπε τὸν «χωροφύλακα» ὡς προστατὴ του καὶ τὰ Δικαστήρια ὡς τὸ καταφύγιό του καὶ ὁ παραβάτης ἔτρεμε στὸ ἐνδεχόμενο τῆς βεβαιώσεως τῆς παραβάσεώς του. Καὶ ὑπῆρξαν τέτοιες περιόδοι στὴν ἐθνική μας ζωὴ.

Ἄλλὰ τὸ περίεργο εἶναι πῶς, ἐνῶ θὰ περίμενε κανεὶς, ὅτι ὅσο προχωροῦμε στὴν κατοχύρωση τῶν δημοκρατικῶν θεσμῶν θὰ αὐξανόταν τὸ κύρος τοῦ Νόμου, φθάσαμε ἀκριβῶς στὴν σημερινή κατάσταση, ὅπου ὅλοι μιλάμε γιὰ «νομιμότητα» καὶ γιὰ «προστασία τῶν δικαιωμάτων τοῦ πολίτη» καὶ συγ-

χρόνως τὸ κύρος τοῦ Νόμου ὄλο καὶ μειώνεται μέχρι... νεκροφανείας.

Καὶ αὐτὸ θὰ συνεχίζεται, μέχρι νὰ συνειδητοποιήσουμε ὅλοι μας ὅτι τὸ κύρος τοῦ Νόμου «τυπικά» μὲν ἀντλεῖται ἀπὸ τὴν αὐθεντία τοῦ Νομοθέτη, καὶ οἱ κυρώσεις πού προβλέπει ὁ Νόμος γιὰ τοὺς παραβάτες εἶναι μία πέδη (ἕνα φρένο) γιὰ τὴν συγκράτηση τοῦ παραβάτη. Αὐτὴ ὅμως ἡ αὐθεντία τοῦ Νομοθέτη δὲν εἶναι δεδομένη, ἂν ὁ πολίτης δὲν τὴν ἀποδεχθῆ.

Ἄσφαλῶς ὁ Συνταγματικὸς Νομοθέτης προσθέτη στὸ θεμελιακὸ γιὰ τὴν ὑπόσταση τοῦ Κράτους νομοθέτημα, πού εἶναι τὸ Σύνταγμα, τὴν ἀκροτελευτία διάταξη ὅτι «ἡ ἐφαρμογὴ τοῦ ἐπαφίεται στὴν φιλοπατρία τῶν Ἑλλήνων» εἶναι βέβαιο ὅτι θέλησε νὰ ὑπογραμμίσῃ ὅτι δὲν ἀρκεῖ ὁ «χωροφύλακας» γιὰ τὴν ἐφαρμογὴ τῶν Νόμων. Χρειάζεται βέβαια καὶ ὁ χωροφύλακας, γιὰ νὰ βεβαιώη τις παραβάσεις ἂν καμμιά φορά (δηλ. ἂν κατ' ἐξαιρέση) κάποιος ἀπετόλμησε νὰ ἀγνοήσῃ τὸν Νόμο.

Ἄλλοίμονο ὅμως ἂν δὲν λειτουργῆ κατὰ κανόνα στις συνειδήσεις τῶν Ἑλλήνων ἡ «φιλοπατρία», ὡς ἔκφραση τοῦ σεβασμοῦ πρὸς τὸ κύρος τοῦ Νόμου καὶ τῆς ἐλεύθερης ὑποταγῆς στὴν αὐθεντία του, ἢ ὁποία κατὰ κύριο λόγο «ἐνδυναμώνει» τὸ κύρος του. Αὐτὸς ὁ σεβασμὸς εἶναι πού ἔλειψε ἀπὸ τὴν ἐποχὴ μας. Ἄσφαλῶς αὐτὸς ὑπάρχει, ὁ πολίτης δὲν χρειάζεται καν τοὺς Νόμους γιὰ νὰ ζῆ «σωφρόνως καὶ δικαίως», ὥστε νὰ μὴ χρειάζεται χωροφύλακας γιὰ νὰ τοῦ ὑπενθυμίξῃ τὰ καθήκοντά του ἀπέναντι στὸν συμπολίτη του καὶ τὴν Κοινωνία. Αὐτὴ εἶναι καὶ ἡ ἔννοια τῆς γνωστῆς Γραφικῆς ρήσεως «δικαίῳ νόμος οὐ κείται».

ΔΗΜ ΒΑΛΛΗΝΔΡΑΣ

Ἐπίτ. Δικηγόρος

Δρ. Ποιν. Ἐπιστημῶν

Ο ΚΟΙΝΟΒΟΥΛΕΥΤΙΣΜΟΣ ΠΑΣΧΕΙ ΑΠΟ ΚΡΙΣΗ ΣΤΗΝ ΕΦΑΡΜΟΓΗ ΤΟΥ

Α. — Στην γενικότερη κρίση τῶν ἀξιῶν, πού χαρακτηρίζει τὴν ἐποχὴ μας, θὰ ἴτανε περιεργο νὰ ἔμεναν ἀλώβητοι οἱ πολιτικοὶ θεσμοί. Ἔτσι καὶ τὸ πολίτευμα, τὸ ὁποιοδήποτε πολίτευμα — ἀκόμα καὶ τὸ πιὸ εὐγενικό, ὅπως ἡ Δημοκρατία — ὑφίσταται τὴ φθορὰ ἀπὸ τὴν κρίση πού μαστίζει τὴν κοινωνία μας. Καὶ ἐφόσον οἱ θεσμοὶ αὐτοί, καὶ στὴ συγκεκριμένη περίπτωση οἱ πολιτικοί, ἔχουν νὰ κάνουν μὲ τὸν ἄνθρωπο, εἶναι φυσικό νὰ ὑφίστανται τὴ φθορὰ πού χαρακτηρίζει τοὺς ἀνθρώπους τῆς ἐποχῆς μας. Καί, στὸ πλαίσιο αὐτό, πάσχει καὶ τὸ ἰσχύον πολίτευμά μας, ἡ Κοινοβουλευτικὴ Δημοκρατία, δηλαδὴ ὁ Κοινοβουλευτισμός. Δὲν πάσχει αὐτὸς καθ' ἑαυτὸς, δηλαδὴ ὡς θεσμός — γραπτὸς ἢ ἐθιμικός — ἀλλὰ ὁ τρόπος τῆς ἐφαρμογῆς του, δηλαδὴ ἀκολουθεῖ τὴν μοίρα τῶν ἀνθρώπων πού τὸν ἐφαρμόζουν.

Ἔτσι καὶ στὸ ἄρθρο αὐτὸ θὰ ἐξετάσουμε ὄχι τὸν θεσμό, ὡς ἀξία, ἀλλὰ τὸν τρόπο πού ἐφαρμόζεται. Καὶ ἀκολουθεῖ καὶ ὁ Κοινοβουλευτισμός, καὶ ὅλα τὰ παρακολουθήματά του, τὴν κρίση πού πλήττει ὅλους τοὺς θεσμοὺς τῆς σημερινῆς κοινωνίας. Ἡ ἀνάλυση πού θὰ ἐπιχειρήσουμε δὲν ἀναφέρεται σὲ ὀρισμένα δημόσια πρόσωπα, κόμματα ἢ παρατάξεις. Εἶναι μία ἐξέταση ἀντικειμενική, ὑπερκομματική, ἀπροσωπώληπτη, πάνω ἀπὸ πρόσωπα καὶ περιστάσεις. Ἄλλωστε, καὶ αὐτὸς πού γράφει τὶς γραμμὲς αὐτές, καὶ τὸ Περιοδικὸ πού τὸν φιλοξενεῖ, πάντα ἐξετάζουν τὰ διάφορα προβλήματα ὑπεράνω παρατάξεων, κομμάτων καὶ προσώπων. Ὅ,τι θὰ ποῦμε θὰ στηρίζεται στὴ στενὴ παρακολούθηση τῆς δημόσιας ζωῆς τῆς χώρας μας τὰ τελευταῖα 40 χρόνια. Πα-

ρακολούθηση τόσο ἀπὸ πλευρᾶς πρακτικῆς, ὅσο καὶ ἀπὸ ἀπόψεως θεωρητικῆς μελέτης τῶν συνταγματικῶν καὶ κοινοβουλευτικῶν θεμάτων τοῦ δημόσιου βίου καὶ τῆς νεώτερης πολιτικῆς ἱστορίας τῆς χώρας μας. Κι ἂν κάπου θεωρηθεῖ ὅτι γίνεται ἀναφορὰ ἢ ὑπαινιγμὸς σὲ πρόσωπα καὶ κόμματα, πρόκειται γιὰ τὴ συνήθη στὰ πολιτικὰ καὶ κοινωνικὰ φαινόμενα σύνθεση τῶν ἀντικειμενικῶν καὶ τῶν ὑποκειμενικῶν δεδομένων, χωρὶς πρόθεση κριτικῆς. Βέβαια, κριτικὴ γίνεται, ὄχι ὅμως γιὰ νὰ ἐλέγξουμε παρατάξεις, κόμματα ἢ πρόσωπα, ἀλλὰ γιὰ νὰ τοποθετήσουμε τὰ γεγονότα στὸ κοσμοθεωρητικὸ καὶ ἰδεολογικὸ φάσμα στὸ ὁποῖο πιστεύουμε καὶ τὸ ὁποῖο διακονοῦμε.

Β. — Ἐγράφη ὅτι ἡ Δημοκρατία — καὶ στὴν περίπτωση τῆς χώρας μας ὁ Κοινοβουλευτισμός — εἶναι τὸ σχετικὰ καλύτερο πολίτευμα καὶ ὅτι, παρὰ τὰ ἐλαττώματα καὶ τὶς ἐλλείψεις του, πρέπει νὰ διατηρηθεῖ καί, κατὰ τὸ δυνατόν, νὰ βελτιωθεῖ. Αὐτὸ ὅμως δὲν σημαίνει ὅτι καὶ ὁ Κοινοβουλευτισμός στὴν Ἑλλάδα δὲν βρίσκεται σὲ κρίση, ὅπως καὶ ὅλοι οἱ ἄλλοι θεσμοί. Παρὰ δὲ τὸ γεγονὸς ὅτι, γιὰ τὴν κρίση τοῦ Κοινοβουλευτισμοῦ, ὅπως καὶ τῶν ἄλλων πολιτικῶν θεσμῶν, βασικοὶ ὑπεύθυνοι εἶναι οἱ ἄνθρωποι πού τοὺς ἐφαρμόζουν, πρέπει νὰ ἀναφερθεῖ ὅτι ρόλο παίζουν καὶ τὰ γραπτὰ κείμενα, συγκεκριμένα δὲ τὸ Σύνταγμα καὶ ὁ Κανονισμὸς τῆς Βουλῆς. Εἶναι γενικὰ παραδεκτὸ ὅτι τὸ ἰσχύον Σύνταγμα τοῦ 1975 εἶναι τὸ ἀρτιότερο πού ἴσχυσε ποτὲ στὴν Ἑλλάδα. Οἱ τροποποιήσεις ὅμως τοῦ 1986 ὑπῆρξαν ἀρνητικὸ στοιχεῖο στὴν ὁμαλὴ λει-

τουργία του Κοινοβουλευτισμού, ιδιαίτερα γιατί αφηρέθησαν σημαντικές ρυθμιστικές αρμοδιότητες από τον Πρόεδρο της Δημοκρατίας και ισχυροποιήθηκε η κυβέρνηση, και ιδίως ο Πρωθυπουργός².

“Όσον αφορά τον Κανονισμό της Βουλής, που είναι σοβαρότατος παράγων για την ομαλή κοινοβουλευτική λειτουργία, με τις τροποποιήσεις του 1987, αποτελεί τον καλύτερο στη χώρα μας Κανονισμό, παρ’ όλων ότων υποδεικνύονται όρισμένες ακόμη τροποποιήσεις, που θα την βελτιώσουν ακόμη περισσότερο.³”

‘Ανεξάρτητα από το ότι για την κρίση των θεσμών ευθύνονται οί άνθρωποι και όχι τὰ κείμενα, δέν σημαίνει ότι, για την έρευνά μας, δέν πρέπει νά αναφέρουμε όρισμένα κείμενα, ιδιαίτερα δέ του Συντάγματος και του Κανονισμού της Βουλής. Καί θ’ αναφέρουμε πρώτα τις βασικές αρχές του Συντάγματος, που καθορίζουν την μορφή του Πολιτεύματος και τὸ κυρίαρχο στοιχείο ὡς Προεδρευομένης Κοινοβουλευτικῆς Δημοκρατίας (‘Αρθρ. 1, που καθορίζει την μορφή του Πολιτεύματος, την λαϊκή κυριαρχία ὡς θεμέλιο και τὸ ότι ὅλες οί έξουσίες πηγάζουν ἀπό τὸν λαό). ‘Επίσης, στο ἄρθρο 2 παρ. 1 ὀρίζεται ότι ὁ σεβασμός και ἡ προστασία τῆς ἀξίας του ἀνθρώπου ἀποτελοῦν τὴν πρωταρχική ὑποχρέωση τῆς Πολιτείας.

Εἰδικότερα θ’ ἀναφερθοῦμε στὰ ἄρθρα του Συντάγματος που καθορίζουν τὸ ρόλο και τὸ πλαίσιο ἀσκήσεως τῶν καθηκόντων τῶν βουλευτῶν. ‘Ετσι, στο ἄρθρο 51, παρ. 2, ὀρίζεται ότι «οί βουλευτές ἀντιπροσωπεύουν τὸ ‘Εθνος». Αὐτὸ σημαίνει ότι οί βουλευτές δέν ἀντιπροσωπεύουν (μόνο) τὴν ἐκλογική τους περιφέρεια, ἀλλὰ ὁλόκληρο τὸ ἔθνος, δηλαδή ὁλόκληρη τὴν ‘Επικράτεια. Θ’ ἀναφέρουμε, ἐπίσης, τὸ ἄρθρο 60 παρ. 1 του Συντάγματος, που ἀναφέ-

ρει ὅτι «οί βουλευτές ἔχουν ἀπεριόριστο τὸ δικαίωμα τῆς γνώμης και τῆς ψήφου κατὰ συνείδηση». Αὐτὸ σημαίνει ὅτι οί βουλευτές δέν πρέπει νά δεσμεύονται ἀπό τὴν λεγόμενη «κομματική πειθαρχία» στὴν ἐκφραση γνώμης και ψήφου στὴ Βουλή. ‘Αλλὰ γιὰ τὸ θέμα αὐτὸ θ’ ἀσχοληθοῦμε παρακάτω. Τὸ νόημα τῆς διατάξεως αὐτῆς εἶναι ὅτι γνώμων γιὰ τὸν βουλευτὴ πρέπει νά εἶναι μόνο τὸ ἔθνικόν συμφέρον και ὄχι ὀδηγίες ἢ ἐντολές ἄλλων (ὄπως, π.χ., του κόμματός τους). Τὴ διεκρίνηση αὐτὴ τὴν καθόριζαν, με ρητὲς διατάξεις, τὰ ἄρθρα 36 και 67 του Συντάγματος του 1911. Τὸ ὅτι στοῖς ἰσχύον Συντάγμα δέν περιλαμβάνονται ρητῶς τὰ ἀνωτέρω δέν σημαίνει ὅτι δέν πρέπει νά τίθεται ὡς γνώμων γιὰ τὴ γνώμη ἢ τὴν ψήφο του βουλευτοῦ τὸ ἔθνικόν συμφέρον και μόνον, διότι ἡ διάταξη του ἄρθρου 60 παρ. 1 («οί βουλευτές ἔχουν ἀπεριόριστο τὸ δικαίωμα τῆς γνώμης και τῆς ψήφου κατὰ συνείδηση») περιλαμβάνει, ἀναγκασίως, τὰ ὅ,τι ρητῶς ἀναφέρονται στοῖς Συντάγμα του 1911.

Τέλος, θ’ ἀναφέρουμε τὴν ἀκροτελεύτια διάταξη του Συντάγματος (ἄρθρ. 120 παρ. 4), που ὀρίζει ὅτι «ἡ τήρηση του Συντάγματος ἐπαφίεται στοῖν πατριωτισμὸ τῶν ‘Ελλήνων, που δικαιοῦνται και ὑποχρεοῦνται νά ἀντιστέκονται με κάθε μέσο ἐναντίον ὁποιοδῆποτε ἐπιχειρεῖ νά τὸ καταλύσει με τὴ βία». Καί αὐτὸ γιὰ τὴν ἡ διάταξη του ἄρθρου αὐτοῦ ἀφορᾷ τὴν ὑποχρέωση ὄλων, κυβερνήσεων, ὑπουργῶν, βουλευτῶν και ὄλων τῶν πολιτῶν, νά προστατεύουν και ν’ ἀγωνίζονται γιὰ τὴν πιστὴ τήρηση του Συντάγματος.

‘Η Δικαστική ‘Εξουσία, ἐξάλλου, εἶναι ἐξ ὀρισμοῦ ἐντελῶς ἀδέσμευτη, σύμφωνα με τὴ διάκριση τῶν ἐξουσιῶν, χωρὶς νά κατευθύνεται ἢ νά ἐπηρεάζεται ἀπό τὴν κυβέρνηση.

“Όσον ἀφορᾷ τὸν Κανονισμό τῆς

Βουλής, οί τροποποιήσεις του 1987 συνετέλεσαν στο να γίνει όμαλότερη ή λειτουργία του Κοινοβουλευτικού Πολιτεύματος. Μεταξύ των κυριότερων τροποποιήσεων είναι: 1) 'Η διεύρυνση της διακομματικότητας του Προεδρείου της Βουλής. 2) 'Η ελάττωση των ουσιαστικών προϋποθέσεων για σύσταση κοινοβουλευτικών επιτροπών. 4) 'Η ελάττωση του χρόνου των άγορεύσεων των ύπουργών και ύφυπουργών, καθώς και των εκπροσώπων των κοινοβουλευτικών ομάδων. 5) 'Η επίσημη καθιέρωση των πρδ της ήμερησίας διατάξεως συζητήσεων. 6) 'Η καθιέρωση του θεσμού των άκροάσεων έξωκοινοβουλευτικών προσώπων άπό τις κοινοβουλευτικές επιτροπές. 7) 'Η καθιέρωση των «έπικαίρων» έρωτήσεων και έπερωτήσεων, των όποιων προτάσσεται ή συζήτηση.

'Επίσης, άπό το 1990 καθιερώθηκε ή «*Ωρα του Πρωθυπουργού*», πού ύποχρεώνει τον Πρωθυπουργό να παρίσταται στη Βουλή σε τακτές ήμέρες και ν' άπαντά σε έρωτήσεις των άρχηγών ή των εκπροσώπων των κομμάτων.

Οί μεταρρυθμίσεις αυτές βοήθησαν στην αναβάθμιση του ρόλου της Βουλής, δέν θεωρούνται όμως πλήρως έπαρκείς για την άρτια λειτουργία του Κοινοβουλίου¹.

Προτού προχωρήσουμε σε συγκεκριμένα συμπτώματα της πλημμελούς λειτουργίας του Κοινοβουλευτισμού θά αναφερθούμε στο περίφημο «*πολιτικό κόστος*», πού νοθεύει την όμαλή λειτουργία όχι μόνο του Κοινοβουλευτισμού, αλλά και της Δημοκρατίας γενικώς. Δέν χρειάζεται ν' αναλύσουμε την έννοια του «*πολιτικού κόστους*», πού ύποχρεώνει τις έκάστοτε κυβερνήσεις, αλλά και τα αντίπολυτευόμενα κόμματα, να παρεκκλίνουν άπό τους ύγιεις κανόνες της πολιτικής ζωής, άκόμη και άπό τα προγράμματα τους, για να φανούν ευχάριστοι στον λαό ή σε εύρειες

λαϊκές μάζες. Έτσι όμως δημιουργείται έκτροπή άπό την όμαλή πολιτική ζωή και ένθαρρύνεται ή πόλωση, εις βάρος του έθνικού συμφέροντος.

'Από τον συνδυασμό των διατάξεων του Συντάγματος για τη διάκριση των έξουσιών και του ρόλου των βουλευτών, όσο και του Κανονισμού της Βουλής, έξαρτάται βασικά ή όμαλή λειτουργία του Κοινοβουλευτισμού. Το Σύμφαγμα του 1975 είχε καθορίσει ένα σχεδόν ιδανικό πλαίσιο έξισορροπήσεων των έξουσιών, ιδιαίτερα της Έκτελεστικής (κυβερνήσεως) και της Νομοθετικής (Βουλής). Ούτε «*ύπερεξουσίες*» στον 'Ανώτατο 'Αρχοντα ούτε συρρίκνωση του ρυθμιστικού του ρόλου. Έτσι ό Πρόεδρος της Δημοκρατίας μπορούσε ν' άσκήσει το ρυθμιστικό του έργο χωρίς περιττούς περιορισμούς, ή δέ κυβέρνηση δέν ύποκαθιστούσε τον Πρόεδρο στον ρυθμιστικό του ρόλο. 'Ακόμη, ή Έκτελεστική Έξουσία δέν ύποδούλωνε, τουλάχιστον έμφανώς, την Νομοθετική, ούτε ή Νομοθετική άσκούσε καθήκοντα πέραν άπό το νομοθετικό της έργο και τον κοινοβουλευτικό έλεγχο.

Την σχεδόν ιδεώδη αυτή ίσορροπία ήρθε να διαταράξει ή αναθεώρηση του Συντάγματος του 1986, άφαιρώντας άπό τον 'Ανώτατο 'Αρχοντα κάθε σχεδόν πρωτοβουλία στο ρυθμιστικό του έργο και καθιστώντας τον σχεδόν διακοσμητικό παράγοντα, ένω ίσχυροποιύσε, αντίστοιχα, τη θέση του πρωθυπουργού². Έτσι, το κέντρο λήψεως αποφάσεων έπαυσε πλέον να είναι το Κοινοβούλιο, πρδς όφελος της κυβερνήσεως ή άλλων έξωκυβερνητικών παραγόντων. Και αυτό άποτελεί ουσιαστική έκτροπή άπό τον γνήσιο Κοινοβουλευτισμό.

★ ★ ★

Γ. — Θα εξετάσουμε, τώρα, περιπτώσεις που αποδεικνύουν, ή μάλλον συνιστούν την κρίση που περνά ο Κοινοβουλευτισμός στη χώρα μας. Οί περιπτώσεις θα είναι ένδεικτικές, γιατί διαφορετικά δεν θα ήταν δυνατόν να περιληφθούν όλες.

Και πρώτα θ' αναφερθούμε στη λεγόμενη «*άλαζονεία της εξουσίας*», στον «*δεσποτισμό των άρχηγών*», στο μονοπώλιο των κοινοβουλευτικών εκπροσώπων και την «*πελατειακή σχέση*» ανάμεσα στους βουλευτές και τους ψηφοφόρους τους⁶.

Συνέπειες της «*άλαζονείας της εξουσίας*» είναι οί καταχρήσεις που οδηγούνται οί κυβερνήσεις εις βάρος της αντιπολιτεύσεως. Κυριότερες από τις καταχρήσεις αυτές είναι ή άθρόα κατάθεση νομοσχεδίων, ό περιορισμός των ήμερών και του χρόνου των συζητήσεων και των άγορεύσεων, ό χαρακτηρισμός, χωρίς σοβαρούς λόγους, νομοσχεδίων ως «*έπειγόντων*» ή «*ύπερεπειγόντων*», με μονοήμερη, τριήμερη ή πενήμερη διάρκεια των συζητήσεων, ή πληθωρική έγγραφη όμιλητών της κυβερνητικής παρατάξεως για να στραγγαλισθεί ή εύχέρεια άγορεύσεως των όμιλητών της αντιπολιτεύσεως, τό «*ροκάνισμα*» του χρόνου των συζητήσεων για να μη προλάβουν ν' άγορεύσουν οί αντιπολιτευόμενοι βουλευτές κ.α.

Ό «*δεσποτισμός των άρχηγών*» και τό μονοπώλιο των κοινοβουλευτικών εκπροσώπων οδηγούν να περιορίζονται οί συζητήσεις μεταξύ των άρχηγών, των ύπουργών και των κοινοβουλευτικών εκπροσώπων, εις βάρος των άγορεύσεων των άλλων βουλευτών. Και αυτό όχι μόνο στις πρό της ήμερησίας διατάξεως συζητήσεις, αλλά και στις συνήθειες συζητήσεις.

Η «*πελατειακή σχέση*» βουλευτών — ψηφοφόρων δημιουργεί συνθήκες που παραβιάζουν την ελεύθε-

ρη έκφραση γνώμης και ψήφου των βουλευτών, κατά παραβίαση των διατάξεων του Συντάγματος, που τις αναφέρουμε παραπάνω.

Η «*κομματική πειθαρχία*» αποτελεί ένα άκόμη λόγο που παραβιάζεται ή ρητή διάταξη του Συντάγματος ότι ό βουλευτής εκπροσωπεί τό έθνος και ότι έχει άπεριόριστο δικαίωμα της γνώμης και της ψήφου κατά συνείδηση. Βέβαια, σε όρισμένες περιπτώσεις, όπως σε ψήφο εμπιστοσύνης ή δυσπιστίας, ή σε κεφαλαιώδη πολιτικά θέματα, δικαιολογείται ή «*κομματική πειθαρχία*», όχι όμως και σε όλα τα συζητούμενα θέματα, στα όποια οί βουλευτές θα πρέπει να έχουν την εύχέρεια να διαφοροποιούνται από τις άπόψεις των κομμάτων τους.

Ένώ ή κυβερνητική πλειοψηφία, όπως είδαμε, έχει πολλές εύκαιρίες να κάνει κατάχρηση της κοινοβουλευτικής της δυνάμεως, υπάρχουν και περιπτώσεις που και ή αντιπολίτευση συντελεί στην κρίση του Κοινοβουλευτισμού. Συγκεκριμένα, με την κωλυσιεργία στην ψήφιση των νομοσχεδίων, με την έγγραφη άθρόων όμιλητών, με τις συχνές ένστάσεις έλλειψεως άπαρτίας ή με τις αιτήσεις όνομαστικής ψηφοφορίας, με σκοπό να φρενάρι την ψήφιση μη άρεστών σ' αυτή νομοσχεδίων. Και, βέβαια, τόσο ή ένσταση άπαρτίας όσο και ή αίτηση όνομαστικής ψηφοφορίας άποτελούν δικαίωμα κάθε βουλευτού. Άρκεί να μη γίνεται καταχρηστική χρήση του δικαιώματος με σκοπό την κωλυσιεργία, κατά παραβίαση των σχετικών με την κατάχρηση δικαιώματος διατάξεων του Συντάγματος, των Γενικών Άρχων του Δικαίου και του Άστικού Κώδικος. Άκόμη κωλυσιεργία άποτελεί ή άθρόα ύποβολή τροπολογιών, με σκοπό τη διαιώνιση ή και την ματαίωση της ψηφίσεως νομοσχεδίων. Από την άλλη πλευρά, ή ύποβολή από την κυβέρνηση

ἀθρών τροπολογιῶν, ἀρκετὲς ἀπὸ τὶς ὁποῖες εἶναι ἄσχετες μὲ τὸ περιεχόμενο τῶν συζητουμένων νομοσχεδίων, ἀποτελοῦν ὄχι μόνο κατάχρηση, ἀλλὰ καὶ παραβίαση ρητῆς διατάξεως τοῦ Κανονισμοῦ τῆς Βουλῆς (ἄρθρο 88 παρ. 3), πού ἀπαιτεῖ οἱ τροπολογίες νὰ σχετίζονται μὲ τὸ κύριο περιεχόμενο τῶν νομοσχεδίων.

Γενικότερα, ἡ τακτικὴ πού ἀκολουθεῖται στὴν ψήφιση τῶν νομοσχεδίων δημιουργεῖ πόλωση. Ὅποιοδήποτε νομοσχέδιο, ἢ πρόταση νόμου βουλευτῶν (συνήθως ἀντιπολιτευομένων), ἀντιμετωπίζει κατὰ κανόνα τὴν ἀντίθεση τοῦ ἀντιπάλου κόμματος, σπανιώτατα δὲ συμβαίνει νὰ τυγχάνουν τῆς ὁμόφωνης ψήφου τῆς Βουλῆς. Ἐκτὸς ἀπὸ ὀρισμένες περιπτώσεις κυρώσεως διεθνῶν συνθηκῶν ἢ ἄλλων νομοσχεδίων πού ἀπτονται οὐδετέρων θεμάτων, κατὰ κανόνα καταψηφίζονται ἀπὸ τὴν ἀντιπολίτευση. Ὅσον ἀφορᾷ τὶς προτάσεις νόμων βουλευτῶν, κατὰ κανόνα καταψηφίζονται ἀπὸ τὴν κυβερνητικὴ πλειοψηφία, ἀνεξάρτητα ἀπὸ τὸ περιεχόμενό τους. Σημειώνουμε χαρακτηριστικὰ ὅτι, ἀπὸ τὴν μεταπολίτευση τοῦ 1974 ὡς σήμερα μόνο 3 ἢ 4 προτάσεις νόμων ἐψηφίσθησαν, ἐπὶ συνόλου δεκάδων πού ὑπεβλήθησαν καὶ συζητήθηκαν.

Ὅσον ἀφορᾷ τὸν κοινοβουλευτικὸ ἔλεγχο, καὶ αὐτὸς νοθεύεται μὲ τὴν ἀθρόα κατάθεση ἐρωτήσεων καὶ ἐπερωτήσεων, σὲ βαθμὸ πού εἶναι ἀδύνατο νὰ συζητηθοῦν κατὰ τὴ Σύνοδο τῆς Βουλῆς, λόγω ἑλλείψεως χρόνου. Τὸ μειονέκτημα αὐτὸ ἦρθη ἐν μέρει μὲ τὴν καθέρωση, ἀπὸ τὸν Κανονισμὸ τῆς Βουλῆς, τῶν «ἐπικαίρων» ἐρωτήσεων καὶ ἐπερωτήσεων, πού συζητοῦνται κατὰ προτεραιότητα καὶ ἐκτὸς σειρᾶς.

Ἐπίσης, γὰρ τὴ γενικότερη συζήτηση ἐπειγόντων καὶ φλεγόντων θεμάτων καθιερώθηκε καὶ ἐπίσημα ἢ κατ' ἔθιμον ἰσχύουσα ὡς σήμερα πρὸ τῆς ἡμερησίας

διατάξεως συζήτηση μεταξὺ ἀρχηγῶν καὶ ἐκπροσώπων τῶν κομμάτων. Ἐπίσης καθιερώθηκε ἡ «Ὡρα τοῦ Πρωθυπουργοῦ», πού τὸν ὑποχρεώνει νὰ παρασταται στὴ Βουλὴ, κατὰ τακτὰ χρονικὰ διαστήματα, καὶ ν' ἀπαντᾷ σὲ ἐρωτήσεις τῶν ἀρχηγῶν ἢ τῶν ἐκπροσώπων τῶν κομμάτων.

Συναφὲς μὲ τὸ θέμα τῆς «κομματικῆς πειθαρχίας» καὶ τοῦ «δεσποτισμοῦ τῶν ἀρχηγῶν» εἶναι ἡ συμμόρφωση τῶν βουλευτῶν μὲ τὰ κελεύσματα τῶν ἀρχηγῶν τους, γιὰτι διαφορετικὰ δὲν θὰ μποῦν στὴν περιφημὴ «λίστα» ἢ, πάντως, δὲν θὰ ὑποστηριχθοῦν ἀπὸ τὸ κόμμα, μὲ συνέπεια τὴ σίγουρη ἀποτυχία τους.

Ἐξάλλου, ἡ «ψηφοθηρία» καὶ ἡ «σταυροθηρία», καθὼς καὶ τὸ ρουσφέτι, εἶναι νοσηρὰ συμπτώματα τῆς «πελατειακῆς σχέσεως» βουλευτῶν – ψηφοφόρων. Γιὰτι οἱ βουλευτὲς ἀναλίσκονται, καθ' ὅλη τὴ Βουλευτικὴ Περίοδο, νὰ φανοῦν ἀρεστοὶ στοὺς ψηφοφόρους τους, ἀποβλέποντας ν' ἀποσπάσουν τὸν σταυρὸ τους, πράγμα πού τοὺς κάνει νὰ παραμερίζουν τὸ ἐθνικὸ συμφέρον χάριν τοῦ ἀτομικοῦ, ἀνεξάρτητα ἂν τὸ ρουσφέτι αὐτὸ εἶναι ἢ μὴ νόμιμο.

Ἐνα ἄλλο σοβαρὸ θέμα, πού σχετίζεται μὲ τὴν ὁμαλὴ λειτουργία τοῦ Κοινοβουλευτισμοῦ, εἶναι ἡ λεγόμενη «βουλευτικὴ ἀσυλία». Σύμφωνα μὲ τὰ ἄρθρα 61 καὶ 62 τοῦ Συντάγματος, ὁ βουλευτὴς δὲν καταδιώκεται οὔτε ἐξετάζεται γιὰ γνώμη ἢ ψήφο πού ἔδωσε κατὰ τὴν ἄσκηση τῶν βουλευτικῶν του καθηκόντων. Ἐπίσης, δὲν διώκεται οὔτε συλλαμβάνεται χωρὶς τὴν ἄδεια τοῦ Σώματος, ὅσο διαρκεῖ ἡ Βουλευτικὴ Περίοδος, ἐκτὸς ἂν πρόκειται γιὰ αὐτόφωρα κακουργήματα.

Ἡ «βουλευτικὴ ἀσυλία», πού καθιερώθηκε γιὰ τὴν κατοχύρωση τῆς ἀνεξαρτησίας τῆς Βουλῆς καὶ τὴν προστασία τοῦ βουλευτοῦ, ἔχει τὴν θετικὴ,

ἀλλά καὶ τὴν ἀρνητικὴ τῆς πλευρᾶ. Ἡ θετικὴ πλευρᾶ εἶναι ὅτι προστατεύεται ὁ βουλευτὴς ἀπὸ τὴν καταχρηστικὴ ὑποβολὴ μηνύσεων εἰς βάρος του γιὰ ἀσήμαντα ἢ ἀνύπαρκτα ἀδικήματα, γιὰ λόγους πολιτικῆς ἀντιθέσεως, ὥστε νὰ διασύρεται ὁ βουλευτὴς, χωρὶς σοβαρὸ λόγο. Ἡ ἀρνητικὴ πλευρᾶ εἶναι ὅτι τὸ ἀκαταδίωκτο τοῦ βουλευτοῦ ὀδηγεῖ κάποτε σὲ καταχρηστικὴ συμπεριφορὰ τοῦ βουλευτοῦ, ὁ ὁποῖος νοιώθει νὰ εἶναι ἀσύδοτος καὶ ἐνδεχόμενα νὰ παραβιάζει ἔτσι ἀτιμωρητῆ τὸν Ποινικὸ Κώδικα. Καὶ οἱ δύο ἀπόψεις ἔχουν βασιμότητα: Καὶ διότι οἱ βουλευτὲς μένουν ἔτσι ἀπερίσπαστοι στὴν ἐπιτέλεση τῶν καθηκόντων τους, μὲ τὴν ἐξουδετέρωση τῶν διώξεων γιὰ λόγους πολιτικῆς ἀντιζηλίας (κατάχρηση ἀπὸ τοὺς ἀντιπάλους τους), ἀλλὰ καὶ ἀρνητικά, ὅταν οἱ βουλευτὲς μπορεῖ νὰ ἐνεργοῦν μὲ ἀνεξέλεγκτὴ ἐλευθερία (κατάχρηση ἀπὸ τοὺς βουλευτὲς). Καὶ τὰ δύο αὐτὰ ἐνδεχόμενα ὀδηγοῦν στὴν κακὴ λειτουργία καὶ συνεπῶς στὴν κρίση τοῦ Κοινοβουλευτισμοῦ.

Ἄξιζει νὰ σημειωθεῖ — καὶ αὐτὸ ὀδηγεῖ σὲ κατάχρηση — ὅτι ἡ Ἑλληνικὴ Βουλὴ, κατὰ κανόνα, δὲν αἶρει τὴν ἀσυλία τῶν βουλευτῶν, χωρὶς νὰ ἐξετάζει τὸ εἶδος, τὸ βᾶσιμο ἢ τὴν βαρύτητα τῶν μηνυομένων ἀδικημάτων. Καὶ μάλιστα ἀποφεύγει τὴν ἄρση τῆς ἀσυλίας καὶ ὅταν ἀκόμη οἱ βουλευτὲς ζητοῦν τὴν ἄρση τῆς. Κι αὐτὸ ἀπὸ μιὰ κακῶς ἐννοουμένη «*συντεχνιακὴ*» ἀντίληψη, ἀνεξάρτητα ἀπὸ τὴν κομματικὴ τοποθέτηση τῶν βουλευτῶν. Φτάνει νὰ ἀναφερθῆ ὅτι, ἀπὸ τὸ 1974, ἐπὶ 500 περίπου μηνύσεων κατὰ βουλευτῶν, σὲ δύο μόνο περιπτώσεις ἤρθη ἡ ἀσυλία τους. (Γιὰ τὸ θέμα αὐτὸ βλ. ἐμπεριστατωμένη ἀνάλυση σὲ ἄρθρο τοῦ δημοσιογράφου **Φ. Καλλιαγκόπουλου** «*Βουλευτικὴ ἀσυλία, Παρεξηγήσιμη ἀλληλεγγύη*», στὴν «*Καθημερινή*» τῆς 23-8-1992, ἀπὸ ὅπου καὶ πήραμε τὰ ἀναφερόμενα στοιχεῖα).

Δ. — Ἐνα θέμα ποῦ πρόκειται ἰδιαίτερα νὰ μᾶς ἀπασχολήσῃ εἶναι ἂν οἱ βουλευτὲς, γενικά, ἀσκοῦν τὸ λειτουργιὰ τους ἱκανοποιητικά, ὡς ἄτομα, καὶ ἂν συντελοῦν στὴν ὁμαλὴ λειτουργία τοῦ Κοινοβουλευτισμοῦ. Συγκεκριμένα, ἂν εὐθύνονται καὶ μέχρι ποίου σημείου γιὰ τὴν κρίση ποῦ περνᾷ ἡ Κοινοβουλευτικὴ Δημοκρατία.

Τὸ θέμα αὐτὸ ἔχει κινήσει πολλὲς συζητήσεις, τὸ δὲ γενικὸ πνεῦμα εἶναι ὅτι οἱ περισσότεροι βουλευτὲς δὲν ἀνταποκρίνονται ἱκανοποιητικά στὰ καθήκοντά τους. Συγκεκριμένα ἀναφέρεται ὅτι δὲν παρακολουθοῦν ἀνελλιπῶς τίς συνεδριάσεις τῆς Ὀλομέλειας καὶ τῶν Τμημάτων τῶν θερινῶν διακοπῶν, ὅτι ἀποχωροῦν ἔνωρις ἀπὸ τίς συνεδριάσεις, ὅταν παρίστανται, ὅτι ἀσχολοῦνται μὲ ἄλλες προσωπικὲς ἢ ἐπαγγελματικὲς ὑποχρεώσεις εἰς βάρος τῶν κυρίων καθηκόντων τους ὡς βουλευτῶν. Γράφεται καὶ λέγεται κατὰ κόρον ὅτι ἡ Βουλὴ συνεδριάζει, συνήθως, πρὸ κενῶν ἐδωλίων, ὅτι συχνὰ διακόπτονται οἱ συνεδριάσεις ἐλλείψει ἀπαρτίας, ὅτι ἀπὸ τοὺς ὑπουργοὺς παρίστανται μόνον ἐκεῖνοι τῶν ὁποίων συζητοῦνται νομοσχέδια ἢ ἐρωτήσεις καὶ ἐπερωτήσεις τῆς ἀρμοδιότητάς τους. Καὶ ὅλα αὐτὰ εἶναι βέβαια ἀκριβῆ, ἀλλὰ καὶ ἀνακριβῆ, κι ἂς μᾶς συγχωρηθεῖ ὁ νεολογισμὸς. Γιατί ἡ ἐκτίμηση τῶν παραπάνω εἶναι συνάρτηση πολλῶν παραγόντων, κυριότεροι τῶν ὁποίων εἶναι τὰ ποικίλα καθήκοντα ὑπουργῶν καὶ βουλευτῶν (μερικὰ ἀπὸ τὰ ὁποῖα δὲν εἶναι ἐμφανῆ καὶ συνεπῶς δὲν εἶναι γνωστὰ στοὺς ἀμύητους), ἡ ἄσκηση ἢ μὴ ἐπαγγέλματος ἀπὸ τοὺς βουλευτὲς, ἡ ἐπάρκεια τῆς βουλευτικῆς ἀποζημιώσεως καὶ τῶν διαφορῶν «*εὐεργετημάτων*» ποῦ τοὺς παραχωροῦνται κ.ἄ.

Μὲ κίνδυνο νὰ βρεθοῦμε «*ἐναντίον τοῦ ρεύματος*», θὰ ἐξετάσουμε τὸ θέμα ἀναλυτικά: Ἐναμφίβολα, πλὴν ὀρισμέ-

νων τιμητικῶν ἐξαιρέσεων, οἱ βουλευ-
τὲς δὲν ἀνταποκρίνονται ἰδεωδῶς στὰ
βουλευτικά τους καθήκοντα. Ὑπάρχουν
ὅμως πολλὰ ἐλαφρυντικά, ἂν μπορού-
σαμε νὰ τὰ ἀποκαλέσουμε ἔτσι. Καὶ ἂς
ἀναφέρουμε μερικὰ ἀπὸ τὰ ἐλαφρυντι-
κὰ αὐτά:

– Οἱ ὑπουργοὶ ἔχουν πολλὰ καὶ πολυ-
ποίκιλα καθήκοντα, ἐκτὸς ἀπὸ τὴν πα-
ρουσία τους στὶς συνεδριάσεις τῆς Βου-
λῆς.

– Ὅλοι οἱ βουλευτὲς μετέχουν σὲ δύο
τουλάχιστον διαρκεῖς κοινοβουλευτικὲς
ἐπιτροπὲς ἐπεξεργασίας τῶν νομοσχε-
δίων ἢ σὲ ἐξεταστικὲς ἐπιτροπὲς τῆς
Βουλῆς, πὺ συνεδριάζουν τὶς ἴδιες ὥ-
ρες μὲ τὴν Ὀλομέλεια.

– Δὲν εἶναι πάντα ἀπαραίτητο νὰ συ-
νεδριάξει ἡ Βουλὴ μὲ τὴν παρουσία ὄ-
λων τῶν βουλευτῶν. Στὶς πιὸ πολλές
περιπτώσεις ὑπάρχει ἀπαρτία μὲ τὴν πα-
ρουσία τοῦ 1/5 τῶν βουλευτῶν (60 στὶς
300), σπάνια δὲ εἶναι ἀπαραίτητο νὰ πα-
ρίστανται ὄλοι ἢ οἱ περισσότεροι βου-
λευτὲς σὲ δευτερεύουσας σημασίας νο-
μοσχέδια ἢ τοπικῆς φύσεως ἐρωτήσεις
ἢ ἐπερωτήσεις.

– Οἱ βουλευτὲς εἶναι ὑποχρεωμένοι νὰ
μετέχουν σὲ διάφορες ἄλλες ἐκδηλώ-
σεις, ὅπως συνέδρια, διασκέψεις, τελε-
τές, ἀκόμη καὶ δεξιώσεις, ἰδίως στὴν
ἐπαρχία.

– Ἡ ἀποζημίωση τῶν βουλευτῶν δὲν
εἶναι ἐπαρκὴς γιὰ νὰ μὴ ἀσκοῦν, οἱ πιὸ
πολλοί, τὸ ἐπάγγελμά τους καὶ νὰ ζοῦν
ἀξιοπρεπῶς. Λίγοι εἶναι οἱ βουλευτὲς
ποῦ εἶναι οἰκονομικῶς ἀνεξάρτητοι, ὥ-
στε νὰ περιορίζονται στὰ βουλευτικά
τους καθήκοντα.

– Οἱ ἐξ ἐπαρχιῶν κυρίως βουλευτὲς εἶ-
ναι ὑποχρεωμένοι νὰ διατηροῦν δύο σπι-
τια καὶ δύο πολιτικὰ γραφεῖα, ἓνα στὴν
ἐκλογικὴ τους περιφέρεια κι ἓνα στὴν
Ἀθήνα, μὲ τὶς συναφεῖς δαπάνες ἐνοι-
κίων, συντηρήσεως, μισθοῦς συνεργα-
τῶν, ἔξοδα παραστάσεως κ.ἄ., ἐνῶ τὰ

γνωστά «εὐεργετήματα» (ἀτέλεια ἢ ἐκ-
πτώσεις στὶς συγκοινωνίες, τηλεφωني-
κὰ, ταχυδρομικὰ κ.ἄ.) διαρκῶς συρρι-
κνώνονται, ἰδίως ἀπὸ τὸ 1974.

Ἔτσι κατάντησε νὰ μποροῦν νὰ
πολιτεύονται μόνον οἱ πλούσιοι, ὅσοι δη-
λαδὴ ἔχουν τὴν οἰκονομικὴ ἄνεση νὰ
μὴ ἀσκοῦν τὸ ἐπάγγελμά τους ἀλλὰ ν'
ἀφοσιώνονται στὰ βουλευτικά τους κα-
θήκοντα. Παρ' ὅλα δὲ ὅσα λέγονται καὶ
γράφονται, ἐλάχιστοι βουλευτὲς μπο-
ροῦν νὰ περιορίζονται στὴ βουλευτικὴ
ἀποζημίωση γιὰ νὰ ζοῦν ἀξιοπρεπῶς.
Φτάνει νὰ σκεφθοῦμε πὼς ἓνας ἐπιτυ-
χημένος ἐπιστῆμων ἢ ἐπαγγελματίας ἔ-
χει ἀποδοχὲς πολλαπλάσιες ἀπὸ τὴ βου-
λευτικὴ τους ἀποζημίωση, πὺ εἶναι ἡ
χαμηλότερη μεταξὺ τῶν βουλευτῶν
χωρῶν – μελῶν τῆς ΕΟΚ καὶ ἀπὸ τὶς χα-
μηλότερες τῶν βουλευτῶν-μελῶν τοῦ
ΟΟΣΑ⁷.

Ε. – Ἀπὸ ὅσα ἀναφέραμε παρα-
πάνω ἐξάγεται τὸ συμπέρασμα ὅτι καὶ
ὁ Κοινοβουλευτισμὸς, ὅπως καὶ ὄλοι οἱ
ἄλλοι θεσμοί, περνᾷ κρίση. Ἡ κρίση
αὐτὴ, ἐθνικὴ, πολιτικὴ, κοινωνικὴ, οἰ-
κονομικὴ, πολιτιστικὴ, ὀφείλεται στὸ ὅ-
τι οἱ σημερινοὶ ἄνθρωποι ἀπομακρύν-
θηκαν ἀπὸ τὶς πνευματικὲς καὶ ἠθικὲς
ἀξίες καὶ τοὺς χαρακτηρίζει ἀτομικι-
σμὸς καὶ προσήλωσι στὴν ὕλιστικὴ κο-
σμοθεωρία. Βέβαια φταίει καὶ ἡ διάρ-
θρωση τῶν θεσμικῶν πλαισίων, δηλαδὴ
τὸ ἰσχύο δίκαιον, πὺ παρουσιάζει κε-
νὰ καὶ ἀτέλειες. Κυρίως ὅμως φταῖνε
οἱ ἄνθρωποι πὺ ἐφαρμόζουν τοὺς θε-
σμούς.

Τὸ θέμα τῆς κρίσεως τοῦ Κοινοβου-
λευτισμοῦ τὸ ἐξετάσαμε ὄχι νομικά, ἀλ-
λὰ οὐσιαστικά. Δὲν περιοριστήκαμε στὸ
ἰσχύον δίκαιον (de lege lata), οὔτε καὶ
μὲ προτάσεις γιὰ τὴ βελτίωση τοῦ ἰσχύ-
οντος δικαίου (de lege ferenda). Γιατί,
ὅπως τονίσαμε, ἡ κρίση εἶναι ἠθικὴ⁸.

Ὅσοδήποτε τέλειο κι ἂν εἶναι ἓνα
Σύνταγμα, ἓνας Κανονισμὸς τῆς Βου-

λῆς καί, γενικά, μιὰ νομοθεσία, ὁ τρόπος ἐφαρμογῆς τῆς εἶναι πού μετράει. Καί μὲ ἀτελῆ νομοθεσία, ἀκόμη καί μὲ ἀνύπαρκτο Σύνταγμα (ὅπως στὴν Ἄγγλῖα), εἶναι δυνατὸν νὰ λειτουργοῦν ἄψογα οἱ θεσμοί, ὅταν οἱ ἄνθρωποι πού τοὺς ἐφαρμόζουν εἶναι ἄρτιοι, ἐμφοροῦνται ἀπὸ ἠθικὲς ἀρχές καί πιστεύουν στὴν πνευματικὴ κοσμοθεωρία. Ὅταν ὑπάρχουν αὐτὲς οἱ ἠθικὲς προϋποθέσεις, ὅλα ὅσα ἀναφέραμε ὡς συμπτώματα τῆς κρίσεως τοῦ Κοινοβουλευτισμοῦ ἐξουδετερώνονται.

Ἔτσι ὡς ὑποστήριξε ὁ **Κων. Τσάτσος**, «*ἡ ἀρετὴ τῶν Πολιτευμάτων κατὰ μικρότερον ποσοστὸν προέρχεται ἀπὸ τοὺς νόμους καί κατὰ πολὺ μεγαλύτερον ποσοστὸν προέρχεται ἀπὸ τοὺς ἀνθρώπους, οἱ ὁποῖοι τὸ ἐφαρμόζουν. Αὐτοὶ τελικὰ τὰ πληρώνουν μὲ οὐσίαν καί αὐτοὶ τὰ τελειοποιοῦν. Καί αὐτὸ τὸ ἔργον εἶναι κοινὸν χρέος ὅλων μας*» (Ἄπὸ ἀρθρο τοῦ **Ι. Βαρβιτσιώτη** στὴν «*Καθημερινή*» τῆς 9–12–1988).

Κι ἀκόμη πρέπει νὰ ἔχουμε ὑπόψη μας ὅτι γιὰ τὴν κακὴ ἐφαρμογὴ τῶν θεσμῶν δὲν φταῖνε μόνο οἱ δημόσιοι ἄνδρες, δηλαδή οἱ κυβερνήσεις, τὰ κόμματα, οἱ πολιτευόμενοι. Φταῖνε ὅλοι μας, γιατί ὁ λαὸς ἐπηρεάζει τοὺς ἄρχοντες του, ὅπως καί οἱ ἄρχοντες ἐπηρεάζουν τὸν λαό. Πρόκειται γιὰ συγκοινονοῦντα δοχεῖα.

Καί ὅπως ἀνέφερε σὲ δήλωσή του ὁ Πρόεδρος τῆς Δημοκρατίας **Κ. Καραμανλῆς**, κατὰ τὴν ἐπέτειο τῆς ἀποκαταστάσεως τῆς Δημοκρατίας στίς 24 Ἰουλίου 1992, «*ἡ Δημοκρατία, ὡς πολίτευμα, εἶναι ἀσφαλῆς στὸν τόπο μας καί δὲν μπορεῖ νὰ ἀπειληθεῖ ἀπὸ κανέναν. Αὐτό, ὅμως, δὲν πρέπει νὰ μᾶς ἀρκεῖ. Χρειάζεται, μὲ ἄλλα λόγια, νὰ ἀποκτήσουμε συμπεριφορὰ καί κλίμα δημοκρατικό, πού δὲν τὸ ἔχουμε, δυστυχῶς, ἀκόμα στὸν τόπο μας. Ἡ Δημοκρατία, ὡς γνωστόν, εἶναι τὸ πολίτευ-*

μα τοῦ μέτρου καί δὲν ἀντέχει σὲ ἀκρότητες» (Ἐφημερίδες τῆς 25–7–1992).

Αὐτὸ τὸ «*δημοκρατικὸ κλίμα*» καί τὴν ἀποφυγὴ ἀκροτήτων πρέπει νὰ ἐνστερνισθοῦμε ὅλοι μας, κυβερνῶντες καί κυβερνόμενοι, γιὰ νὰ λειτουργήσῃ ἄρτια ἡ Κοινοβουλευτικὴ Δημοκρατία. Καί τότε θὰ πάψει νὰ μαστίζεται ἀπὸ τὴν κρίση καί θὰ συντελέσει καί αὐτὴ στὴ γενικὴ ἠθικὴ καί πνευματικὴ ἐξύψωση τοῦ ἔθνους καί τοῦ λαοῦ μας.

Δ. Α. ΧΡΙΣΤΟΦΙΔΗΣ

1. Βλ. Ἄλ. Τσιριντάνη «*Γιὰ νὰ ἐπιζήση ἡ Δημοκρατία*», Ἐκδόσεις «*Συζητήσεις*», Ἀθῆναι 1979, σελ. 134–139, Δ.Α. Χριστοφίδη «*Ἡ Ἀθηναϊκὴ Δημοκρατία ἀπὸ τὸν Κλεισθένη ὡς τὰ σημερινὰ δημοκρατικὰ πολιτεύματα*», περιοδικὸ «*Ἀκτίνες*», Μαρτίου 1992, σελ. 73–79, τοῦ ἴδιου «*Τὸ Σύνταγμα τοῦ 1975 στὴν ἀρχικὴ του μορφή ἦταν τὸ καλύτερο πού εἶχαμε μέχρι σήμερα*», στὴν «*Ἐφημερίδα τοῦ Κέντρου Σοσιαλιστικῶν Μελετῶν*», Ἰουλίου 1991, σελ. 4. Ἐξάλλου, τὴν ἀνάγκη νὰ διατηρηθῇ ὁ Κοινοβουλευτισμὸς, μὲ βελτιώσεις, διετύπωσαν καί οἱ κορυφαῖοι δημόσιοι ἄνδρες Ἐλευθέριος Βενιζέλος καί Παν. Κανελλόπουλος, καθὼς καί ὁ διακεκριμένος στοχαστὴς Ἄλ. Τσιριντάνης, ὅπως ἀναφέρονται στὸ ἀρθρο τοῦ Δ.Α. Χριστοφίδη στίς «*Ἀκτίνες*», ἐνθ. ἄνωτ.
2. Γιὰ τὸ Σύνταγμα τοῦ 1975, καθὼς καί τίς τροποποιήσεις τοῦ 1986, ὑπάρχει πλουσιότατη βιβλιογραφία. Ἐπειδὴ ὅμως δὲν ἐπιχειροῦμε συνταγματικὴ πραγματεία, ἀλλὰ ἀπλῶς ὑποδεικνύουμε μερικὲς σκέψεις γιὰ τὴ βελτίωση τῶν ὄρων λειτουργίας τῆς Κοινοβουλευτικῆς Δημοκρατίας, ἀναφέρουμε ἐνδεικτικὰ ὅτι γιὰ ἀξιόλογες κριτικὲς παρατηρήσεις γιὰ τίς τροπολογίες τοῦ Συντάγματος, πού ἔγιναν τὸ 1986, μποροῦν οἱ ἐνδιαφερόμενοι νὰ προστρέξουν στίς ἀπόψεις τῶν Βιργίνιας Τσουδεροῦ («*Καθημερινή*» 11–9–88), Γιάννη Βαρβιτσιώτη («*Καθημερινή*», 5–9/12/88) καί Γ.Δ. Δασκαλάκη («*Καθημερινή*» 17/11/89 καί 13/3/90). Στὸ τελευταῖο ἀρθρο παρατίθενται καί ἀπόψεις τῶν καθηγητῶν Ἄντ. Μανιδάκη, Ε. Βολουδάκη, Γ. Ἀναστασιάδη, Π. Παραρᾶ, Γ. Παπαδημητρίου, Ν. Ἀλιβιζάτου καί Α.Ι. Μάνεση. Ἐπίσης ἀπόψεις τῶν καθηγητῶν Ε. Βενιζέλου, Γ. Παπα-

δημητρίου και Γιάννη Δρόσου περιλαμβάνονται σε συνεντεύξεις τους («Καθημερινή» 3/11/91). Η αναφορά στα άρθρα και τις συνεντεύξεις των παραπάνω δημοσίων ανδρών και συνταγματολόγων δεν έχει την έννοια ότι συμφωνούμε, απολύτως ή εν μέρει, με τις απόψεις τους, δίνουμε όμως στον αναγνώστη την ευκαιρία να ενημερωθεί πλήρως επί του θέματος. Για τὰ ισχύοντα μετά την τροποποίηση του Συντάγματος τὸ 1986 βλ. ἀνάλυση ἀνωνόμου στήν «Καθημερινή» τῆς 3/11/91. Ἄξιο-πρόσεκτες προτάσεις γιὰ τὴν προσαρμογὴ τοῦ ἀντιπροσωπευτικοῦ συστήματος πρὸς τὴ διάκριση τῶν ἐξουσιῶν, με ἕνα πρωτότυπο σύστημα δύο Βουλῶν, με διαφορετικὴ ὕψη και διάφορες ἀρμοδιότητες, βλ. μελέτη τοῦ Ἄθου Γ. Τσοῦτσου «Προσαρμογὴ τοῦ ἀντιπροσωπευτικοῦ συστήματος πρὸς τὴ διάκριση τῶν ἐξουσιῶν», στὸ Ἄνατυπο ἀπὸ τὸν Τιμητικὸ Τόμο «Ἰάσων Χατζηδίννας», Πειραιεὺς 1989.

3. Γιὰ τὸν ἰσχύοντα ἀπὸ τὸ 1987 Κανονισμὸ τῆς Βουλῆς, παραπέμπουμε στήν ἐπιπεριστατωμένη μελέτη τοῦ καθηγητοῦ Βαγγέλη Κ. Βολουδάκη «Ὁ Κανονισμὸς τῆς Βουλῆς τοῦ 1987», β' ἔκδοση, Ἐκδόσεις Ἄντ. Ν. Σάκκουλα, Ἀθήνα 1988 (σελ. 253), ὅπου ἀναλύονται λεπτομερῶς τὰ σχετικὰ με τὴν έννοια, τὴν ἀποστολὴ και τὴ λειτουργία τοῦ νέου Κανονισμοῦ, τὶς τροποποιήσεις ποὺ ἔγιναν και τὶς βελτιώσεις ποὺ ἀπαιτοῦνται.
4. Βλ. σχετικῶς τὸ ἀρθρο τοῦ Δ.Α. Χριστοφίδη στήν «Ἐφημερίδα τοῦ Κέντρου Σοσιαλιστικῶν Μελετῶν», «Τὸ Σύνταγμα τοῦ 1975...», ἐνθ. ἀνωτ. ὑποσημ. 1, καθὼς και τὶς ἀπόψεις διακεκριμένων δημοσίων ανδρῶν και συνταγματολόγων, ποὺ ἀναφέρονται στήν ὑποσημ. 2.
5. Ἀνάλυση τοῦ θέματος βλ. Βαγγέλη Βολουδάκη, ἐνθ. ἀνωτ., ὑποσημ. 3, σελ. 52-57.
6. Βλ. σχετικὲς ἀπόψεις τῶν Κ. Καλλία («Καθημερινή» 14/2/92), Ν. Κωνσταντοπούλου και

Δημ. Τσάτσου («Καθημερινή» 21/6/92), Στάμου Ζούλα («Καθημερινή» 21/6/92) και Φ. Καλλιαιγοπούλου («Καθημερινή» 29/12/91 και 28/6/92).

7. Ἀνάλογες ἀπόψεις, ποὺ συμφωνοῦν λίγο ἢ πολὺ, με τὶς παραπάνω διαπιστώσεις, ἔχουν ἐκφράσει, τὰ τελευταῖα χρόνια, ὄχι μόνο οἱ ἴδιοι οἱ βουλευτὲς και πολιτευτὲς, τῶν ὁποίων ἴσως ἐλέγχεται ἡ ἀξιοπιστία, ἀλλὰ οἱ κατ' ἐξοχὴν παρακολουθοῦντες τὴν κοινοβουλευτικὴ ζωὴ τῆς χώρας κοινοβουλευτικοὶ συντάκτες, ποὺ δὲν ἔχουν κανένα λόγο νὰ μὴ εἶναι ἀμερόληπτοι και ἀντικειμενικοὶ. Ἀπὸ τοὺς συντάκτες αὐτοὺς ἀναφέρουμε, προχεῖρας, τοὺς ἀκολουθούς: Ὀδυσσεὺς Ζούλας, Φ. Καλλιαιγκόπουλος, Παντελῆς Ἀθανασιάδης, Γ. Κοντογιάννης, Νίκος Ρίζος, Δέσποινα Μαυρογένη και Δ.Α. Χριστοφίδης. Στὰ δημοσιεύματα αὐτὰ (ρεπορτάζ, ἀναλύσεις, ἐρευνες κ.λ.π.) περιλαμβάνονται πλήρη στοιχεῖα και ἀπόψεις τεκμηριωμένες ἀπὸ τὴν μακρόχρονη ἐμπειρία τους, ποὺ ἀποδεικνύουν ὅτι ὅσα λέγονται και γράφονται γιὰ τὶς εὐθύνες τῶν βουλευτῶν εἶναι κατὰ κανὸνα ἀνακριβῆ ἢ, τουλάχιστον, ὑπερβολικά. Ἀκόμη ἀποδεικνύεται ὅτι ἐκεῖνοι ποὺ ἐπιτίθενται συνεχῶς κατὰ τῶν βουλευτῶν και, γενικότερα, γιὰ τὴν «κακὴ» λειτουργία τοῦ Κοινοβουλευτισμοῦ, πλήττουν ἀμέσως ἢ ἐμμέσως τὴ Δημοκρατία και γίνονται, ἀνεπιγνώτως ἢ μὴ, «νεροκουβαλητὲς» ἀνελεύθερων και ὀλοκληρωτικῶν καθεστώτων.
8. Βλ. Ἄλ. Τσιριντάνη «Γιὰ νὰ ἐπιζῆση ἡ Δημοκρατία» ἐνθ. ἀνωτ., ὑποσημ. 1, Βασ. Κ. Σταθάκη ἀρθρα στὶς «Ἀκτίνες» Δεκεμβρίου 1991 και Ἰουλίου 1992, σελ. 321-325 και 193-200, ἀντίστοιχα. Ἐπίσης, Δ. Α. Χριστοφίδης «Ἡ Ἀθηναϊκὴ Δημοκρατία...», ἐνθ. ἀνωτ., ὑποσημ. 1. Ἐπίσης ἀρθρο τοῦ ἴδιου στήν «Ἐφημερίδα τοῦ Κέντρου Σοσιαλιστικῶν Μελετῶν» «Τὸ Σύνταγμα τοῦ 1975...» ἐνθ. ἀνωτ. ὑποσημ. 1.

ΣΧΟΛΙΑ

ΕΓΡΗΓΟΡΣΗ ΚΑΙ ΕΝΟΤΗΤΑ

Ἡ μελέτη τῆς ἱστορίας μας, ὀδηγεῖ πάντοτε στὸ συμπέρασμα, ὅτι ὁ Ἑλληνισμὸς ὅταν χρειάσθηκε νὰ ὑπερασπίσῃ μὲ τὰ ὄπλα τὴν ὑπαρξή του καὶ τὴν ἐδαφικὴ του ἀκειραιότητα, ἄφησε κατὰ μέρος τὶς διχαστικὲς πολιτικὲς ἀντιπαραθέσεις του καὶ προχώρησε ἔνωμένος στὴν ἐπίτευξη πολεμικῶν κατορθωμάτων, πού μὲ τὸ πέρασμα τῶν χρόνων ἀξιολογήθηκαν καθοριστικὰ γιὰ τὴν πορεία τοῦ Ἑλληνικοῦ Ἔθνους.

Ἡ παρακάτω διαπίστωση, παίρνει ἰδιαίτερη σημασία στοὺς τόσο κρίσιμους καιροὺς πού διερχόμεθα, τόσο στὸ ἐσωτερικὸ σὰν συντεταγμένη πολιτεία (μὲ τόσα καθημερινὰ προβλήματα ἐπιβιώσεως), ὅσο καὶ στὸ ἐξωτερικὸ, σὰν κομμάτι τῆς Εὐρώπης, πού προσπαθεῖ νὰ βρεῖ τὴν ταυτότητά της, (μὲ τὶς τόσες ἀντιθέσεις πού δυσχεραίνουν τὸ ὄραμα τῆς ἔνωμένης Εὐρώπης).

Ἀναρωτιέται, λοιπόν, ὁ σημερινὸς μέσος νεοέλληνας, στὴν δίνη ὅσων συμβαίνουν στὴν γειτονιὰ τῶν Βαλκανίων, γιατί ἄραγε θὰ πρέπει νὰ φθάσουμε στὴν ὥρα μιᾶς πολεμικῆς συρράξεως, γιὰ νὰ μπορέσουμε νὰ ὑπερβούμε τὶς μικροκομματικὲς ἐπιδιώξεις, τοὺς ἐγωιστικοὺς ἀνταγωνισμοὺς μας ὥστε ἔνωμένοι νὰ ἀντιμετωπίσουμε τὸν κοινὸ κίνδυνο τῆς ἐθνικῆς μας ὑποστάσεως;

Δὲν ὠριμάσαμε ἀκόμη, ἔπειτα ἀπὸ τόσες σκληρὲς δοκιμασίες καὶ πολεμικὲς μνημὲς τοῦ προσφάτου παρελθόντος, γιὰ νὰ ἐπιτύχουμε ΤΩΡΑ, σὲ καιρὸ εἰρήνης, ὅ,τι ὁ πόλεμος ἀργότερα θὰ μᾶς ἀναγκάσει νὰ πράξουμε;

Εἶναι, λοιπόν, χρέος ὄλων καὶ μάλιστα τῆς Ἡγεσίας αὐτοῦ τοῦ τόπου, νὰ ἐμπνεύσουν στὸν ταλαιπωρημένο, μὰ

φιλότιμο λαὸ μας, τὴν ἀνάγκη παραμερισμοῦ τῶν προσκαιρῶν καὶ εὐτελῶν ἀντιθέσεων καὶ παραπέρα, τῆς ἀνάληψης κοινοῦ ἀγώνα, σ' ὄλα τὰ μέτωπα, γιὰ μιὰ νέα Ἑλληνικὴ Πορεία, ὄντως μὲ ἐπίγνωση, τόσο τῶν ἐθνικῶν προβλημάτων, ὅσο καὶ τῶν λύσεων, πού ἀρμόζουν σὲ ἓνα Ἔθνος μὲ μακραίωνη ἱστορία, ἀγωνιστικὴ παράδοση βασισμένη στὴν Ἑλληνορθόδοξη Χριστιανικὴ Πίστη.

ΤΟ ΜΕΛΛΟΝ ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗΣ ΕΝΟΤΗΤΑΣ

Ἡ εὐρωπαϊκὴ κοινὴ γνώμη, καὶ μαζί της καὶ ἡ ἑλληνικὴ τοιαύτη, παρακολουθεῖ μὲ ἐνδιαφέρον τὴν πορεία τῶν μελῶν – κρατῶν τῶν Εὐρωπαϊκῶν Κοινοτήτων πρὸς τὴν ἐνότητά των.

Ἡ ὄλη αὐτὴ διαδικασία ἀποτελεῖ ὄντως ἓνα ἱστορικὸ πείραμα χωρὶς προηγούμενο, μιὰ δηλαδὴ κίνηση ἐλευθερία λαῶν μὲ διαφορετικὲς παραδόσεις, ἱστορία, συμφέροντα καὶ μὲ παλαιᾶ καὶ μακροχρόνιες ἐν πολλοῖς μεταξὺ τους ἀντιθέσεις, πρὸς τὴν ἐνότητα. Τὸ σχέδιο αὐτὸ εἶναι ὄντως μεγαλεπήβολο καὶ πρέπει ὅπωςδήποτε νὰ μὴ ἀστοχήσει, ἀλλὰ παρουσιάζει, ὅπως εἶναι φυσικὸ, δυσχέρειες στὴν πραγμάτωσή του.

Ὁ πρὸ μηνῶν παραιτηθεὶς ὑπουργὸς τῶν ἐξωτερικῶν τῆς Γερμανίας Χὰνς Γκένσερ σὲ ἄρθρο του, πού δημοσιεύθηκε στοὺς "Financial Times" τονίζει: «Τὸ ἀνταγωνιστικὸ σύστημα τῶν ἀντικρουομένων ἀξιών πού διχάζει τὴν εὐρωπαϊκὴ σκέψη καὶ δράση ἐδῶ καὶ 40 χρόνια τουλάχιστον φθάνει στὸ τέλος του. Πληρώνοντας τὸ τίμημα πολλοὶ Δυτικοὶ ἔχασαν τὸν προσανατολι-

σμό τους. Όρισμένοι θεωρούν πιδ εύκολη την επιστροφή στην παλαιά ήγεμονική σκέψη, παρά την δημιουργία ένός δυναμικού και υπευθύνου πολιτικού συστήματος σέ μιá ειρηνική εύρωπαϊκή τάξη.

Ή Εύρώπη είναι ένα σύνολο. Ό,τι και νά συμβεί, όπου και νά συμβεί έπηρεάζει όλα τὰ κράτη της. Κανένas δέν μπορεί νά άπομονωθεί, άπολαμβάνοντας μόνο τὰ θετικά στοιχεία. Δέν μπορεί νά έπαναλαμβάνω άρκετά συχνά τó δόγμα, στό όποιο βασίστηκε ή γερμανική έξωτερική πολιτική άπό τότε πού άρχισαν οι ριζικές άλλαγές στην Άνατολή. "Αν ή Άνατολική Εύρώπη δέν εύμερει, τότε και ή Δυτική Εύρώπη με τó πέρασμα τού χρόνου θά έχει την ίδια τύχη».

Ή παρατήρηση αύτή τού Γερμανού πολιτικού, στην όποία όμιλεί έμμεσα για την ανάγκη άλληλεγγύης τών λαών, δέν συμβιβάζεται βέβαια με την αντίληψη για την αντιμετώπιση τής καταστάσεως με καθαρά οικονομικά κριτήρια, σύμφωνα με τὰ όποια ή έννοια τής άδελφοσύνης τών λαών είναι άγνωστη, δεδομένου ότι ό Homo oeconomicus δέν έχει άδελφούς!

Ένα τέτοιο ένδεχόμενο είχε έπισημάνει ό Άλεξ. Τσιριντάνης έδώ και 30 χρόνια, σέ σχετικό άρθρο του με τίτλο: «ΕΟΚ: Είς την θεμελίωσιν» πού δημοσιεύθηκε τόν Δεκέμβριο τού 1962 στό περιοδικό «Συζήτησις»:

«Ή συνθήκη τής Ρώμης δέν καθηρίσθη είς έποχήν κοσμοθεωριακών άγώνων και φιλοσοφικών ρευμάτων, κατευθυνόντων την ζωήν τών λαών. Σήμερον είς την κουρασμένην γενεάν μας επικρατεί άποπνικτική κοσμοθεωριακή άπνοια και με την άπνοιαν αύτήν ύπάρχει ό κίνδυνος, ή ύλισιακή μηχανοκρατία και ό homo oeconomicus λανθανόντως είσδύοντες είς την ζωήν τής ΕΟΚ νά μη άφήσουν, ώστε τó οικονομικό

μόρφωμα τής Κοινής Άγοράς νά αναχθί είς «ψυχήν ζώσαν» είς «πνεύμα ζωοποιούν». Όπότε όμως δέν ύπάρχουν οι προϋποθέσεις διά νά συνυφανθί ή Κοινή Άγορά πρós την δλην έξέλιξιν τού πνευματικού Εύρωπαϊκού Πολιτισμού, νά δυνηθί άρα νά νικήση είς την δοκιμασίαν την όποίαν καλείται νά ύποστί».

Τριάντα χρόνια μετά την δημοσίευση τού άρθρου αύτου τὰ έρωτηματικά για τόν όρθό πνευματικό προσανατολισμό τού ιστορικού αύτου πειράματος τής Ένωμένης Εύρώπης παραμένουν. Τά μηνύματα τών καιρών, οι λαοί τής Άνατολικής Εύρώπης πού θεμελιώνουν την νέα έλεύθερη δημοκρατική ζωή τους, τὰ όξυνόμενα οικολογικά προβλήματα, ή χρονίζουσα ήθική κάμψη τών κοινωνιών κάνουν έπιτακτικότερη την ανάγκη στροφής πρós τις άξίες εκείνες, πού στό παρελθόν άποτέλεσαν τó θεμέλιο τού εύρωπαϊκού πνεύματος. Νά εύχηθούμε αύτό νά γίνει κατανοητό και άπό τούς υπευθύνους χειριστές τών μεγάλων αύτων ύποθέσεων άλλά και άπό τις πνευματικές ήγεσίες τών λαών τής Εύρώπης.

ΜΕ ΑΦΟΡΜΗ ΤΙΣ ΠΡΟΣΦΑΤΕΣ ΤΑΛΑΙΠΩΡΙΕΣ

Ή ταλαιπωρία πού ύφίσταται τó κοινωνικό σύνολο άπό τó άπεργιακό κύμα, πέραν άπό τούς συγκεκριμένους λόγους πού τó προκάλεσαν, έχει την βαθύτερη αίτία στην μηχανιστική αντίληψη τής οικονομίας. Ή ταξική όργάνωση τής εργασίας (ό συνδικαλισμός) σαν αντίδραση στην καπιταλιστική αντίληψη για την άπεριόριστη ίσχύ τού νόμου τής προσφοράς και τής ζήτησεως, όδήγησε όχι βέβαια στην παραγωγή τής έθνικής οικονομίας δηλ. την άποδοτικότερη παραγωγή συνδυασμένη με την δικαιότερη κατανομή, άλλά στην δυνα-

μικτή ρύθμιση τῶν οικονομικῶν διαφορῶν.

«Ἡ ταξικὴ ὀργάνωση, λοιπόν, μὲ ὄπλο τῆς τὴν ἀπεργία εἶναι ἀπλούστατα ἀπάντηση στὴν μηχανιστικὴ, τὴν απογαλε καπιταλιστικὴ ἀντίληψη τοῦ νόμου προσφορᾶς καὶ ζητήσεως. Ἄλλὰ τὸ πρᾶγμα δὲν σταματᾷ ἐδῶ. Ὅταν ὁδηγὸς εἶναι ὄχι τὸ πνεῦμα, ἀλλὰ ἡ τυφλὴ μηχανιστικὴ δύναμη, ἡ ἀπεργία δὲν σταματᾷ (γιατὶ ἄλλωστε νὰ σταματήσῃ;) στὴν πρώτη ἀφετηρία. Ἡ ἀπεργία ἀρχίζει νὰ στρέφεται ἴσχυα κατὰ τοῦ ἐργοδότη, οὐτὲ γιὰ νὰ ἱκανοποιηθοῦν οικονομικὰ συμφέροντα, ἀλλὰ γιὰ ἐπιδιώξεις καθαρὰ πολιτικῆς. Καὶ ὁ ἀπεργὸς χρησιμοποιοῦ τὴν ἀπεργία, γιὰ νὰ ἐπιβάλλῃ μὲ αὐτὴν ὅσα δὲν μπορεῖ νὰ ἐπιτύχῃ μὲ τὸ ψηφοδέλτιο» – γράφει ὁ Ἄλ. Τσιριντάνης («Γιὰ ν' ἀνοίξῃ ὁ δρόμος», Ἀθῆναι 1957, σελ. 247).

Καὶ τίς συνέπειες αὐτῆς τῆς συγκρούσεως δὲν τίς ὑφίσταται ὁ ἐργοδότης – ποῦ στὴν προκειμένη περίπτωσι εἶναι τὸ ἀπρόσωπο κράτος – ἀλλὰ τὸ κοινωνικὸ σύνολο, ὁ λαὸς γιὰ τὰ συμφέροντα τοῦ ὁποίου ὅλοι ὑποκριτικὰ κόπτονται. «Τότε ὅμως φθάνουμε στὸ σημεῖο, ὅπου ὁ μηχανιστικὸς δυναμισμὸς δείχνει πῶς μὲ τὸ νὰ εἶναι ἄψυχος εἶναι καὶ ἀσύμφορος καὶ καταστρεπτικὸς» – συμπεραίνει στὴν συνέχεια ὁ ἀείμνηστος καθηγητῆς.

Γιὰ νὰ ἀποκατασταθεῖ ὅμως ἡ φθορὰ τῶν συνειδήσεων, ποῦ ἔχει συντελεσθεῖ ἐπὶ δεκαετίες πολλῆς ἀπὸ τὴν νοσητροπία αὐτὴ ἀπαιτεῖται ὄντως ἡράκλειος ἀθλός. Εἶναι λοιπόν ἓνα προσκλητήριο γιὰ ὠραίους πνευματικὸς κοινωνικοὺς ἀγῶνες, γιὰ ὅσους πονοῦν τὸν τόπο καὶ ἐπιζητοῦν τὴν προκοπὴ του.

ΤΟ ΕΡΓΟ ΤΟΥ ΔΗΜΟΣΙΟΓΡΑΦΟΥ

Σὲ πρωτοσέλιδο ἄρθρο τοῦ μηνιαίου περιοδικοῦ «Σύνδεσμος» (ἐκδ. Χριστ.

Στέγης Καλαμάτας), τονίζεται τὸ χρέος ὅλων τῶν συγκροτημάτων τοῦ Τύπου καὶ ἐργαζομένων σ' αὐτὰ δημοσιογράφων, νὰ σέβωνται καὶ νὰ προστατεύουν τὴν Ἑλλάδα καὶ τὸν λαὸ τῆς, ὅταν γράφουν γιὰ τὰ ἔθνικα μας θέματα, καὶ νὰ προσέχουν νὰ μὴ γίνονται φορεῖς καὶ μεταδότες μηνυμάτων ποῦ ὑπηρετοῦν ξένα μόνο συμφέροντα.

Παράλληλα σὲ ἡμερήσια ἐφημερίδα, γνωστότατος παλαιὸς καὶ ἔμπειρος δημοφιλῆς δημοσιογράφος μεγάλου κύρους, γράφει στὴν οἰκία στήλη του: «Εἶναι μερικὰ δημοσιεύματα γύρω ἀπὸ θέματα ὑγείας, ποῦ τὰ διαβάζεις καὶ σοῦ κόβεται ἡ ἀνάσα... χωρὶς νὰ ὑπάρχῃ λόγος. Γιατὶ οἱ συντάκτες του, ἀπὸ ἄγνοια καὶ τεμπελιά – βαριοῦνται ν' ἀπλώσουν τὸ χέρι τους νὰ τηλεφωνήσουν σ' ἓναν γιατρό – γράφουν ὅ,τι φτάσουν. Καὶ τὸ τίποτα τὸ κάνουν μέγα πρόβλημα... Σὲ δέκα ἀράδες ἀπίστευτα τερατώδη λάθη...»

Στὰ δύο κείμενα γίνεται, μὲ μεγαλύτερη ἢ μικρότερη αὐστηρότητα, παρατήρηση στοὺς δημοσιογράφους, καὶ ὑπόδειξη γιὰ τὸν τρόπο ἐργασίας τους.

Δύσκολο τὸ ἔργο τοῦ δημοσιογράφου. Ἐκτείνεται σὲ ὅλα τὰ θέματα, ποῦ εἶναι πάρα πολλὰ στὴν ἐποχὴ μας, καὶ διαρκῶς πολλαπλασιάζονται. Μιὰ σχετικὴ εἰδίκευση βοηθεῖ ἀλλὰ δὲν ἐπαρκεῖ. Ὁ συντάκτης πρέπει νὰ ἐνημερώσῃ σωστὰ τὸ κοινὸ τῆς ἐφημερίδας του, γιὰ γεγονότα, καταστάσεις, ἐξελίξεις σὲ πεδία ἐπιστημῶν ποῦ δὲν σπούδασε, γνώσεων ποῦ δὲν ἀπέκτησε, καὶ ποῦ ὀφείλει τώρα, ἀμέσως, πρὶν παληώσῃ ἢ εἶδηση, ἂν ὄχι νὰ τὰ μάθῃ, κάπως ὁμως νὰ τὰ γνωρίσῃ.

Παρ' ὅλες τίς τόσες δυσκολίες στὴν ἀντιμετώπιση τῆς ὀρθῆς ἐκτέλεσης τῆς ἐργασίας του, ὁ δημοσιογράφος ἀσχολεῖται ὑπερβολικὰ καὶ μὲ τὴν κριτικὴ τῶν πάντων. Κριτικάρονται αὐστηρότατα ἀπὸ τὸν Τύπο πολλῆς τάξεις ἐπαγγελμα-

τιῶν, καθηγητές, δικαστές, γιατροί, ὀδηγοί ταξί, ἐργολάβοι, κ.λ.π., ἀλλὰ κυρίως οἱ πολιτικοί.

Γι' αὐτοὺς δὲν ὑπάρχει ἔλεος, καὶ μάλιστα, ἂν ἀνήκουν στὸ ἀντίθετο ἀπὸ τὴν ἐφημερίδα στρατόπεδο. Πολλὲς φορὲς εἶναι φανερό ὅτι ὁ δημοσιογράφος, μὲ τὴν τόσο καυστική πέννα, δὲν ἔχει κάποια εἰδικὴ μόρφωση, σχετικὴ μὲ τὸ ἀντικείμενο πού χειρίζεται ὁ ἐκάστοτε ἀρμόδιος. Οἱ δυσμενεῖς κρίσεις του πηγάζουν ὄχι ἀπὸ τὴν γνώση τῶν προβλημάτων, ἀλλὰ ἀπὸ πολιτικὴ σκοπιμότητα καὶ κάποτε ἐμπάθεια.

Ἄσφαλῶς ὁ Τύπος καὶ ἡ ἐλευθερία τοῦ ἐκφράζεσθαι εἶναι στοιχεῖα πού βοηθοῦν στὴν διόρθωση καὶ πρόοδο τῶν κοινωνιῶν. Βασικὴ ὁμως προϋπόθεση εἶναι καὶ ἡ ὑπαρξὴ τῶν καταλλήλων δημοσιογράφων.

Σὲ ὅλα τὰ ἐπαγγέλματα ὑπάρχουν ἄνθρωποι ὅλων τῶν βαθμίδων, ἤθους, καταρτίσεως, ἰκανότητος, ἐργατικότητος. Ἄλλὰ τὰ σφάλματα τῶν ὑπηρετούντων τὴν δημοσιογραφία δὲν βλέπουν μόνο περιορισμένο ἀριθμὸ ἀτόμων. Ὁ Τύπος ἐπηρεάζει πλῆθος ἀνθρώπων, φανατίζει κοινωνίες ὀλόκληρες, κατευθύνει, προσανατολίζει. Ἄλλοίμονο ἂν αὐτὰ γίνονται ἐπιπόλαια, χωρὶς περίσκεψη καὶ γνώση ἢ βάσει ἀνεξакρίβωτων στοιχείων καὶ πληροφοριῶν.

Ὁ συνεχὴς ἔλεγχος τῶν ἐξωτερικῶν γεγονότων καὶ εἰδήσεων, ἀλλὰ καὶ τῆς ἐσωτερικῆς νοητικῆς ἐπεξεργασίας καὶ διατυπώσεως, καὶ αὐτῆς τῆς συνειδήσεως, εἶναι τὸ κοπιῶδες χάρισμα τοῦ προικισμένου δημοσιογράφου, τοῦ φωτισμένου, τοῦ εἰρηνοποιοῦ.

ΔΙΑΚΟΠΕΣ

Ἄναγκαῖες ἔχουν γίνεи, γιὰ κάθε ἐργαζόμενο, οἱ θερινὲς διακοπὲς γιὰ μία σωματικὴ καὶ ψυχικὴ ξεκούραση. Τώ-

ρα τὸ πόσο καὶ πῶς ἐκμεταλλευόμαστε αὐτὴ τὴν περίοδο, γιὰ τὸ σκοπὸ αὐτὸ, ἐξαρτᾶται ἀπὸ πολλοὺς παράγοντες ἐξωτερικοὺς καὶ ἀτομικοὺς.

Πάντως τὸ ἐφετεινὸ καλοκαίρι, μὲ τὰ πολλὰ του προβλήματα δὲν μᾶς βοήθησε στὸν τομέα τῆς ψυχικῆς μας γαλήνης. Γιατί τὸ κακό, δυστυχῶς, μὲ ἀρχηγὸ τὸν προαιώνιο ἐχθρὸ μας (διάβολο), δὲν κάνει διακοπές. Πολυτάραχο λοιπὸν αὐτὸ τὸ καλοκαίρι, τόσο στὸ κοινωνικὸ ὅσο καὶ στὸ ἐθνικὸ ἀλλὰ καὶ διεθνὲς ἐπίπεδο.

Ἔτσι οἱ ὀξείες ἀντιπαραθέσεις στὸ κοινωνικὸ καὶ πολιτικὸ ἐπίπεδο τῶν συνδικαλιστικῶν φορέων καὶ οἱ συνεχεῖς ἀπεργίες μᾶς ἐδημιούργησαν πολλὰ προβλήματα.

Ἐμπρηστὲς καὶ ἄλλοι ἀνεύθυνοι ἄνθρωποι ἔκαψαν πάλι τὰ δάση μας καὶ μόλυναν τὸ φυσικὸ μας περιβάλλον. Τὰ τροχαῖα δυστυχήματα αὐξήθηκαν καὶ ἡ αὐξημένη ἐγκληματικότητα τῶν καιρῶν μας δημιουργεῖ σοβαρὰ προβλήματα καὶ κινδύνους ἀκόμα καὶ γιὰ τὴ σωματικὴ μας ἀκεραιότητα καὶ ἀσφάλεια.

Στὸ ἐθνικὸ ἐπίπεδο ὅλοι οἱ γείτονές μας μᾶς ἀπειλοῦν καὶ διεκδικοῦν μὲ διαφόρους τρόπους τὰ ἐδάφη μας καὶ τὴν Ἱστορία μας, ἀλλὰ καὶ οἱ Κοινοτικοί μας Ἐταῖροι καθὼς καὶ ἄλλοι (ὑποτιθέμενοι φίλοι μας) δὲν παραλείπουν εὐκαιρίες γιὰ νὰ μᾶς κατηγορήσουν.

Σὲ διεθνὲς ἐπίπεδο γινόμαστε μάρτυρες, κάθε μέρα, πολεμικῶν συγκρούσεων καὶ σφαγῶν ἀθῶων πολιτῶν.

Ὅλα ὁμως αὐτὰ τὰ κακὰ ἔχουν ἔνα κοινὸ παρονομαστή: Τὴ δικὴ μας εὐθύνη γιατί ξεχάσαμε ὅτι «οὐκ ἐπ' ἄρτω μόνον ζήσεται ἄνθρωπος», καὶ διακόψαμε τὴν ἐπικοινωνία μας μὲ τὸν Θεό. Γιατί χωρὶς πνευματικὴ καὶ ψυχικὴ καλλιέργεια, χωρὶς διακοπές, εἶναι ἐπόμενο νὰ δημιουργοῦνται ὅλα αὐτὰ τὰ δυσάρεστα καὶ καταστρεπτικὰ ἀποτελέσματα. Ἄκόμα καὶ γιὰ τὰ προβλήματα

προστασίας περιβάλλοντος ὁ ψυχικὸς παράγων ἔχει μεγάλη σημασία.

Στὸ παγκόσμιο συνέδριο τοῦ Ρίο φάνηκε καθαρά ὅτι τὰ ὑλικά συμφέροντα τῶν ΗΠΑ καὶ ἄλλων Κρατῶν ἐμποδίζουν τὴ λήψη μέτρων ποῦ θὰ ἐπροστίτευαν τὴ Γῆ μας ἀπὸ τὶς καταστροφές. Μὲ τὸ θέμα αὐτὸ εἶχαν ἀσχοληθῆ στὸ παρελθὸν καὶ οἱ «Ἀκτῖνες» σὲ ἄρθρα τους μὲ τίτλο «Ἐμεῖς καὶ τὸ περιβάλλον μας» (τ. Ὀκτωβρίου & Νοεμβρίου 1984).

Τὸ κακὸ αὐτὸ τῆς παραμελήσεως τῆς ψυχικῆς καλλιέργειας δὲν εἶναι, βέβαια, μόνον ἑλληνικό. Εἶναι παγκόσμιο καὶ τὰ ἀποτελέσματά του τὰ βλέπουμε, μὲ πόνο, καὶ στὴ γειτονικὴ μας Γιουγκοσλαβία ἀλλὰ καὶ ἄλλοῦ.

Μιὰ λοιπὸν εἶναι ἡ λύση ὄλων τῶν προβλημάτων. Ἡ διακοπὴ τῆς διακοπῆς ἐπικοινωνίας μας μὲ τὸν Θεὸ τῆς ἀγάπης καὶ ἡ πνευματικὴ μας καλλιέργεια.

Τέτοιες εὐκαιρίες ψυχικῆς ἀνατάσεως, μᾶς ἔδωσε εὐτυχῶς καὶ ὁ μήνας Αὐγουστος μὲ τὶς θαυμάσιες Ἀκολουθίες καὶ Θ. Λειτουργίες τὶς ἀφιερωμένες στὴν Παναγία μας καὶ μᾶς δρόσισε πνευματικά.

ΟΛΥΜΠΙΑΔΕΣ ΚΑΙ ΤΕΙΧΗ

Μέσα στὴν κάψα τοῦ καλοκαιριοῦ καὶ τὰ πολλὰ προβλήματα ἔφθασαν, σὰν μιὰ δροσερὴ πνοή, οἱ εἰδήσεις γιὰ τὶς πρῶτες νίκες τῶν Ὀλυμπιονικῶν μας.

Καὶ πρῶτα-πρῶτα γιὰ τὸ σεμνὸ παλληκάρι ἀπὸ τὴ Χειμάρρα τῆς Βορείου Ἡπείρου μας ποῦ, τὴν στιγμὴ τῆς ὑπέρτατης προσπάθειάς του ν' ἀνυψώσει τὸ τεράστιο βᾶρος, βρῆκε τὴν ψυχικὴ δύναμη νὰ φωνάζει «*Αὐτὸ γὰρ τὴν Ἑλλάδα*». Καὶ γιὰ νὰ προσθέσει ἀργότερα ὅτι εἶναι 100% Ἕλληνας «*πάππου πρὸς πάππου*».

Καὶ ὕστερα, βέβαια, γιὰ τὴν Ποντιακὴ καταγωγῆς, Βούλα Πατουλίδου ποῦ πανηγύριζε τηλιγμένη τὴν Ἑλληνικὴ σημαία καὶ ἀντίκρυζε, δακρυσμένη, νὰ ὑψώνεται ἡ σημαία μας στὸν κεντρικὸ ἴσθμιο τοῦ μεγάλου Σταδίου τῆς Βαρκελώνης μὲ τὴν ἀνάκρουση τοῦ Ἐθνικοῦ μας Ὕμνου.

Συγκινητικὴ ἦταν καὶ ἡ πανηγυρικὴ ὑποδοχὴ τῶν Ὀλυμπιονικῶν μας αὐτῶν (καθὼς καὶ τῶν ἄλλων ποῦ μπῆκαν στοὺς τελικοὺς τῶν ἀγωνισμάτων τους καὶ κατέλαβαν τιμητικὲς θέσεις) στὸ Παναθηναϊκὸ μας Στάδιο μὲ τὴν ἀπονομὴ τῶν μεταλλίων καὶ τὶς ἄλλες τιμητικὲς ἐκδηλώσεις. Κι ἐδῶ μιὰ παρένθεση.

Ἵπερβολικοί, ὅπως εἴμαστε, τόσο στοὺς ἐνθουσιασμούς μας ὅσο καὶ στὶς μεμψιμοιρίες μας, τοὺς γεμίσαμε μέταλλα ἀλλὰ καὶ ὑποσχέσεις.

Τὸ νὰ βγῆ, βέβαια, ἡ οἰκογένεια τοῦ Πύρρου Δήμα ἀπὸ τὸ ὑπόγειο τῆς πολυκατοικίας καὶ νὰ βροῦν τὰ νέα αὐτὰ παιδιὰ μιὰ ἀξιοπρεπῆ ἐργασία, ἀνάλογη μὲ τὰ προσόντα τους, εἶναι λογικὸ καὶ δίκαιο.

Ἄλλωστε αὐτὸ τὸ χρωστᾶμε καὶ σὲ ὄλους τοὺς Βορειοηπειρωτὲς καὶ Ποντίους ἀδελφούς μας ποῦ κατέφυγαν στὴν Ἑλλάδα καὶ ζοῦν μὲ ἄσχημες συνθήκες.

Ἄπὸ ἐκεῖ καὶ πέρα ὁμως οἱ ὑποσχέσεις γιὰ πρακτορεῖο ΠΡΟΠΟ καὶ ΛΟΤΤΟ καὶ γιὰ δωρεὰν ἀφορολόγητα αὐτοκίνητα, βγαίνουν ἀπὸ τὸ μέτρο καὶ δὲν ταιριάζουν καὶ μὲ τὸ Ὀλυμπιακὸ ἰδεῶδες. Ἡ Ἑλλάδα καὶ τὸ ἰδεῶδες τοῦ γνήσιου ἀθλητισμοῦ εἶναι ἰδέες ποῦ δὲν πουλοῦνται οὔτε ἀγοράζονται. Κλείνει ἡ παρένθεση (ἂν καὶ θὰ ἔπρεπε νὰ σκεφθοῦμε ὅτι δὲν τιμήθηκαν ἀνάλογα καὶ παλαιότεροι Ὀλυμπιονίκες μας ἀκόμα δὲ καὶ «Ὀλυμπιονίκες» τῆς ἐπιστήμης καὶ τῆς πνευματικῆς προσφορᾶς ποῦ τίμησαν τὸν τόπο μᾶς).

Και για να επανέλθουμε στο θέμα μας, οί αρχαίοι πρόγονοί μας, φορείς ενός μεγάλου πολιτισμού, γκρέμιζαν τὰ τείχη τῶν πόλεων τους, για να περάσουν οί Ὀλυμπιονίκες. Ἐμεῖς, βέβαια, δὲν ἔχουμε τείχη για να γκρεμίσουμε. Ὑπάρχουν ὁμως ἄλλα τείχη, τὰ τείχη τῆς καρδιάς, τὰ τείχη τοῦ ἔγωισμοῦ ποὺ ἐμποδίζουν τὴν ἀνθρώπινη ἐπικοινωνία καὶ δημιουργοῦν τὴ μοναξιά μέσα στο πολὺβουο πλῆθος. "Ἄν γκρεμίσουμε αὐτὰ τὰ τείχη καὶ ἀφήσουμε να μπῆ μέσα στὶς καρδιές μας ὁ Λόγος τοῦ Θεοῦ για

να τὶς γεμίσει με ἀγάπη, τότε αὐτὴ θὰ εἶναι ἡ καλύτερη προσφορά μας στὴ νέα γεννιά καὶ κατ' ἐπέκταση καὶ ἡ μεγαλύτερη τιμὴ για τοὺς Ὀλυμπιονίκες μας ποὺ ἔγιναν καὶ φορείς ἐθνικῆς ἐνότητας.

Καὶ τότε (ἂς τὸ ζητήσουμε στὴν προσευχή μας) μπορεῖ να δώσει ὁ Θεὸς να γκρεμιστοῦν καὶ ἄλλα τείχη ὅπως ἡ πράσινη γραμμὴ τοῦ Ἀττίλα στὴν Κύπρο μας καὶ ἡ σκληρὴ γραμμὴ διαχωρισμοῦ, ἀπὸ τὴν Ἑλλάδα, τῶν Βορειοπειρωτῶν ἀδελφῶν μας.

Ο ΤΟΜΕΑΣ ΤΥΠΟΥ
ΤΗΣ Χ.Ε.Ε.

«ΑΚΤΙΝΕΣ». Μηνιαῖον περιοδικόν. Κυκλοφορεῖ τὴν 1ην ἐκάστου μηνός. Ἰδιοκτήτης: «Χριστιανικὴ Ἐνωσις Ἀκτίνες», ὁδὸς Καρὸτση 14, 105 61 Ἀθῆναι, Τηλ. 3235-023. Ἐκδότης καὶ Διευθυντὴς Συντάξεως: Γεώργιος Δ. Ἰατρίδης, Παρθενῶνος 26, 117 42 Ἀθῆναι. Προϊστάμενος Τυπογραφείου: Βλ. Δ. Σταματόπουλος, Ἰπποκράτους 189, 114 72 Ἀθῆναι. Τιμὴ τεύχους δρχ. 80. Ἐτησίᾳ συνδρομὴ, ἐσωτερικοῦ δρχ. 800, ἐξωτερικοῦ δολ. 15. Ἡ διευθυνσις ἐπιφυλάσσει εἰς ἑαυτὴν τὸ δικαίωμα να μὴ δημοσιεύῃ ἢ να συντέμνῃ κατὰ τὴν κρίσιν τῆς οἰονδήποτε χειρόγραφον. Χειρόγραφα, δημοσιευόμενα, ἢ μὴ, δὲν ἐπιστρέφονται. Ἀναγγελία ἐντύπων ἐν γένει καὶ βιβλιοκρισίαι δὲν δημοσιεύονται.

Τόπος ἐκδόσεως Ἀθῆναι, Ὀκτώβριος 1992

ΕΚΔΟΣΕΙΣ «Η ΔΑΜΑΣΚΟΣ»

Ἀπὸ τὶς ἐκδόσεις «Ἡ Δαμασκός» κυκλοφόρησαν:

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ Ι. ΓΚΙΑΛΑΣ

Γ. ΒΕΡΙΤΗΣ

Περιλαμβάνει τὴ βιογραφία
τοῦ ποιητοῦ καὶ μελετήματα γιὰ τὸ ἔργο του.

ΠΗΓΗΣ ΚΟΡΟΒΕΣΗ – ΠΟΡΦΥΡΗ

ΠΡΙΝ ΓΙΝΕΙΣ ΦΟΝΙΟΣ

ΠΡΕΠΕΙ ΝΑ ΞΕΡΕΙΣ

ΔΗΜΗΤΡΙΟΥ ΙΩ. ΚΩΝΣΤΑΝΤΕΛΟΥ

Πρωτοπρεσβυτέρου

Καθηγητοῦ Πανεπιστημίου

ΒΥΖΑΝΤΙΝΗ ΚΛΗΡΟΝΟΜΙΑ

Θεολογία – Ἱστορία – Παιδεία

ΣΤΕΦΑΝΟΥ ΜΠΟΛΕΤΣΗ

ΡΑΨΩΔΙΑ

Β' ἔκδοση

συμπληρωμένη καὶ διορθωμένη ἀπὸ τὸν ποιητὴ.

ΑΥΤΟΙ ΔΕΝ ΥΠΕΚΥΨΑΝ

Γ' ἔκδοση.

Ἐκδόσεις «Ἡ ΔΑΜΑΣΚΟΣ»

Καρύτση 14 • 105 61 ΑΘΗΝΑ • Τηλ.: 32 21 283

«ΨΥΧΟΛΟΓΙΑ ΚΑΙ ΖΩΗ»

ΜΕΛΕΤΑΙ ΤΟΥ ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟΥ ΨΥΧΟΛΟΓΙΑΣ ΚΑΙ ΨΥΧΙΚΗΣ ΥΓΙΕΙΝΗΣ

ΕΚΔΟΣΕΙΣ «ΑΚΤΙΝΩΝ»

**Κατάλογος τών βιβλίων πού υπάρχουν σήμερα
στά γραφεία τών «Ήκτίνων»**

ΑΠΟ ΤΑ ΨΥΧΟΛΟΓΙΚΑ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ ΤΟΥ ΕΦΗΒΟΥ Τόμος Α΄	1000
ΑΠΟ ΤΑ ΨΥΧΟΛΟΓΙΚΑ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ ΤΟΥ ΕΦΗΒΟΥ Τόμος Β΄	1000
ΑΠΟ ΤΑ ΨΥΧΟΛΟΓΙΚΑ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ ΤΟΥ ΚΟΡΙΤΣΙΟΥ Τόμος Α΄	1000
ΑΠΟ ΤΑ ΨΥΧΟΛΟΓΙΚΑ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ ΤΟΥ ΚΟΡΙΤΣΙΟΥ Τόμος Β΄	1000
ΑΠΟ ΤΑ ΨΥΧΟΛΟΓΙΚΑ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ ΤΟΥ ΠΑΙΔΙΟΥ Τόμος Α΄	1000
ΜΙΚΡΑ ΚΑΙ ΜΕΓΑΛΑ ΜΥΣΤΙΚΑ (γιά κορίτσια άπό 16 έτών και άνω)	800
ΕΓΚΟΛΠΙΟΝ ΓΙΑ ΚΑΘΕ ΕΛΛΗΝΑ ΝΕΟ	100
ΑΠΟ ΤΗΝ ΨΥΧΟΛΟΓΙΑ ΤΟΥ ΓΑΜΟΥ – Η ΑΡΜΟΝΙΑ	500
Η ΓΥΝΑΙΚΑ ΚΑΙ Ο ΨΥΧΙΚΟΣ ΤΗΣ ΚΟΣΜΟΣ (Β΄ έκδοσις)	300
ΤΟ ΠΑΙΔΙ ΚΑΙ ΤΟ ΜΑΘΗΜΑ	300
ΤΑ ΑΝΩΜΑΛΑ ΚΑΙ ΑΠΡΟΣΑΡΜΟΣΤΑ ΠΑΙΔΙΑ	300
Η ΨΥΧΙΚΗ ΥΓΙΕΙΝΗ ΤΟΥ ΜΑΘΗΤΟΥ	300
ΤΑ ΔΥΣΚΟΛΑ ΠΑΙΔΙΑ	300
ΟΙ ΦΟΒΟΙ ΤΟΥ ΠΑΙΔΙΟΥ ΚΑΙ ΑΙ ΑΠΟΤΥΧΙΑΙ ΤΟΥ	300
ΤΟ ΠΑΙΔΙ ΚΑΙ Ο ΧΑΡΑΚΤΗΡ	300
ΑΠΟ ΤΗΝ ΨΥΧΟΛΟΓΙΑΝ ΤΩΝ ΑΝΘΡΩΠΙΝΩΝ ΣΧΕΣΕΩΝ	300
Ο ΑΡΤΙΟΣ ΑΝΘΡΩΠΟΣ	300

**Οί συνδρομητάι τών «Ήκτίνων» πού έπιθυμούν νά προμηθευθούν
βιβλία άπό τόν ώς άνω κατάλογο παρακαλούνται νά τηλεφωνήσουν
στό τηλέφωνο τών «Ήκτίνων»: 32 35 023**
